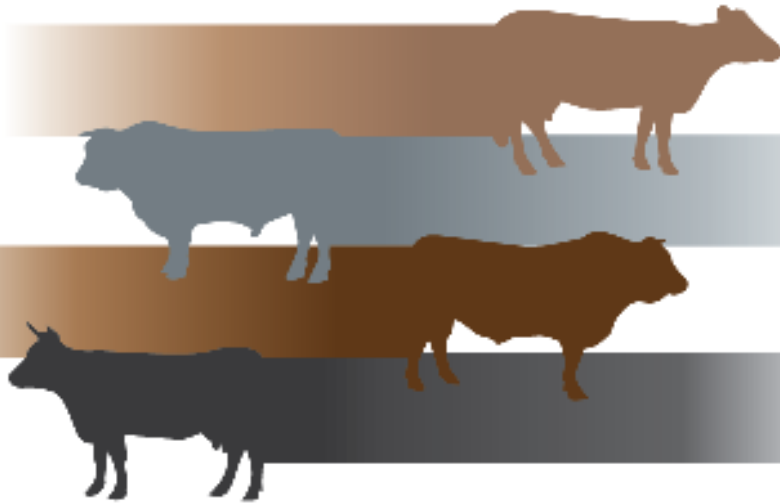

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı 2016 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği Programı

**AYDIN DAMIZLIK SIĞIR YETİŞTİRİCİLERİ ÖNCÜLÜĞÜNDE
BESİCİLİĞİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ**

AYDIN İLİ BESİCİLİK RAPORU

Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği

ADGYB YAYINLARI - 7

"Bu rapor T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın desteğiyle Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Öncülüğünde Besiciliğin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında hazırlanmıştır. İçerik ile ilgili sorumluluk Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'ne aittir. T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın görüşleri yansımaz."

AYDIN İLİ BESİCİLİK RAPORU

Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği

Aydın - 2017

Sözleşme Numarası : TR32 / 16 / DFD - 0020

"Bu rapor T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın desteklediği "Aydın Damızlık Sığır Yetiştiricileri Öncülüğünde Besiciliğin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında hazırlanmıştır. İçerik ile ilgili tek sorumluluk Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'ne aittir ve T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın görüşlerini yansıtmaz."

Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği

ADSYB YAYINLARI - 7

ISBN: 978-975-01517-6-7

Aydın Damızlık Sığır Yetiştiricileri Öncülüğünde Besiciliğin Geliştirilmesi Projesi

- Proje Sahibi : Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
- Proje Ortağı : Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
- Proje İştirakçisi : Aydın İli Kırmızı Et Üreticileri Birliği
- Proje Teknik Danışmanı : Prof. Dr. Göksele ARMAĞAN
Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi
- Proje Seminerleri Eğitmeni : Prof. Dr. Ahmet Gökhan ÖNOL
Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Zootečni ve Hayvan Besleme Bölümü Öğretim Üyesi
- Proje Koordinatörü : Hediye CERİT
Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
- Çalıştay Moderatörleri : Dr. Altuğ ÖZDEN - Dr. Osman Orkan ÖZER
Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Araştırma Görevlileri
- Raporu Hazırlayan : Mehtap KESKİN ÖZKAN
Melka Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti.

Bu rapor, Aydın Damızlık Sığır Yetiştiricileri Öncülüğünde Besiciliğin Geliştirilmesi Projesi kapsamında Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği tarafından Melka Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti'ye yaptırılmıştır.

Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği

Fatih Mahallesi 1101 Sokak no :7 Efeler/ AYDIN

Tel: 0 (256) 211 30 14 • Faks: 0 (256) 211 40 09 • E-posta: info@adsyb.org.tr
www.adsyb.org.tr • www.aydincdm.org

Tasarım - Baskı

Çağ Ajans Tanıtım & Yayıncılık Hizmetleri - Printer Ofset Matbaa

Aydın - 2017

ÖNSÖZ

Hayvancılık, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de, hızla artan nüfusun yeterli ve dengeli beslenmesinin sağlanması, birçok alanda sanayi hammaddesi olarak kullanımı, kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi, tarım işsizliğinin azaltılarak köyden kente göçün önlenmesi gibi ekonomik ve sosyal açılardan stratejik bir öneme sahiptir. Hayvancılık ve hayvansal üretim sektörü ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişimleri için büyük önem taşımanın yanı sıra, uluslararası rekabette de ülkelere önemli katkılar sağlamaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de tarımsal ve hayvansal ürün fiyatlarında oluşan artışların ekonomik, sosyal, coğrafi ve politik yönlü birçok nedeni bulunmaktadır. Fiyat artışları özellikle dünyanın yoksul kesimlerinin ve gıda ithalatçısı konumundaki ülkelerin temel sorunu haline gelirken, dünya ticaretinde de daralmalara neden olmaktadır. Türkiye’de de dünyadakine benzer eğilimlerin ortaya çıkması, gıda güvenliğinin sağlanması konusunda önlemler alınması gerekliliğini gündeme getirmektedir.

Türkiye’de gıda güvenesi öncelikli olarak, bir tarımsal üretim sorunudur. Ülkenin tarımsal potansiyelinin etkin olarak değerlendirilmesini sağlayan ve üretim artışını sürekli hale getirmeye yönelik politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı’nda tarım sektörünün gelişmesine yönelik amaç ve hedefler arasında toplumun yeterli ve dengeli beslenmesini esas alan ileri teknolojiye dayalı, altyapı sorunlarını çözmüş, örgütlülüğü ve verimliliği yüksek, etkin ve talebe dayalı üretim yapısıyla uluslararası rekabet gücünü artırmış, doğal kaynakları sürdürülebilir kullanan bir tarım sektörünün oluşturulması hedeflenmiştir. Buna yönelik olarak da hayvancılıkta etçi tip sığır ve koyun yetiştiriciliğinin gelişmesine ağırlık verilmesi stratejisi geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Onuncu Kalkınma Planı’nda ülkesel olarak belirlenen hayvancılık stratejisine paralel olarak Aydın ilimizin ihtiyaçları ışığında Birliğimiz tarafından hayvancılık alanında önemli bir sorun tespit edilerek bu soruna çözüm getirmek amacıyla **Aydın Damızlık Sığır Yetiştiricileri Öcülüğünde Besiciliğın Geliştirilmesi Projesi** hazırlanmıştır. T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı 2016 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteğı Programı kapsamında desteklenen projemiz Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ortaklığı ve Aydın İl Kırmızı Et Üreticileri Birliğı iştirakçiliğı ile yürütölmüştür. Büyükbaş hayvancılık alanında önemli bir potansiyele sahip olan Aydın’da ıslah ve bilgilendirme çalışmaları neticesinde süt sığirciliğı faaliyetlerinde önemli aşamalar kat edilmiştir. Tarım ve hayvancılık şehri olarak bilinen Aydın’ın hayvancılık alanında katma değeri ürün elde edilebilmesinin yolu ilimizde hayvancılığa dayalı sanayinin geliştirilmesidir. Süt sektörü için bu gelişme önemli ölçüde başarılıdır. Et sektöründe ise aynı başarı yakalanamamıştır. Bu soruna çözüm getirmek için, ilimizin besicilik faaliyetlerinin canlandırılması amaçlanmıştır. Bölgenin ve özellikle ilin bu ihtiyacı doğrultusunda, projemiz kapsamında ilin geri kalmış olan besicilik faaliyetlerinin geliştirilmesi için Aydın İl Besicilik Raporu hazırlanmıştır. Aydın’da besiciliğın yaygınlaştırılması ile kırmızı et üretiminin artması ve buna bağılı olarak kırmızı et entegre tesislerinin sayılarının artması öngörülmektedir ve ilimizde hayvancılığa dayalı sanayi tesislerinin kurulması, kırsaldaki ekonomik faaliyetlere olumlu etki edecek önemli bir sanayileşme hamlesi olacaktır.

Aydın İl Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğı, ıslah faaliyetlerini geliştirmek için değışen ve gelişen dünyada ki teknolojik gelişmeleri hayvancılık sektörü açısından takip ederek, ülke hayvancılığı için fayda sağlayacak gelişmeleri uygulamaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda ıslah çalışmalarına, dolayısıyla ülke hayvancılığının gelişimine ve ekonomiye katkı sağlayacak proje çalışmaları yürütmektedir. Projemiz kapsamında düzenlenen “Aydın İl Besicilik Çalıştay” sonuçları ile Aydın il besicilik faaliyetleri mevcut durum analizini içeren **‘Aydın İl Besicilik Raporu’**nu, başta ulusal ve yerel karar alıcılar, sektör temsilcileri, yatırımcılar ve yetiştiriciler olmak üzere tüm Aydın kamuoyu ile paylaşarak hayvancılık sektörünün gelişimine katkı sağlayacağımızı ümit etmekteyiz.

Bu temennilerle, projemizin uygulanmasında ve raporumuzun hazırlanmasında emeğı geçen herkese teşekkürü borç bilir ve projemizin ülkemiz için hayırlı sonuçlar getirmesini dileriz.

Mehmet Sedat GÜNGÖR

Aydın İl Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğı
Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
KISALTMALAR	2
TABLOLAR	3
ŞEKİLLER	4
GİRİŞ	6
1. AYDIN DAMIZLIK SIĞIR YETİŞTİRİCİLERİ ÖNCÜLÜĞÜNDE BESİCİLİĞİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ	7
1.1. Projenin Ana Gerekçesi	7
1.2. Projenin Amaçları	7
1.3. Proje Faaliyetleri	8
1.3.1. Besi Sığırlarının Bakımı Beslenmesi Yetiştirici Bilgilendirme Seminerleri	8
1.3.2. Aydın İli Besicilik Çalıştayı	12
2. DÜNYADA HAYVANCILIK VE KIRMIZI ET SEKTÖRÜ	13
2.1. Dünyada Büyükbaş Hayvancılık	15
2.2. Dünyada Küçükbaş Hayvancılık	16
2.3. Dünyada Kırmızı Et Mevcut Durumu	17
3. TÜRKİYEDE HAYVANCILIK VE KIRMIZI ET SEKTÖRÜ	20
3.1. Türkiye'de Büyükbaş Hayvancılık	25
3.2. Türkiye'de Küçükbaş Hayvancılık	26
3.3. Türkiye'de Kırmızı Et Mevcut Durumu	27
3.3.1. Türkiye'de Kırmızı Et Verimliliği	30
3.3.2. Kırmızı Et Üretim Maliyetleri ve Et Fiyatları	33
3.3.3. Dış Ticaret	35
3.3.4. Ruhsatlı Kesimhaneler ve Kapasiteleri	35
3.3.5. Pazarlama Kanalları	36
3.4. Yem Bitkileri Üretim Durumu	38
3.4.1. Besicilikte Kaba Yemin Önemi	39
3.5. Türkiye'de Hayvancılık Destekleri	39
4. AYDIN İLİ BESİCİLİK FAALİYETLERİ MEVCUT DURUMU	41
4.1. Aydın İlinde Hayvan Varlığı	41
4.2. Aydın İli Besicilik İşletmeleri Mevcut Durumu	46
4.2.1. Büyükbaş Besicilik İşletmeleri ve Kapasiteleri	46
4.2.2. Küçükbaş Besicilik İşletmeleri ve Kapasiteleri	56
4.3. Aydın İlinde Yem Bitkileri Üretim Durumu	57
4.4. Aydın İlinde Hayvancılık ve Yem Bitkileri Destekleri	59
4.4.1. Hayvancılık Destekleri	59
4.4.2. Yem Bitkileri Destekleri	61
4.5. Aydın İlindeki Hayvan Pazarları, Kesimhaneler ve Et Entegre Tesisleri	62
5. AYDIN İLİ BESİCİLİK ÇALIŞTAYI	64
5.1. Çalıştay Katılımcıları ve Yöntemi	64
5.2. Aydın İli Besicilik Durum Analizi (GZFT)	65
5.3. Çalışma Gruplarındaki Değerlendirmeler	65
5.3.1. Organizasyon ve İşbirliği Çalışma Grubu	65
5.3.2. Pazarlama Çalışma Grubu	67
5.3.3. Yatırım Olanakları Çalışma Grubu	71
5.4. Çalıştay Sonuç Bildirgesi	73
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	74
KAYNAKLAR	75

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADSYB	: Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği
ATK	: Ayçiçeęi Tohumu Küşpesi
BM	: Birleşmiş Milletler Örgütü
DDGS	: Kurutulmuş Damızlık Tahıllar Çözünür Maddeleri
ESK	: Et ve Süt Kurumu
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GEKA	: Güney Ege Kalkınma Ajansı
GZFT	: Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler
OECD	: İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TEPGE	: Tarımsal Ekonomi Ve Politika Geliştirme Enstitüsü
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TR32	: Düzey 2 - Aydın, Denizli, Muğla
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UKON	: Ulusal Kırmızı Et Konseyi
USDA	: Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı

TABLolar

Tablo 2.1.	2016 Yılı Seçili Ülkelerdeki Dana Eti Tüketimi (kg)	15
Tablo 2.2.	2016 Yılı Seçili Ülkelere Göre Koyun Eti Tüketimi (kg)	15
Tablo 2.3.	2011 - 2014 Yılları Arası Kesilen Hayvan Sayıları (baş)	17
Tablo 2.4.	2011 - 2014 Yılları Arası Dünya Kırmızı Et Üretimi (ton)	18
Tablo 2.5.	2010 - 2015 Yılları Arası Dünya Büyükbaş Arz ve Kullanımı (1000 baş)	18
Tablo 3.1.	2016 Yılı Türkiye Geneli İller Bazında Sığır Varlığı Sıralaması	21
Tablo 3.2.	2016 Yılı Türkiye Geneli İller Bazında Manda Varlığı Sıralaması	22
Tablo 3.3.	2016 Yılı Türkiye Geneli İller Bazında Koyun Varlığı Sıralaması	23
Tablo 3.4.	2016 Yılı Türkiye Geneli İller Bazında Keçi Varlığı Sıralaması	24
Tablo 3.5.	2011 - 2016 Yılları Arası Türkiye Geneli Sığır ve Manda Varlığı	25
Tablo 3.6.	2011 - 2016 Yılları Arası Türkiye Geneli Koyun ve Keçi Varlığı	26
Tablo 3.7.	Türkiye Geneli Sığır Irklarının Et Verimi	31
Tablo 3.8.	2010 - 2015 Yılları Arası Türkiye Yem ve Yem Hammadde Fiyatları (TL /ton)	33
Tablo 3.9.	2016 Yılı İtibarı İle Yem ve Yem Hammaddeleri Aylık Fiyatları (TL/ ton)	33
Tablo 3.10.	2014 - 2016 (Ağustos) Yılları Arası Canlı Sığırlar İthalat - İhracat Tablosu (dolar)	35
Tablo 3.11.	2014 - 2016 (Ağustos) Yılları Arası Besi Materyali İthalat - İhracat Miktarı Tablosu (baş)	35
Tablo 3.12.	2014 - 2016 (Ağustos) Yılları Arası Sığır Eti İthalat - İhracat Tablosu (dolar)	35
Tablo 3.13.	Türkiye Kesimhane Türleri	36
Tablo 3.14.	Türkiye'de Canlı Hayvan ve Et Pazarlama Kanalları	37
Tablo 3.15.	2005 - 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli İşlenen ve Yem Bitkileri Tarımı Yapılan Arazi Varlığı	38
Tablo 3.16.	2016 Yılı Türkiye Geneli Türleri Göre Yem Bitkileri Üretimi	39
Tablo 3.17.	Yıllar İtibarıyla Tarımsal Destekleme Miktarı, Hayvancılık Destekleri Ve Toplam Destekler İçerisindeki Payı	40
Tablo 3.18.	2016 Yılı Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvancılık ve Yem Bitkileri Destekleri	40
Tablo 4.1.	2016 Yılı Aydın İli İlçelere Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı	42
Tablo 4.2.	2016 Yılı Aydın İli İlçelere Göre Küçükbaş Hayvan Varlığı	42
Tablo 4.3.	2016 Yılı Aydın İli İlçelere Göre Erkek Hayvan Varlığı	43
Tablo 4.4.	2016 Yılı Aydın İli İrklara Göre Erkek Hayvan Sayıları	44
Tablo 4.5.	2016 Aralık ayı tahmini Aydın'da Holstein ve Montofon Erkek Buzağılarını Kaliteli Kaba Yem Ağırlıklı Besiye Alan Orta Ölçekli Bir İşletme İçin Kaba Ekonomik Analizi *	45
Tablo 4.6.	2014 Yılı Aydın İlinde İlçelere Göre Toplam Yem Bitkileri Ekim Alanı ve Çiftçi Sayıları	57
Tablo 4.7.	2015 Yılı Aydın İlinde İlçelere Göre Toplam Yem Bitkileri Ekim Alanı ve Çiftçi Sayıları	57
Tablo 4.8.	2014 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Yonca ve Çiftçi Sayıları	58
Tablo 4.9.	2014 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Fiğ ve Çiftçi Sayıları	58
Tablo 4.10.	2014 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Silajlık Mısır ve Çiftçi Sayıları	58
Tablo 4.11.	2015 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Yonca ve Çiftçi Sayıları	58
Tablo 4.12.	2015 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Fiğ ve Çiftçi Sayıları	59
Tablo 4.13.	2015 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Silajlık Mısır ve Çiftçi Sayıları	59
Tablo 4.14.	2011 - 2015 Yılları Arası Aydın İli Hayvancılık Desteklemeleri	59
Tablo 4.15.	2014 Yılı Aydın İlinde Toplam Yem Bitkileri Destekleri ve Çiftçi Sayıları	61
Tablo 4.16.	2015 Yılı Aydın İlinde Toplam Yem Bitkileri Destekleri ve Çiftçi Sayıları	61
Tablo 4.17.	2016 Yılı Aydın İlinde Ruhsatlı Hayvan Pazarları	62
Tablo 4.18.	2016 Yılı Aydın İli Et Kesim Tesisleri ve Büyükbaş Kesim Kapasiteleri	62
Tablo 4.19.	2016 Yılı Aydın İli Et Kesim Tesisleri ve Küçükbaş Kesim Kapasiteleri	63
Tablo 4.20.	2016 Yılı Aydın İli Et İşleme Tesisleri	63

ŞEKİLLER

Şekil 1.1.	12 Aralık 2016 Tarihli Kuyucak Yetiştirici Bilgilendirme Semineri	8
Şekil 1.2.	13 Aralık 2016 Tarihli Bozdoğan Yetiştirici Bilgilendirme Semineri	8
Şekil 1.3.	14 Aralık 2016 Tarihli Nazilli Yetiştirici Bilgilendirme Semineri	9
Şekil 1.4.	15 Aralık 2016 Tarihli Yenipazar Yetiştirici Bilgilendirme Semineri	9
Şekil 1.5.	19 Aralık 2016 Tarihli Çine Yetiştirici Bilgilendirme Semineri	10
Şekil 1.6.	20 Aralık 2016 Tarihli Germencik Yetiştirici Bilgilendirme Semineri	10
Şekil 1.7.	21 Aralık 2016 Tarihli Söke Yetiştirici Bilgilendirme Semineri	11
Şekil 1.8.	22 Aralık 2016 Tarihli Efeler Yetiştirici Bilgilendirme Semineri	11
Şekil 1.9.	Aydın İli Besicilik Çalıştayı	12
Şekil 2.1.	2015 Yılı Dünya ve Kıtalara Göre Kırsal - Kentsel Nüfus Sayıları	13
Şekil 2.2.	2015 Yılı Kıtalararası Nüfus Dağılımı	13
Şekil 2.3.	2025 Yılı Tahmini Dünya ve Kıtalara Göre Kırsal - Kentsel Nüfus Sayıları	14
Şekil 2.4.	2010 – 2014 Yılları Arası Dünya Dana Eti Tüketimi	14
Şekil 2.5.	2011- 2014 Yılları Arası Dünya Sığır Varlığı (bin baş)	15
Şekil 2.6.	Dünya Manda Varlığı (bin baş)	16
Şekil 2.7.	2011 - 2014 Yılları Arası Dünya Koyun Varlığı (bin baş)	16
Şekil 2.8.	2011 - 2014 Yılları Arası Dünya Keçi Varlığı (bin baş)	16
Şekil 2.9.	2011 - 2014 Yılları Arası Kesilen Sığır- Manda Sayıları (baş)	17
Şekil 2.10.	2011 - 2014 Yılları Arası Kesilen Koyun- Keçi Sayıları (baş)	17
Şekil 2.11.	Amerika, Nebraska Dakota'da Et İşleme Tesisi (Tyson Fresh Meat)	18
Şekil 2.12.	Amerikan Firması JBS'in Yeni Zelanda'daki Et İşleme Fabrikası	19
Şekil 2.13.	Amerika Kansas'da National Beef Et İşleme Tesisi Alanı	19
Şekil 3.1.	2016 Yılı Türkiye Geneli Büyük ve Küçükbaş Hayvan Varlığı	25
Şekil 3.2.	2016 Yılı Türkiye Geneli Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Oranları	25
Şekil 3.3.	2011- 2016 Yılları Arası Türkiye Geneli Sığır ve Manda Varlığı Değişimleri	26
Şekil 3.4.	2011- 2016 Yılları Arası Türkiye Geneli Küçükbaş Hayvan Varlığı Değişimleri	27
Şekil 3.5.	2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Kesilen Sığır Sayısı ve Kırmızı Et Üretimi Değişimleri	27
Şekil 3.6.	2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Kesilen Manda Sayısı ve Kırmızı Et Üretimi Değişimleri	28
Şekil 3.7.	2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Kesilen Koyun Sayısı ve Kırmızı Et Üretimi Değişimleri	28
Şekil 3.8.	2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Kesilen Keçi Sayısı ve Kırmızı Et Üretimi Değişimleri	29
Şekil 3.9.	2014- 2016 (Eylül) Yılları Arası Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Türlerine Göre Kırmızı Et Üretim Miktarı (ton)	29
Şekil 3.10.	2012 – (2016 Eylül) Yılları Arası Türkiye Geneli Kırmızı Et Üretimi (ton)	30
Şekil 3.11.	2016 Yılı Türkiye Geneli Kırmızı Et Üretim Miktar Değişimleri (ton)	30
Şekil 3.12.	2016 Yılı Türkiye Geneli Tür ve Irklarına Göre Büyükbaş Hayvan Dağılımı	31
Şekil 3.13.	2016 Yılı Türkiye Geneli Tür ve Irklarına Göre Küçükbaş Dağılımı	32
Şekil 3.14.	2000- 2015 Yılları Arasında Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Türlerine Göre Karkas Et Ortalama Verimi	32
Şekil 3.15.	Yıllar İtibariyle Dana ve Kuzu Ortalama Karkas Fiyatları	34
Şekil 3.16.	2007-2016 Yılları Arası Türkiye Et Ürünleri Tüketici Fiyatları	34
Şekil 3.17.	Yıllar İtibarı ile Türkiye' de Çayır ve Mera Varlığı (bin hektar)	38
Şekil 3.18.	2011 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Çayır – Mera ve İşlenen Tarım Alanı Varlığı (hektar)	38

Şekil 4.1.	Aydın İli Arazi Varlığı	41
Şekil 4.2.	2016 Yılı Aydın İli Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı	41
Şekil 4.3.	2016 Yılı Aydın İli Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı Oranları	42
Şekil 4.4.	2014 – 2016 Yılları Arası Aydın İli Büyükbaş Hayvancılık (Süt ve Besi) İşletmeleri Varlığı	46
Şekil 4.5.	2016 Yılı Aydın İli İlçelere Göre Büyükbaş ve Küçükbaş Toplam Besicilik İşletme Sayıları	46
Şekil 4.6.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Büyükbaş Besicilik İşletmeleri Varlığı	46
Şekil 4.7.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli İlçelere Göre Büyükbaş Besicilik İşletmeleri Varlığı	47
Şekil 4.8.	Aydın Kuyucak İlçesinde Besi İşletmesi	47
Şekil 4.9.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Bozdoğan İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme	48
Şekil 4.10.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Buharkent İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme	48
Şekil 4.11.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Çine İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	49
Şekil 4.12.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Didim İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	49
Şekil 4.13.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Efeler İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	50
Şekil 4.14.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Germencik İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	50
Şekil 4.15.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Incirliova İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	51
Şekil 4.16.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Karacasu İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	51
Şekil 4.17.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Karpuzlu İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	52
Şekil 4.18.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Koçarlı İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	52
Şekil 4.19.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Köşk İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	53
Şekil 4.20.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Kuşadası İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	53
Şekil 4.21.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Kuyucak İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	54
Şekil 4.22.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Nazilli İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	54
Şekil 4.23.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Söke İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	55
Şekil 4.24.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Sultanhisar İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	55
Şekil 4.25.	2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Yenipazar İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri	56
Şekil 4.26.	2014-2016 Yılları Arası Aydın İli Küçükbaş Hayvancılık İşletmeleri	56
Şekil 4.27.	2014-2016 Yılları Arası Aydın İli Küçükbaş Hayvancılık İşletmeleri Kapasiteleri	57
Şekil 4.28.	2011-2015 Yılları Arası Anaç Sığır Desteklemesi	60
Şekil 4.29.	2011-2015 Yılları Arası Buzağı Desteklemesi	60
Şekil 4.30.	2011-2015 Yılları Arası Besilik Erkek Sığır Desteklemesi	60
Şekil 4.31.	2011-2015 Yılları Arası Anaç Koyun Keçi Desteklemesi	61
Şekil 4.32.	2016 Yılı Aydın İli Kesimhaneler ve Et Entegre Tesisleri Büyükbaş Kesim Kapasiteleri	62
Şekil 5.1.	11 Ocak 2017 Tarihli Aydın İli Besicilik Çalıştayı	64
Şekil 5.2.	Aydın İli Besicilik Çalıştayı Organizasyon ve İşbirliği Çalışma Grubu	67
Şekil 5.3.	Aydın İli Besicilik Çalıştayı Pazarlama Çalışma Grubu	70
Şekil 5.4.	Aydın İli Besicilik Çalıştayı Yatırım Olanakları Çalışma Grubu	72

GİRİŞ

Tarım sektörünün temel hedefi sürdürülebilir üretim ve gıda güvenliğidir ve hayvancılık alt sektörü tarımın ve ekonominin ayrılmaz bir parçasıdır çünkü güvenilir gıda arzı ve güvenliğini sağlamada, insan beslenmesi için en değerli ürünlerin üretimi yapılmaktadır. Hayvansal ürünler taşıdıkları biyolojik özellikler nedeniyle vazgeçilmez ve diğer besin maddeleri ile ikame edilemez durumdadır. İnsanların beyin gelişimleri için gerekli olan sekiz adet aminoasit, sadece hayvansal kökenli proteinlerde yeterli miktarda bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre sağlıklı bir insanın vücut ağırlığının her kilogramı için günde 1gr protein tüketmesi ve bunun da %42'sinin hayvansal kökenli olması tavsiye edilmektedir. İnsanın yeterli ve dengeli beslenmesinde önemli rolü bulunan hayvancılık sektörü ulusal geliri ve istihdamı artırmak et, süt sanayi dallarına hammadde sağlamak, kalkınmaya katkıda bulunmak ve ihracat yoluyla döviz gelirlerini artırmak gibi önemli ekonomik ve sosyal fonksiyonlara sahiptir. Günümüzde hayvancılık sektörü et, süt, bunların mamulleri ve yem sanayi ile yeni istihdam alanları oluşturmakta ve hayvansal ürünlerin çeşitli formlarıyla katma değer sağlamaktadır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde kullanılan önemli kriterlerden birisi de kişi başına tüketilen hayvansal besin miktarıdır. Bu bağlamda hayvansal protein tüketimi ile kalkınma arasında sebep sonuç ilişkisinin var olduğu görülmektedir. OECD 2016 yılı verilerine göre dünyada kişi başına düşen yıllık et tüketimi 34.282 kg kırmızı et tüketimi ise 6.485 kg'dır. AB ülkelerinde et tüketimi 56.332 kg kırmızı et tüketimi de 10.892, ABD'de et tüketimi 96.505 kg, kırmızı et tüketimi de 25.02 kg'dır. Türkiye ise genel et tüketimi 29 kg ve kırmızı et tüketimi de 8.405 kg'dır. Türkiye'deki kırmızı et tüketim oranı düşüklüğünün en önemli sebeplerinden biri de canlı hayvan ve özellikle de et ithalat eden ülke konumunda olunmasından dolayı tüketicinin temel gıda maddelerini daha pahalıya satın almasıdır. Bu durumun değiştirilebilmesi için, Türkiye'de hayvancılık işletmelerinin verimliliklerinin artırılması gerekmektedir. Özellikle kırmızı et üretimindeki verimlilik sorununun çözülmesi için besicilik faaliyetlerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı ve hayvan varlığı hususunda Türkiye genelinde önde gelen illerden olan Aydın ilinde besicilik faaliyetlerinin geliştirilmesi önemli bir husustur. Bu doğrultuda T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı 2016 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği Programı kapsamında desteklenen Aydın Damızlık Sığır Yetiştiricileri Öncülüğünde Besiciliğin Geliştirilmesi projesi kapsamında ilin besicilik faaliyetleri hususunda mevcut durumu incelenmiş ve bu incelemeler neticesinde de, besicilik faaliyetlerinin geliştirilmesi için çözüm önerileri sunulmuştur.

1. AYDIN DAMIZLIK SIĞIR YETİŞTİRİCİLERİ ÖNCÜLÜĞÜNDE BESİCİLİĞİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

Proje Sahibi : Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği (ADSYB)
Proje Ortağı : Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Proje İştirakçisi : Aydın İli Kırmızı Et Üreticileri Birliği (Aydın Ketbir)
Proje Başlangıç ve Bitiş Tarihi : 31.10.2016 – 31.01.2017

1.1. Projenin Ana Gerekçesi

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde kullanılan önemli kriterlerinden birisi de kişi başına tüketilen hayvansal besin miktarıdır. Bu bağlamda hayvansal protein tüketimi ile kalkınma arasında sebep sonuç ilişkisinin var olduğu görülmektedir. Beslenme ihtiyacını kendi kaynakları ile karşılama hedefi ülkeleri hayvancılık sektörüne yönelik desteklemeyi ve korumayı da içeren tarım politikaları oluşturmaya yönelmiştir. Bu politikalar sonucunda günümüzde hayvancılık gelişmiş ülkelerde bir endüstri haline gelmiş, ekonominin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu durum tarımın ve dolayısıyla hayvancılığın ulusal düzeyde geliştirilmesi gereken stratejik bir sektör olduğunu ortaya koymaktadır.

Aydın ili tarım ve tarımın alt kolu olan hayvancılık faaliyetleri ilin ekonomisi açısından en önemli sektörlerdir. Büyükbaş hayvancılık alanında önemli bir potansiyele sahip olan Aydın'da ıslah ve bilgilendirme çalışmaları neticesinde süt hayvancılığında önemli aşamalar katedilmiştir. Süt sektörünün gelişmişlik düzeyi, süte dayalı tarımsal işletme sayılarından anlaşılabilir. Et sektöründe ise aynı başarı yakalanamamıştır. Bunun sebepleri incelendiğinde ilin yapısının et üretimine yani besiciliğe uygun olmamasından ziyade yetiştiricilerin besicilik konusunda çok istekli ve bilgili olmadıkları ortaya çıkmıştır. 2014 yılında yapılan Aydın Gıda Tarım ve Hayvancılık Zirvesi Sonuç Bildirgesi Hayvansal Üretim Komitesi GZTF analizinde belirtilen eksiklikler;

- Aydın'da üretilen kırmızı et kalitesinin yüksek olmasına rağmen kırmızı et üretimin yüksek olmaması,
- Büyükbaş hayvan uygun besleme programları ve uygulamalarının yetersizliği,
- Hayvansal ürünleri değerlendirecek sanayi tesislerinin yetersizliği özellikle kırmızı et konusunda et entegre tesislerinin azlığı,
- Aydın'da üretilen hayvansal ürünler için markalaşma çalışmalarının yapılmaması,
- Yetiştiricilerin yeterli eğitim seviyesinde olmaması olarak belirtilmiştir.

GEKA 2014- 2023 Bölge Planı'nda bitkisel ve hayvansal üretim ile canlı hayvanlar değerleri yıllar içerisinde dalgalanmalar göstermiş olduğu ve hayvansal ürünler değerlerinin son yıllarda önemli düşüş gösterdiği belirtilmiştir. Hayvancılık ile ilgili ithalat ve üretim maliyetleri ile ilgili ülkede yaşanan artışı TR32 bölge illerini de olumsuz etkilediği görülmektedir. Bölge illerinin kişi başı bitkisel üretim ve canlı hayvanlar değerleri Türkiye ortalamasının üzerinde iken, kişi başı hayvansal ürünler değeri ülke ortalamasının altında seyretmektedir. 2014- 2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda Türkiye'de hayvancılık sektöründe görülen sorunlar arasındaki en önemli sorunlardan biri de Türkiye'nin genetik materyal, canlı büyükbaş ve küçükbaş hayvan, ana girdi maliyetleri ve kırmızı et konusunda ithalatçı ülke konumunda bulunduğu belirtilmiştir. TÜİK verilerine göre 2015 yılı süt üretim oranı 18.654,658 ton iken et üretimi 1.149,262 tondur. Bu sebeple Türkiye et ithalatçısı haline gelmektedir. 2011 yılında hayvancılığa ilişkin ithalatların toplamına ödenen miktar, hayvancılık sektörüne ayrılan destek miktarının 2,6 katı olmuştur. Dolayısıyla ithalat giderleri sebebiyle de et üretim oranı da düşmektedir.

Bu sebeple kırmızı et üretiminin artırılarak et ithalatçısı konumdan kurtulmak öncelik taşımaktadır. Bu doğrultuda bölgenin büyükbaş hayvancılık alanında önemli illerinden olan Aydın'ın kırmızı et ithalat maliyetlerinin düşürülmesi için üretimi artırıcı stratejiler geliştirilmesinin öncelikli olduğu tespit edilmiştir. Bölgenin ve özellikle ilin bu ihtiyacı doğrultusunda ilin öne çıkan sektörü olan hayvancılık alanında geri kalmış olan besicilik faaliyetlerinin geliştirilmesi için araştırma yapılması ve strateji geliştirme faaliyetlerinin yapılması planlanmıştır. Aydın'da besiciliğin yaygınlaştırılması ile kırmızı et üretiminin artması ve buna bağlı olarak kırmızı et entegre tesislerinin kurulmasına olumlu etki etmesi öngörülmüştür.

1.2. Projenin Amaçları

Aydın ili için tarım ve hayvancılık başat sektörler arasındadır. Bu sektörlerin asıl ihtiyacı, ilin iklim koşulları sebebiyle sahip olduğu avantajı daha verimli ve planlı bir şekilde kullanarak ildeki ürünlerin katma değerini artırılmasıdır. Bu proje; mevcut ihtiyaçlar ışığında Aydın'daki besicilik faaliyetlerinde tespit edilen katma değerli üretim ve bilinçli bakım besleme eksikliklerini gidermek amacıyla geliştirilmiştir. Aydın iline ve bölge kalkınmasına, genel olarak da ülke ekonomisine katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Bu doğrultuda projenin özel amaçları;

- Aydın ili besicilik potansiyelinin ortaya çıkarılması
- Büyükbaş hayvan yetiştiricilerinin bakım besleme konusunda bilinçlendirilmesi
- Besicilik faaliyetlerinin artırılması hususunda farkındalık yaratılması
- İlimiz hayvancılık sektörünün gelişimine katkı sağlanmasıdır.

1.3. Proje Faaliyetleri

Projenin sözleşmesinin imzalanması ardından Birliğimiz bünyesinde Proje ekibi kurulmuştur. Bu ekip tarafından, projenin tüm koordinasyonun sağlanması için proje ortak ve iştirakçi kurum personellerinin katıldığı hazırlık toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıda Birliğimiz tarafından belirlenen proje faaliyetlerinin ortak ve iştirakçi kurumlar ile işbirliği içinde yürütülmesi için planlama yapılmıştır.

Projemizin ana faaliyetleri olan Yetiştirici Bilgilendirme Seminerleri ve Aydın İli Besicilik Çalıştay ile ilgili görüşler alınmış ve tüm bu faaliyetlerin daha verimli gerçekleştirilebilmesi için görev dağılımları yapılmıştır ve projenin tüm paydaşlarının katılımı ile faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

1.3.1. Besi Sığırlarının Bakımı Beslenmesi Yetiştirici Bilgilendirme Seminerleri

Besicilik faaliyetlerinin geliştirilmesi ve besi sığırları bakım beslemesi konusunda damızlık sığırları yetiştiricileri ve besicilerin bilinçlendirilmesi, bilgi ve becerilerinin artırılması için işletme sayıları ve hayvan varlığının en fazla olduğu ve merkez ilçeler olarak belirlenen; Bozdoğan, Çine, Efeler, Germencik, Nazilli, Kuyucak, Söke, Yenipazar'dan oluşan 8 ilçede bilgilendirme seminerleri 12- 22 Aralık 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yetiştirici Bilgilendirme Seminerleri Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Zootekni ve Hayvan Besleme Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ahmet Gökhan Önel tarafından verilmiştir. Seminerlere toplamda yaklaşık olarak 500 kişi katılmıştır. Eğitimlere asıl hedef kitle olan büyükbaş hayvan yetiştiricileri başta olmak üzere, veteriner hekimler, ziraat mühendisleri, sektör temsilcileri ve Efeler'de yapılan eğitimin Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nde gerçekleşmesi sebebiyle öğrenciler katılım sağlamışlardır. Böylece proje planında beklenenden daha geniş katılım ile eğitimler tamamlanmıştır.

Seminer sonlarında yetiştiricilerin soru - cevap ve görüşlerini bildirdikleri bölümler yapılmıştır. Bu bölümlerde, yetiştiriciler besicilik ile ilgili sorunlarını da dile getirmişlerdir. İlgili sorunların direkt olarak birincil kişilerden öğrenilmesi, bu raporda yer alan analizlerin sahadaki sorunlardan uzak olmaması adına olumlu katkı sağlamıştır.

Şekil 1.1. 12 Aralık 2016 Tarihli
Kuyucak Yetiştirici Bilgilendirme Semineri

Şekil 1.2. 13 Aralık 2016 Tarihli
Bozdoğan Yetiştirici Bilgilendirme Semineri

Şekil 1.3. 14 Aralık 2016 Tarihli Nazilli Yetiştirici Bilgilendirme Semineri

Şekil 1.4. 15 Aralık 2016 Tarihli Yenipazar Yetiştirici Bilgilendirme Semineri

Şekil 1.5. 19 Aralık 2016 Tarihli Çine Yetiştirici Bilgilendirme Semineri

Şekil 1.6. 20 Aralık 2016 Tarihli Germencik Yetiştirici Bilgilendirme Semineri

Şekil 1.7. 21 Aralık 2016 Tarihli Söke Yetiştirici Bilgilendirme Semineri

Şekil 1.8. 22 Aralık 2016 Tarihli Efeler Yetiştirici Bilgilendirme Semineri

1.3.2. Aydın İli Besicilik Çalıştayı

Aydın ili besicilik faaliyetlerinin mevcut durumu incelenerek, geliştirilmesi için çözüm önerileri ile stratejilerin geliştirildiği proje ortakları temsilcileri, hayvancılık örgütleri temsilcileri, akademisyenler, yetiştiriciler ve sektör temsilcilerinden oluşan yaklaşık 100 kişinin katılımı ile 11 Ocak 2017 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

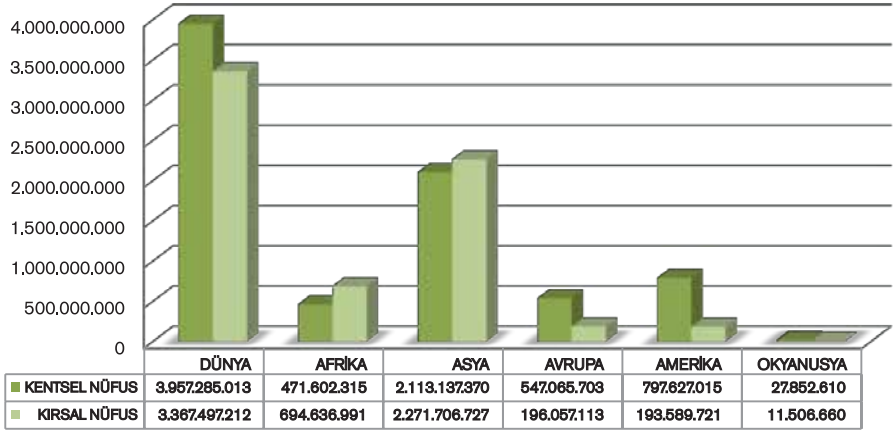
Şekil 1.9. Aydın İli Besicilik Çalıştayı

2. DÜNYADA HAYVANCILIK VE KIRMIZI ET SEKTÖRÜ

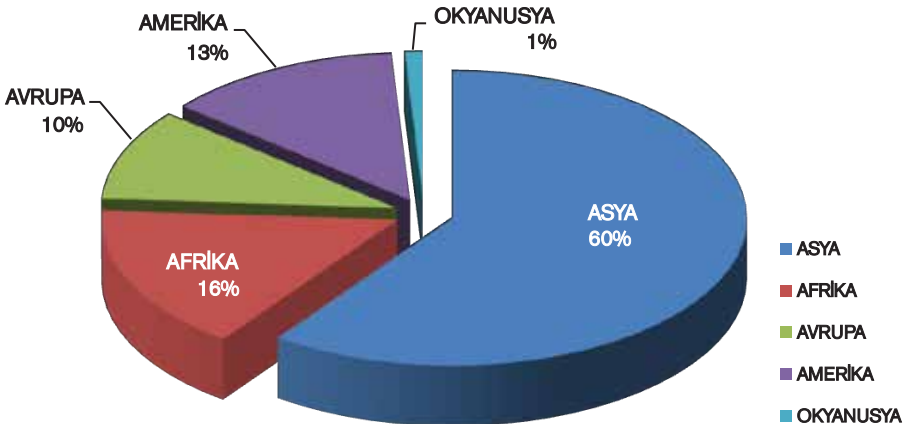
Dünya nüfusu düzenli olarak artış göstermektedir ve BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi- Nüfus Bölümü verilerine göre Dünya nüfusu 2025 yılında yaklaşık olarak 9 milyarı bulacaktır. Dünya nüfusunun bu sürekli artışı tarım ve tarımın en önemli alt kolu olan hayvancılık sektörünün önemi giderek artırmaktadır. Dünya gıda ihtiyacının karşılanabilmesi için hayvancılık sektörünün üretim kapasitesinin de dünya nüfus artışı ile doğru orantılı olması gerekmektedir. Bu artışın sağlanabilmesi için kırsal nüfus oranı önem arz etmektedir. 2015 yılında Dünya kırsal nüfusu kentsel nüfus ile neredeyse eşit konuma gelmiştir. Kentsel nüfus artışı gelişmişlik düzeyi açısından olumlu olarak analiz edilmekle birlikte hayvancılık ile uğraşan kişi sayısının giderek azaldığını göstermesi açısından da risk unsurdur. Kentleşme ile birlikte, gelişmiş ya da hızlı büyüyen ülkelerde hayvancılıkla uğraşan insanların sayısı giderek azalmaktadır. Kentlerdeki nüfus artışına paralel olarak kentsel tüketimin de artması, hayvansal ürünlerin önemini bir kat daha artırmaktadır.

Şekil 2.1. 2015 Yılı Dünya ve Kıtalar Göre Kırsal - Kentsel Nüfus Sayıları

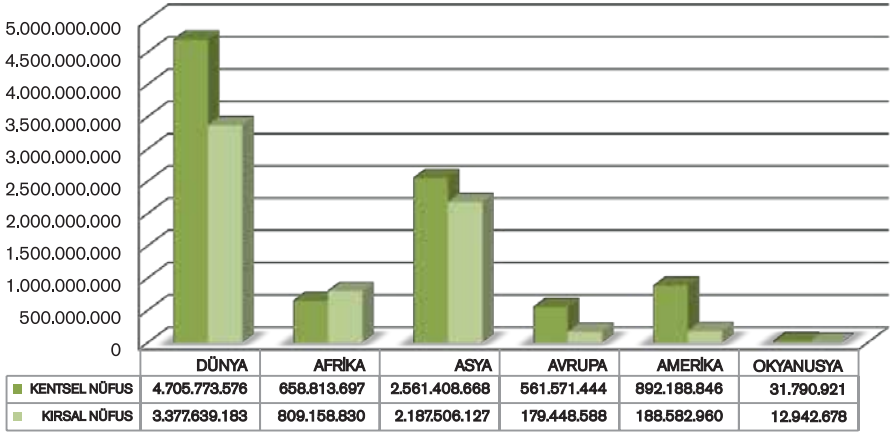

Kaynak: BM, Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi - Nüfus Bölümü, Erişim Tarihi:17.11.2016

Şekil 2.2. 2015 Yılı Kıtalararası Nüfus Dağılımı

Şekil 2.3. 2025 Yılı Tahmini Dünya ve Kıtalara Göre Kırsal - Kentsel Nüfus Sayıları

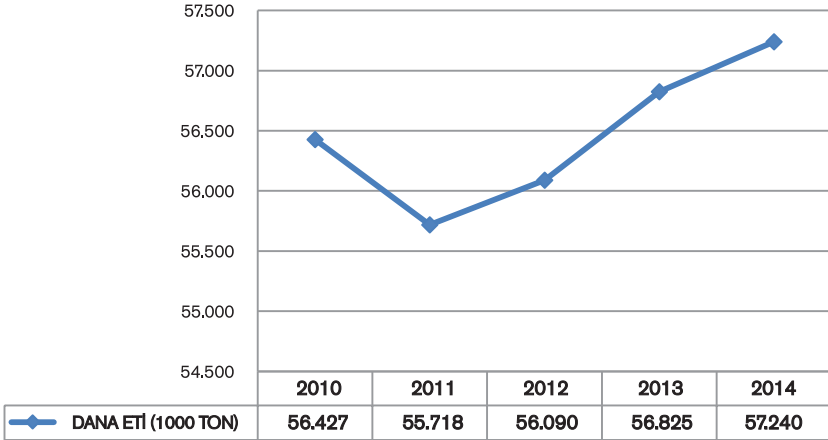
Kaynak: BM, Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi- Nüfus Bölümü, Erişim Tarihi: 17.11.2016

2025 yılı tahminlerinden de anlaşılacağı üzere artan kentleşme doğrultusunda hayvancılığın mevcut durumunun korunması ve kayıpların azaltılıp, en verimli şekilde üretim yapılması gerekmektedir.

Bu sebeple dünyada hayvansal üretimin lokomotifini oluşturan büyükbaş hayvancılık faaliyetlerinin önemi daha da artırmaktadır.

Gelişen teknoloji ile hayvansal üretim üst seviyelerde seyretmekle birlikte gelişmiş ülkeler dışındaki diğer ülkelere baktığımızda hayvansal tüketim oranları hala yeterli düzeyde değildir. Kıtalararası nüfus dağılımından da anlaşılacağı üzere, dünya nüfusu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yoğunlaşmaktadır. Bu ülkeler hayvansal ürünler açısından dünyada üreticiden ziyade tüketici durumundadır. Dolayısıyla hayvansal ürünlerin dünya üzerindeki üretim- tüketim dengesi istenilen düzeyde değildir.

Şekil 2.4. 2010 – 2014 Yılları Arası Dünya Dana Eti Tüketimi

Kaynak: USDA

Dünyada dana eti tüketim oranı son yıllarda düzenli olarak artış göstermektedir. Bu duruma en büyük etken olarak; ülkelerin beslenme gelenekleri ve en önemlisi de büyükbaş hayvancılık sektörünün teknolojik gelişmeler doğrultusunda giderek büyük bir pazar haline geldiği söylenebilir.

Tablo 2.1. 2016 Yılı Seçili Ülkelere Göre Dana Eti Tüketimi (kg)

	ARİANTİN	AVUSTRALYA	BREZİLYA	BRICS	KANADA	ÇİN	AB (28 ÜLKE)	OECD	GAFRİKA	TÜRKİYE	ABD	URUGUAY	RUSYA
DANA ETİ TÜKETİMİ (KG)	41,40	21,90	25,50	4,30	17,50	3,90	10,90	14,10	10,80	8,40	25,00	46,70	11,00

Kaynak: OECD, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Dana eti tüketimindeki bu artış ülkelere göre kişi başına düşen tüketimde değişiklikler arz etmektedir. OECD 2016 yılı verilerine göre dünya kişi başına et tüketimi ortalaması dana etinde 6,6 kg ve koyun etinde ise 1,7 kg'dır. Birçok ülke dana eti tüketiminde hala dünya ortalamasının çok altındadır. Koyun etinde de aynı durum söz konusudur ancak bu duruma etken olarak üretim eksikliğinin yanı sıra küçükbaş tüketim talep azlığı da gösterilebilir.

Türkiye dana eti tüketim oranı dünya tüketim ortalaması üzerinde olmakla birlikte birçok gelişmiş ülke ortalamasının çok altındadır.

Tablo 2.2. 2016 Yılı Seçili Ülkelere Göre Koyun Eti Tüketimi (kg)

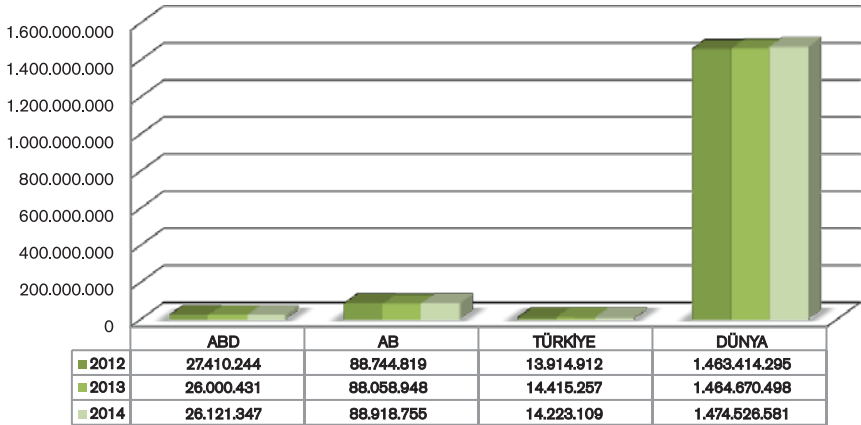
	ARİANTİN	AVUSTRALYA	BREZİLYA	BRICS	KANADA	ÇİN	AB (28 ÜLKE)	OECD	GAFRİKA	TÜRKİYE	ABD	URUGUAY	RUSYA
KOYUN ETİ TÜKETİMİ (KG)	1,20	7,70	0,40	1,70	0,80	3,00	1,80	1,30	3,10	4,10	0,40	5,70	1,10

Kaynak: OECD, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Dünyadaki büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık da mevcut durumunun Türkiye açısından değerlendirilebilmesi için, hayvancılık sektöründe Türkiye'yi önemli ölçüde etkileyen ülkeler seçilmiş ve ona göre grafikler oluşturulmuştur. Bu doğrultuda karşılaştırma yapabilmek adına AB, ABD ve dünya ortalaması baz alınarak hayvan varlıklar karşılaştırılması olarak incelenmiştir.

2.1. Dünyada Büyükbaş Hayvancılık

Dünyada büyükbaş hayvan varlığı; teknolojik gelişmeler, hayvan refahı ve mevzuatlar açısından yapılan değişimler neticesinde son 3 yıldır artış eğrisini devam ettirmektedir. Türkiye'nin büyükbaş hayvancılık sektöründe önemli ortağı olan AB ülkeleri de 2013 yılındaki gerileme dışında, Almanya ve Hollanda gibi büyükbaş hayvancılık alanında başı çeken ülkeler dolayısıyla sektördeki önemli ihracatçı özelliklerini devam ettirmektedirler. Bunun yanında coğrafi özellikleri ve sektördeki çok uluslu şirketleri bünyesinde bulundurması dolayısıyla ABD büyükbaş hayvan varlığı hususunda üstünlüğünü devam ettirmektedir.

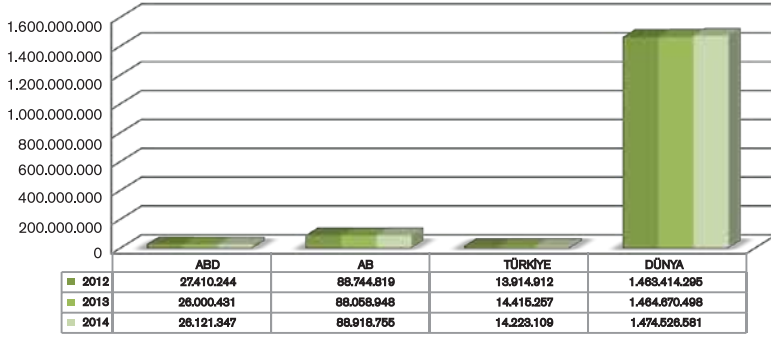
Şekil 2.5. 2011- 2014 Yılları Arası Dünya Sığır Varlığı (bin baş)

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 12.12.2016²

Grafikte dikkat çekici husus; dünyadaki sığır artışının ABD ve AB ülkelerinden çok diğer ülkeler tarafından sağlanmış olmasıdır. Bu durum, dünya sığır varlığında Asya ülkeleri açısından gelişme olduğu işaret etmektedir.

² Erişim Tarihi olan 12 Aralık 2016 tarihinde FAOSTAT verilerinde en son 2014 yılı mevcuttur.

Şekil 2.6. 2012 – 2014 Dünya Manda Varlığı (bin baş)

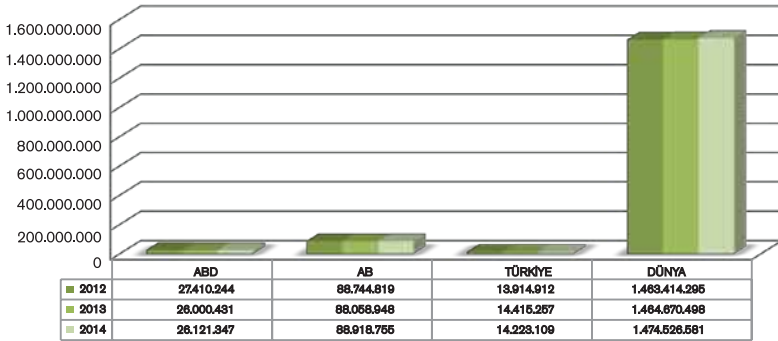
Kaynak: FAOSTAT, Erişim tarihi: 12.12.2016

ABD'de FAO verilerine göre manda sayılarına ulaşamamaktadır. Dünyada ki siçır varlığına oranla manda varlığı düşük seviyelerdedir.

2.2. Dünyada Küçükbaş Hayvancılık

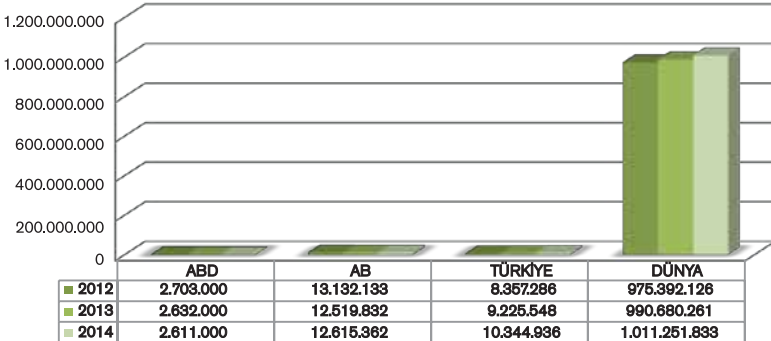
Dünyada yaklaşık olarak 2 milyarın üzerinde küçükbaş hayvan (koyun, keçi) olmasına karşın yaklaşık 1,7 milyar büyükbaş (siçır, manda) hayvan bulunmaktadır. Dünyada toplam kırmızı et üretimi açısından önemli bir yere sahip olan küçükbaş hayvan sektörü son on yılda sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. FAO güncel son 3 yıllık verilerine göre dünyada hem koyun hem de keçi sayılarında artış olmuştur. FAO verilerine göre dünya toplam hayvan varlığı içerisinde küçükbaş hayvan varlığına baktığımızda küçükbaş hayvan varlığının sayısal olarak daha fazla olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda kırmızı et ihtiyacının temini açısından özellikle Türkiye gibi et açığı olan ülkeler açısından küçükbaş hayvancılık önem arz etmektedir.

Şekil 2.7. 2011-2014 Yılları Arası Dünya Koyun Varlığı (bin baş)

Kaynak: FAOSTAT, Erişim tarihi: 12.12.2016

Şekil 2.8. 2011-2014 Yılları Arası Dünya Keçi Varlığı (bin baş)

Kaynak: FAOSTAT, Erişim tarihi: 12.12.2016

2.3. Dünyada Kırmızı Et Mevcut Durumu

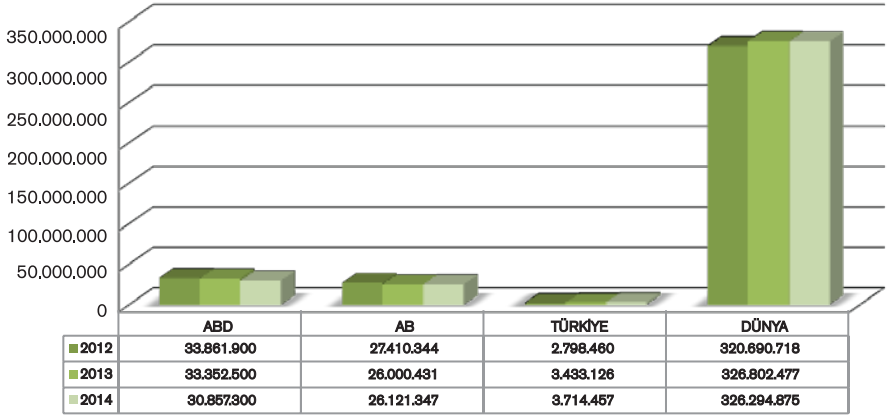
Dünyada kırmızı et açısından özellikle Türkiye gibi domuz eti tüketmeyen ülkeler için en önemli üretim büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan sağlanmaktadır. 2000'li yıllardan sonra dünyada ki hayvancılık alanındaki sıçramalar dolayısıyla gelişmiş ülkelerin yanı sıra, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de hayvan varlığında ciddi artışlar olmuştur. 2012 – 2014 yılları arası dünyada kesilen hayvan sayılarına baktığımızda, hayvan sayılarındaki bu artış dolayısıyla kırmızı et üretimi de olumlu etkilmiştir.

Tablo 2.3. 2011 – 2014 Yılları Arası Kesilen Hayvan Sayıları (baş)

	ABD		AB		TÜRKİYE		DÜNYA	
	SIĞIR-MANDA	KOYUN-KEÇİ	SIĞIR-MANDA	KOYUN-KEÇİ	SIĞIR-MANDA	KOYUN-KEÇİ	SIĞIR-MANDA	KOYUN-KEÇİ
2012	33.861.900	2.275.400	27.410.344	69.264.791	2.798.460	20.200.000	320.690.718	946.796.771
2013	33.352.500	2.412.200	26.000.431	61.409.607	3.433.126	22.043.000	326.802.477	964.518.147
2014	30.857.300	2.404.000	26.121.347	60.472.906	3.714.457	23.620.562	326.294.875	989.247.558

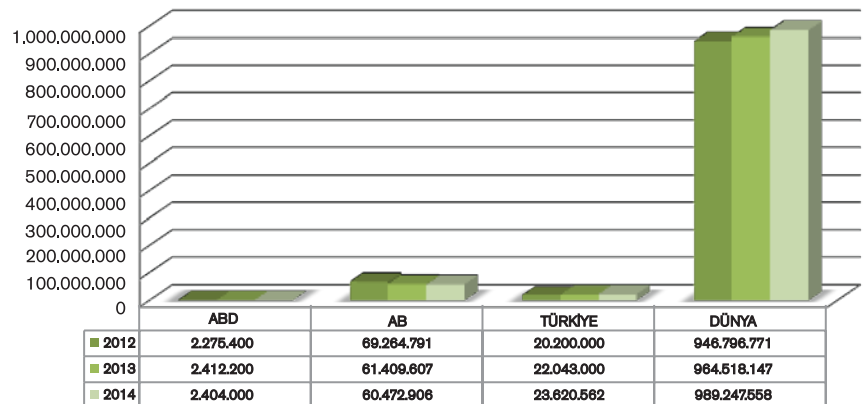
Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 12.12.2016

Şekil 2.9. 2011 – 2014 Yılları Arası Kesilen Siğir- Manda Sayıları (baş)

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 12.12.2016

Şekil 2.10. 2011 – 2014 Yılları Arası Kesilen Koyun- Keçi Sayıları (baş)

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 12.12.2016

Tablo 2.4. 2011 – 2014 Yılları Arası Dünya Kırmızı Et Üretimi (ton)

	SIĞIR-MANDA	KOYUN- KEÇİ
2012	66.899.253	13.713.681
2013	67.994.737	14.054.819
2014	68.405.113	14.484.410

Kaynak: FAOSTAT, Erişim Tarihi: 12.12.2016

Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere dünyadaki büyükbaş üretiminin artması ile dünya kırmızı et talebi de doğru orantılı olarak artmaktadır böylece, uluslararası firmalar da üretim ve işleme kapasitelerini genişletmektedir. Özellikle Amerika'da birçok uluslararası et işleme ve paketleme tesisi bulunmaktadır. Bu firmaların et kesim ve işleme kapasiteleri oldukça yüksektir.

Tablo 2.5. 2010 – 2015 Yılları Arası Dünya Büyükbaş Arz ve Kullanımı (1000 baş)

DÜNYA BÜYÜKBAŞ ARZ VE KULLANIMI (1000 BAŞ)							
	ARZ			KULLANIM			
	ÜRETİM	İTHALAT	TOPLAM ARZ	KESİLEN HAYVAN	İHRACAT	KAYIPLAR	TOPLAM KULLANIM
2010	279.852	3.325	1.281.320	235.246	4.728	43.750	1.281.320
2011	282.830	2.822	1.276.610	232.890	2.262	41.572	1.276.610
2012	286.136	3.339	1.278.712	234.946	4.820	47.096	1.278.712
2013	288.838	3.134	1.283.822	241.009	4.684	44.127	1.283.822
2014	287.542	3.523	1.285.103	241.779	5.357	43.752	1.285.103
2015	284.153	2.631	1.251.234	232.594	4.770	42.388	1.251.234

Kaynak: TEPGE Kırmızı Et Raporu, 2015

Şekil 2.11. Amerika - Nebraska Dakota'da Et İşleme Tesisi (Tyson Fresh Meat)

Şekil 2.12. Amerikan Firması JBS'in Yeni Zelanda'daki Et İşleme Fabrikası

Şekil 2.13. Amerika Kansas'da National Beef Et İşleme Tesisi Alanı

Önümüzdeki 5 yıl boyunca, dünyadaki nüfus artışına bağlı olarak et tüketiminin de artacağı yönünde öngörüler bulunmaktadır. 2022 yılına kadar, dünya et ticaretinin %1,5 oranında artış eğilimi göstereceği tahmin edilmektedir. Et ihracatında bu artışın %19 olması beklenirken, et ithalatının ise gelir artışı ve nüfus yoğunluğuna bağlı olarak artış eğilimi göstereceği öngörülmektedir.

Dünya'da 2022 yılına kadar, büyükbaş hayvan eti fiyatının %11, küçükbaş hayvan et fiyatının %4 oranında yükseleceği tahmin edilmektedir.

3. TÜRKİYEDE HAYVANCILIK VE KIRMIZI ET SEKTÖRÜ

Türkiye’de hayvancılık hızlı gelişme gösteren sektörler arasındadır. Hayvancılık faaliyetleri arasında kırmızı et üretimi açısından büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık önem arz etmektedir. Özellikle ülkemizde büyükbaş besicilik faaliyetleri, kentleşme hızına bağlı olarak et pazarlama olanağının artması, ülke hayvan varlığının kompozisyonunun değişmesi, yem üretiminin artması, hayvan ve yem naklinin kolaylaşması ve besicilik konusunda bilgi üretiminin fazlalığı ile devletin hayvancılık destekleme politikaları neticesinde olumlu gelişme göstermiştir.

Besi işletmeleri, yaptıkları işin bazı özelliklerinden dolayı, oldukça büyük kapasitelerde kurulabilirler. Kapasitenin artırılması, bir yönden sabit giderlerin üretim masrafları içindeki payını azaltırken, diğer yandan da işletmenin pazarlık gücünü ve teknoloji kullanma düzeyini artırır. Fakat besi hayvanı sağlamanın güçlükleri ve büyük sermaye gerektirmesi gibi nedenlerden dolayı, büyük sayılabilecek besi işletmelerinin toplam besi işletmeleri içindeki payı ülkemizde henüz oldukça düşüktür.

Son yıllarda kurulan büyük ölçekli modern hayvancılık işletmeleri genel durumu değiştirecek boyut ve nitelikte olmasına karşın entegrasyondaki sıkıntılar nedeniyle istenilen düzeye gelmekte sıkıntılar yaşamaktadır. Hayvancılık sektöründeki küçük üreticiler, diğer birçok sektördeki küçük üreticiler gibi verimsizlik, teknolojiyi kullanamama ve pazardan kopukluk, örgütlenememe gibi sorunlar yaşamaktadır.

Yıllardan beri alışlagelmiş üretim teknikleri kullanılan et sanayinde, kasaplık hayvan kesimlerinin büyük çoğunluğu halen küçük mezbahalarda gerçekleştirilmekte, et ve et ürünleri çoğunlukla hijyenik ve teknolojik olmayan şartlarda üretilmeye çalışılmaktadır. Diğer taraftan kasaplık hayvanların nakil şartları arzu edilen düzeyde değildir. Küçük işletmelerde soğutma üniteleri bulunmadığından karkaslar olgunlaştırılmayıp iç organların muhafazası sorun olmaktadır. Karkas et, taşınmasında, depolanmasında özel araç ve teknikler gerektirmesiyle birlikte yaygın dağıtımı yapıldığında istenilen hijyen koşullarının sağlanması oldukça zor olmaktadır. Bunların yanı sıra ırk ıslah çalışmaları ve hayvancılık sektöründeki bilinç düzeyindeki artış ve kırsal kalkınma destekleri neticesinde hayvan sayısı artış göstermektedir. Dolayısıyla besicilik faaliyetlerinde de artış gözlenmeye başlanmıştır.

Ülkemizde besicilik faaliyetleri dediğimizde ilk aklı gelen büyükbaş besicilik faaliyetleridir. Kırmızı et üretiminin önemli bir kısmı sığır etinden sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra küçükbaş besicilik faaliyetleri de yürütülmektedir. Besi faaliyetleri ülkemizde değişik şekillerde yapılmaktadır.

Mevcut besi türleri;

- * Besiye alınan hayvan türüne göre; büyükbaş ve büyükbaş besi
- * Besinin yapıldığı yere göre; ahır besisi, mera besisi, anız besisi
- * Besi süresine göre; kısa süreli besi (60-120 günlük), orta süreli besi (120-220 günlük), uzun süreli besi (220 günden fazla)
- * Besiye alınan hayvanın yaşına göre; genç hayvan besisi, yaşlı hayvan besisi
- * Yıl içinde yapım zamanına göre; yaz besisi, kış besisi
- * Besin maddeleri yoğunluğuna göre ; kaba yem ağırlıklı besi-ekstansif besi, kesif yem ağırlıklı besi-entansif besi, rasyonlarda ağırlıklı olarak kullanılan yeme göre (mısır silo yemi besisi, pancar yaprağı silo yemi besisi, vb.) şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Bu besi türleri Türkiye’de bölgelerin iklim ve arazi yapılarına göre değişiklik göstermektedir. Genelde mera besisi; Doğu-Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi ile diğer bölgelerin yüksek yaylalarında yaygın iken, tahıl yetiştiriciliğinin fazla olduğu yerlerde ve bitkisel-hayvansal üretimi beraber yürüten tarım işletmelerinde daha çok anız besisi görülmektedir. Ahır besisi ise, özellikle büyük şehirlerde ve buralara yakın bulunan yerlerde yapılmaktadır. Ege bölgesinde meraların azlığı sebebiyle daha çok ahır besisi görülmektedir. Belli kesimlerde mera ve yayla besiciliği de sınırlı oranda yapılabilir.

Tablo 3.1. 2016 Yılı Türkiye Geneli İller Bazında Sığır Varlığı Sıralaması

1	KONYA	993.377	42	ORDU	153.444
2	ERZURUM	859.205	43	HATAY	153.217
3	İZMİR	798.867	44	TRABZON	152.749
4	KARS	650.645	45	KIRKLARELİ	150.912
5	BALIKESİR	586.365	46	ERZİNCAN	148.524
6	AYDIN	476.311	47	BİNGÖL	146.233
7	SAMSUN	465.670	48	UŞAK	145.435
8	ANKARA	445.331	49	BOLU	144.819
9	AFYON	430.446	50	ISPARTA	144.522
10	SİVAS	420.665	51	ESKİŞEHİR	142.105
11	AĞRI	369.761	52	MALATYA	181.826
12	TOKAT	367.811	53	KOCAELİ	137.424
13	KAYSERİ	362.457	54	GİRESUN	123.367
14	DİYARBAKIR	358.442	55	MERSİN	118.139
15	ARDAHAN	324.920	56	SİNOP	117.982
16	MUŞ	310.613	57	İSTANBUL	115.760
17	KASTAMONU	283.550	58	IĞDIR	111.157
18	ÇORUM	281.943	59	ADİYAMAN	109.049
19	MANİSA	280.749	60	NEVŞEHİR	104.927
20	YOZGAT	273.111	61	BAYBURT	93.252
21	DENİZLİ	265.303	62	GÜMÜŞHANE	92.711
22	ÇANAKKALE	259.522	63	OSMANIYE	85.294
23	ADANA	253.502	64	ZONGULDAK	77.162
24	BURSA	247.686	65	BİTLİS	75.808
25	BURDUR	242.549	66	MARDİN	71.592
26	AKSARAY	242.231	67	DÜZCE	71.187
27	MUĞLA	233.181	68	KIRIKKALE	66.941
28	AMASYA	230.732	69	KARAMAN	65.341
29	K.MARAŞ	212.502	70	BARTIN	60.608
30	KÜTAHYA	208.194	71	KARABÜK	57.137
31	GAZİANTEP	198.276	72	ARTVİN	56.074
32	KIRŞEHİR	195.308	73	BATMAN	49.864
33	Ş.URFA	191.919	74	HAKKARİ	36.155
34	SAKARYA	179.279	75	TUNCELİ	35.845
35	EDİRNE	177.521	76	BİLECİK	34.085
36	ANTALYA	170.962	77	RİZE	26.217
37	NIĞDE	166.567	78	SİİRT	22.624
38	TEKİRDAĞ	160.779	79	ŞIRNAK	18.746
39	ELAZIĞ	157.614	80	YALOVA	11.401
40	ÇANKIRI	157.523	81	KİLİS	11.337
41	VAN	153.492			

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Erişim Tarihi: 01.12.2016

Tablo 3.2. 2016 Yılı Türkiye Geneli İller Bazında Manda Varlığı Sıralaması

1	SAMSUN	25.315	42	ÇANAKKALE	495
2	DIYARBAKIR	19.249	43	BATMAN	485
3	İSTANBUL	17.773	44	MANISA	468
4	TOKAT	13.324	45	Ş.URFA	441
5	BİTLİS	8.478	46	ESKİŞEHİR	401
6	AFYON	7.383	47	TRABZON	364
7	KAYSERİ	7.335	48	ISPARTA	362
8	MUŞ	7.224	49	EDİRNE	348
9	SIVAS	6.021	50	ANTALYA	343
10	AMASYA	5.295	51	ŞIRNAK	341
11	BALIKESİR	5.062	52	KIRIKKALE	311
12	GİRESUN	4.464	53	BİNGÖL	215
13	BARTIN	4.121	54	KİRŞEHİR	193
14	ÇORUM	3.759	55	ADANA	187
15	YOZGAT	3.494	56	GAZİANTEP	187
16	KÜTAHYA	3.468	57	GÜMÜŞHANE	155
17	DÜZCE	3.400	58	DENİZLİ	134
18	KOCAELİ	2.819	59	K.MARAŞ	109
19	ANKARA	2.138	60	MERSİN	99
20	ERZİNCAN	2.071	61	ELAZIĞ	89
21	ERZURUM	2.042	62	NEVŞEHİR	86
22	İĞDIR	1.975	63	HAKKARİ	72
23	BURSA	1.948	64	ARTVİN	70
24	ÇANKIRI	1.923	65	İZMİR	62
25	KIRKLARELİ	1.782	66	KARS	33
26	TEKİRDAĞ	1.625	67	NİĞDE	28
27	BOLU	1.661	68	BİLECİK	26
28	SAKARYA	1.584	69	ARDAHAN	18
29	ORDU	1.532	70	KİLİS	15
30	KASTAMONU	1.469	71	SİİRT	8
31	SINOP	1.257	72	BURDUR	7
32	ZONGULDAK	1.205	73	MALATYA	3
33	KARABÜK	1.200	74	ADIYAMAN	2
34	AKSARAY	1.058	75	MARDİN	2
35	AĞRI	922	76	UŞAK	1
36	HATAY	862	77	MUĞLA	0
37	BAYBURT	845	78	RİZE	0
38	VAN	717	79	TUNCELİ	0
39	OSMANİYE	705	80	KARAMAN	0
40	KONYA	584	81	YALOVA	0
41	AYDIN	534			

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Erişim Tarihi: 01.12.2016

Tablo 3.3. 2016 Türkiye Geneli İller Bazında Koyun Varlığı Sıralaması

1	VAN	2.578.356	42	KIRKLARELİ	422.276
2	KONYA	2.227.629	43	ŞIRNAK	415.433
3	AĞRI	1.877.378	44	TOKAT	371.676
4	ŞURFA	1.824.160	45	TUNCELİ	364.018
5	DİYARBAKIR	1.541.907	46	İSTANBUL	362.669
6	ANKARA	1.469.836	47	HATAY	342.978
7	BALIKESİR	1.354.388	48	MALATYA	324.504
8	AFYON	1.281.481	49	AYDIN	312.412
9	MANİSA	1.028.472	50	KIRŞEHİR	285.249
10	IĞDIR	996.436	51	ISPARTA	279.560
11	İZMİR	889.509	52	SAMSUN	258.181
12	MUŞ	880.649	53	BURDUR	251.346
13	ERZURUM	863.757	54	MUĞLA	230.159
14	ÇANAKKALE	854.206	55	ÇORUM	189.739
15	ESKİŞEHİR	827.179	56	NEVŞEHİR	186.402
16	SİVAS	752.000	57	AMASYA	180.922
17	KAYSERİ	720.108	58	ORDU	176.256
18	BATMAN	706.450	59	ADİYAMAN	165.955
19	BURSA	677.912	60	TRABZON	164.491
20	ELAZIĞ	673.312	61	ÇANKIRI	161.959
21	MERSİN	655.658	62	BOLU	155.643
22	DENİZLİ	654.349	63	OSMANİYE	151.134
23	SİİRT	630.427	64	ARTVİN	150.970
24	MARDİN	604.204	65	KIRIKKALE	140.438
25	AKSARAY	601.585	66	KOCAELİ	129.960
26	GAZİANTEP	601.386	67	ARDAHAN	128.922
27	ERZİNCAN	594.169	68	BİLECİK	118.946
28	HAKKARİ	592.070	69	GİRESUN	117.815
29	KARS	562.229	70	KİLİS	116.024
30	ANTALYA	556.558	71	SİNOP	95.588
31	K.MARAŞ	539.961	72	SAKARYA	81.641
32	NİĞDE	506.274	73	KASTAMONU	69.925
33	ADANA	498.196	74	GÜMÜŞHANE	55.261
34	BITLİS	493.989	75	BAYBURT	51.465
35	UŞAK	469.741	76	KARABÜK	33.901
36	BİNGÖL	468.088	77	YALOVA	33.535
37	EDİRNE	465.324	78	ZONGULDAK	22.350
38	YOZGAT	450.138	79	DÜZCE	14.576
39	KÜTAHYA	446.352	80	RİZE	10.603
40	KARAMAN	442.158	81	BARTIN	4.248
41	TEKİRDAĞ	425.289			

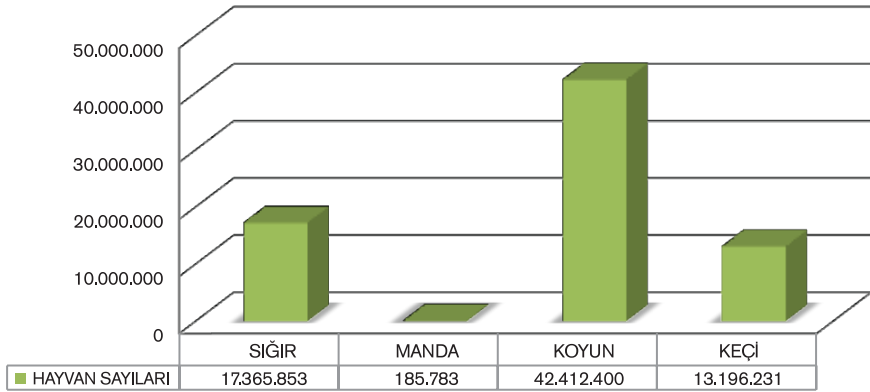
Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Erişim Tarihi: 01.12.2016

Tablo 3.4. 2016 Yılı Türkiye Geneli İller Bazında Keçi Varlığı Sıralaması

1	MERSİN	916.915	42	KIRKLARELİ	105.113
2	ANTALYA	822.082	43	KAYSERİ	100.260
3	MARDİN	532.884	44	NIĞDE	100.111
4	K.MARAŞ	532.134	45	YOZGAT	97.164
5	ADANA	480.691	46	EDİRNE	94.727
6	SİİRT	457.043	47	ÇORUM	93.898
7	DIYARBAKIR	356.045	48	AKSARAY	90.885
8	İZMİR	338.474	49	KİLİS	84.721
9	ŞIRNAK	334.279	50	ERZİNCAN	81.299
10	ÇANAKKALE	327.286	51	TEKİRDAĞ	81.250
11	ANKARA	320.679	52	UŞAK	75.256
12	KONYA	312.992	53	AMASYA	72.635
13	GAZİANTEP	302.683	54	BOLU	55.568
14	BITLİS	300.700	55	İSTANBUL	55.070
15	MANİSA	295.925	56	BİLECİK	52.671
16	BALIKESİR	290.100	57	SAMSUN	48.249
17	MUĞLA	277.570	58	ÇANKIRI	44.544
18	Ş.URFA	273.638	59	IĞDIR	42.382
19	ISPARTA	240.245	60	AĞRI	37.137
20	DENİZLİ	238.101	61	KIRIKKALE	37.083
21	MUŞ	237.218	62	KOCAELİ	36.224
22	BURDUR	223.746	63	SINOP	34.766
23	KÜTAHYA	219.984	64	GİRESUN	33.760
24	BİNGÖL	214.573	65	KİRŞEHİR	32.709
25	HATAY	209.248	66	KASTAMONU	31.992
26	ADİYAMAN	198.414	67	KARS	30.296
27	BATMAN	192.424	68	RİZE	30.107
28	HAKKARİ	176.977	69	SAKARYA	26.151
29	KARAMAN	166.571	70	TRABZON	22.536
30	VAN	164.276	71	ZONGULDAK	19.069
31	AFYON	157.030	72	ARTVİN	16.798
32	BURSA	139.541	73	NEVŞEHİR	14.723
33	SİVAS	135.506	74	BAYBURT	10.301
34	OSMANİYE	133.248	75	GÜMÜŞHANE	9.223
35	ELAZIĞ	132.069	76	YALOVA	7.035
36	ESKİŞEHİR	129.433	77	KARABÜK	6.911
37	AYDIN	126.140	78	ORDU	4.312
38	TUNCELİ	125.649	79	ARDAHAN	3.684
39	ERZURUM	124.785	80	BARTIN	2.498
40	MALATYA	107.735	81	DÜZCE	790
41	TOKAT	107.290			

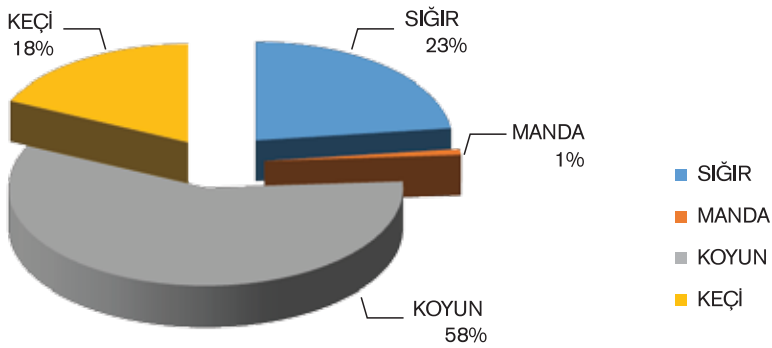
Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Erişim Tarihi: 01.12.2016

Şekil 3.1. 2016 Yılı Türkiye Geneli Büyük ve Küçükbaş Hayvan Varlığı

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Erişim Tarihi: 01.12.2016

Şekil 3.2. 2016 Yılı Türkiye Geneli Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Oranları

Türkiye'de büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık türleri dağılımında, yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere koyun varlığı en büyük orana sahiptir. Sonrasında da siğir gelmektedir. Siğir hayvan varlığı oranı koyundan az olmakla birlikte beslenme alışkanlıkları sebebiyle besicilik faaliyetlerinde siğir besiciliği daha ön plandadır.

3.1. Türkiye'de Büyükbaş Hayvancılık

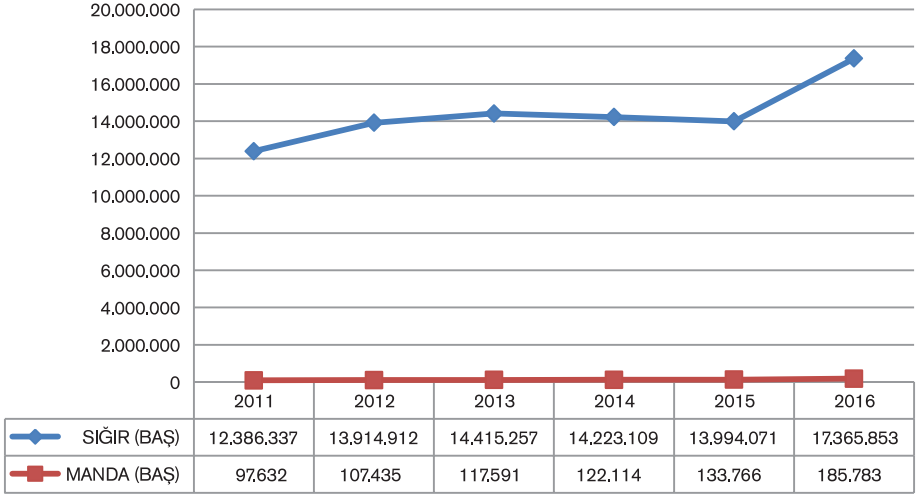
Türkiye'de büyükbaş hayvancılık faaliyetlerinde ilk sırada siğir gelmektedir. Son yıllardaki siğir ve manda varlığı kayda değer ölçüde artış göstermiştir. Bunun sebepleri arasında ırk ıslahı çalışmaları, danışmanlık faaliyetleri ve eğitim çalışmaları, ayrıca hayvancılıkla uğraşan kişilerin teknolojik gelişmeleri daha yakından takip etmeye ve işletmelerinde uygulamaya başlamaları gösterilebilir. Bakım besleme ve işletme yönetimlerinde birçok eksikler olmakla birlikte sektördeki olumlu gelişmeler hayvan varlığı sayılarından anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5. 2011 - 2016 Yılları Arası Türkiye Geneli Siğir ve Manda Varlığı

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SIĞIR	12.386.337	13.914.912	14.415.257	14.223.109	13.994.071	17.365.853
MANDA	97.632	107.435	117.591	122.114	133.766	185.783

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Erişim Tarihi: 01.12.2016

Şekil 3.3. 2011 - 2016 Yılları Arası Türkiye Geneli Sığır ve Manda Varlığı Değişimleri

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi, 21.11.2016

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere Türkiye geneli sığır varlığı, 2011 yılından 2015 yılına kadar yaklaşık olarak aynı oranda artmıştır. 2016 yılında ise son 5 yılın artış oranından çok daha fazla artış meydana gelmiştir. Dünyada sütteki arz fazlalığının yansımalarının Türkiye'ye de etki etmesi sonucu süt fiyatlarındaki düşüş sebebiyle, olası sütte meydana gelebilecek krize karşı devletin piyasaya müdahale ederek hayvanların kesime gitmesinin önüne geçmiş olması bunun sebebi olarak gösterilebilir.

3.2. Türkiye'de Küçükbaş Hayvancılık

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, et, süt, yün, kıl ve deri gibi ürünlerle dondurmadan tekstil sektörü ürünlerine kadar geniş bir çerçevede önem taşımaktadır. Koyun ve keçilerden elde edilen ürünler insan beslenmesinde hayati bir öneme sahiptir. Hayvansal proteinin ucuz ve erişilebilir bir şekilde tedarik edilmesi ve toplumların dengeli ve yeterli beslenmeleri açısından bu sektör son derece önemlidir.

Koyun ve keçiler yetersiz mera ve elverişsiz iklim koşullarına uyum sağlama yetenekleriyle ön plana çıkmaktadır. Bu durum özellikle gelişmekte olan ülkeler için önemlidir. Meradan en iyi şekilde yararlanabilen, merayı en iyi şekilde değerlendiren, yılın her döneminde merayı kullanabilen küçükbaş hayvanlar Türkiye'nin coğrafi yapısına son derece uygundur. Koyun ve keçinin tanımsal üretimin verimsiz olduğu alanlara kısa sürede uyum göstermesi, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bu dezavantajı büyük bir fırsata dönüştürebilir.

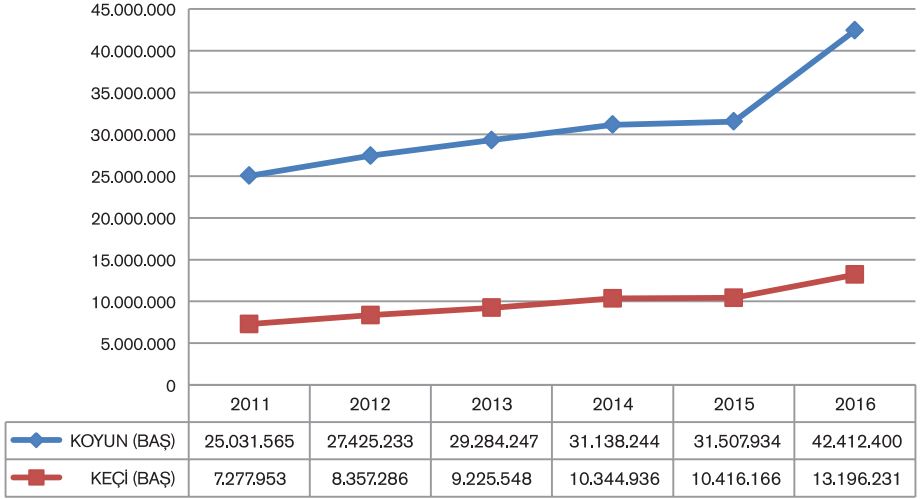
Türkiye'de küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinde koyun ilk sıradadır. Koyun yetiştiriciliğinin daha bilinçli bir şekilde yapılması ile mevcut koyun varlığından kırmızı et anlamında faydalanma kapasitesi de artacaktır.

Tablo 3.6. 2011 - 2016 Yılları Arası Türkiye Geneli Koyun ve Keçi Varlığı

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
KOYUN	25.031.565	27.425.233	29.284.247	31.138.244	31.507.934	42.412.400
KEÇİ	7.277.953	8.357.286	9.225.548	10.344.936	10.416.166	13.196.231

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Şekil 3.4. 2011- 2016 Yılları Arası Türkiye Geneli Küçükbaş Hayvan Varlığı Değişimleri

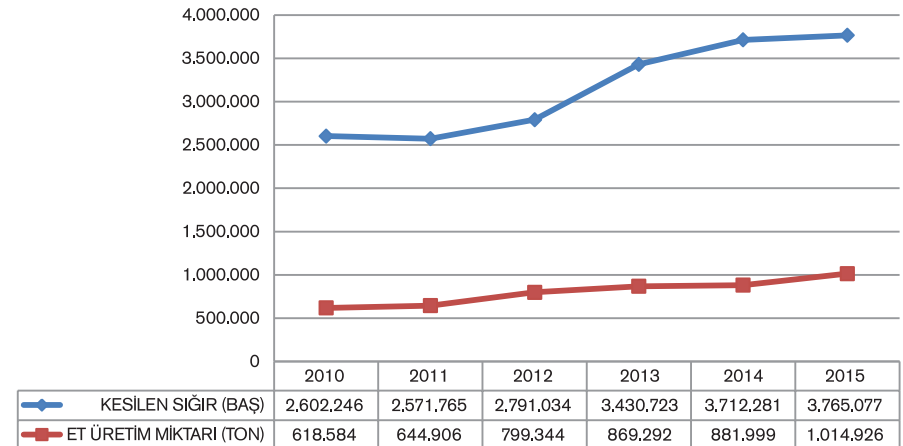
Kaynak: TÜİK, 21.11.2016

Türkiye'deki büyükbaş ve küçükbaş hayvan grafiklerine baktığımızda en dikkat çekici husus 2016 yılı verileridir. Sığır ve koyun varlığında son bir yılda kayda değer bir artış oranı gözlenmektedir. Bunun en önemli sebebi Bakanlık tarafından yapılan müdahalelerdir. Bakanlık talimatı ile Et ve Süt Kurumu'nun 2016 Yılı Mart ayında yaptığı piyasa müdahalesi ile çiğ süt fiyatındaki düşüşe engel olunmaya çalışılmıştır. Böylece ESK piyasayı regüle ederek olası hayvancılık krizi engellenmiştir. Bu tip durumların tekrar yaşanmaması için bu gibi önlemler artırılmalı ve muhtemel krizlerin oluşmasını engelleyici kalıcı çözümler ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmelidir.

3.3. Türkiye'de Kırmızı Et Mevcut Durumu

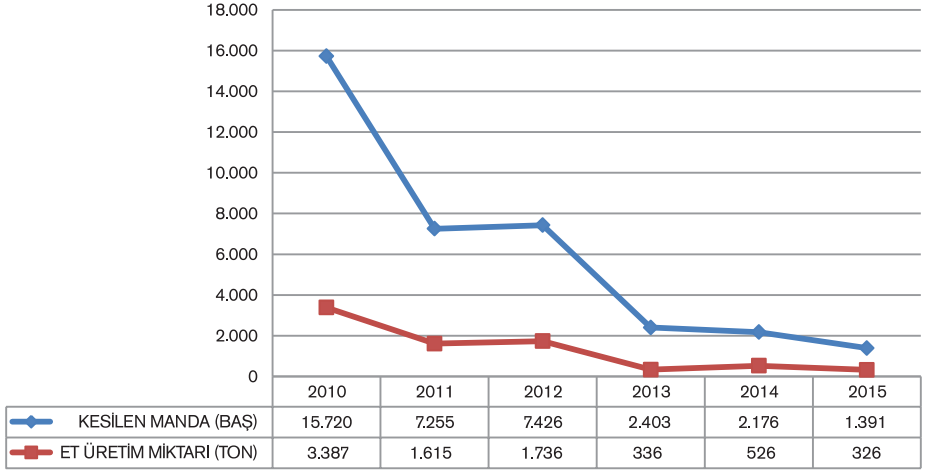
Ülkemizde kırmızı et üretimi 2012 yılından itibaren sürekli olarak artış göstermekle birlikte, kırmızı et hususunda süt üretimindeki üretim oranı yakalanamamıştır. Bunun önemli etkenlerinden biri verimlilik düzeyidir. Hayvan başına süt verimi oranında dünya ortalamasına yaklaşılmışken et konusunda hala aşılmaması gereken mesafeler vardır.

Şekil 3.5. 2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Kesilen Sığır Sayısı ve Kırmızı Et Üretimi Değişimleri

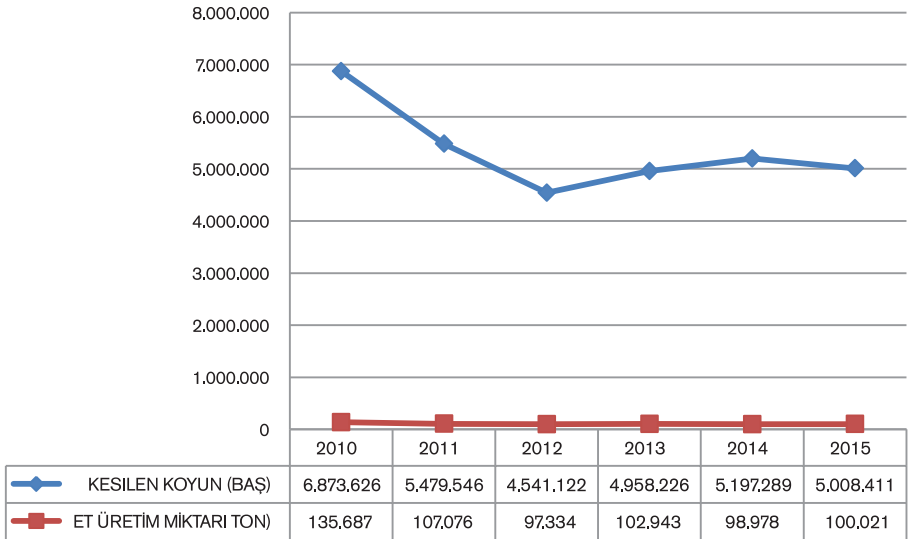
Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Şekil 3.6. 2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Kesilen Manda Sayısı ve Kırmızı Et Üretimi Değişimleri

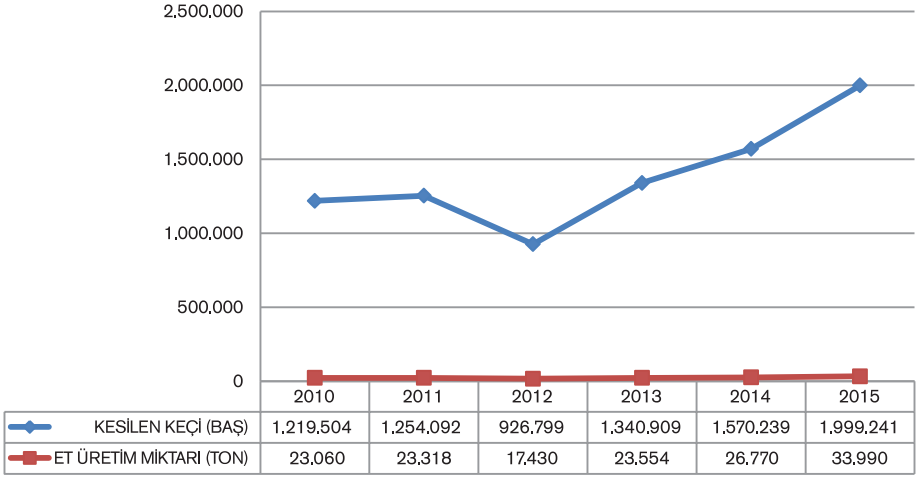
Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Şekil 3.7. 2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Kesilen Koyun Sayısı ve Kırmızı Et Üretimi Değişimleri

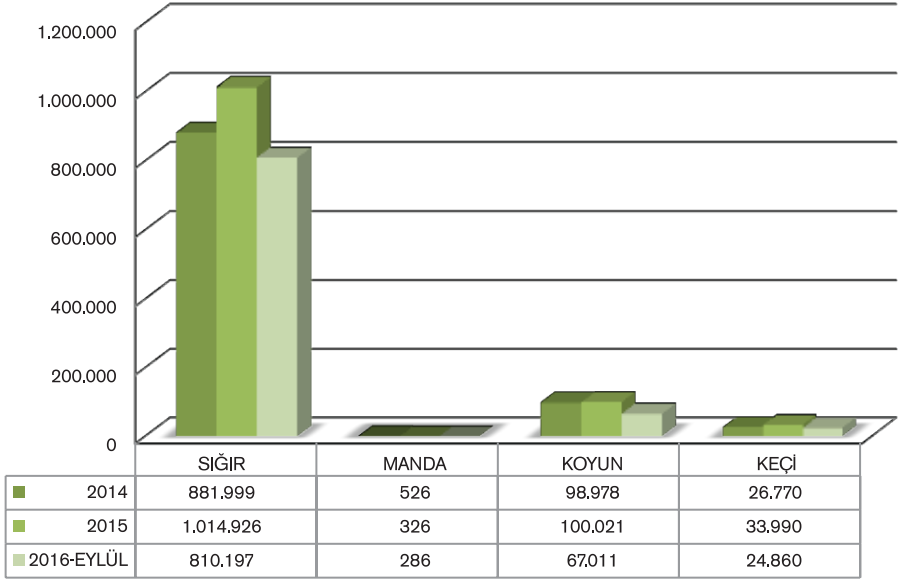
Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Şekil 3.8. 2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Kesilen Keçi Sayısı ve Kırmızı Et Üretimi Değişimleri

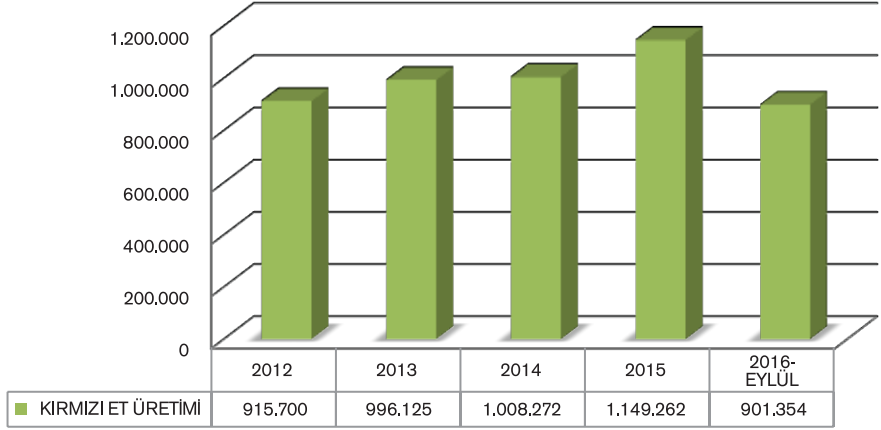
Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Şekil 3.9. 2014- 2016 (Eylül) Yılları Arası Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Türlerine Göre Kırmızı Et Üretim Miktarı (ton)

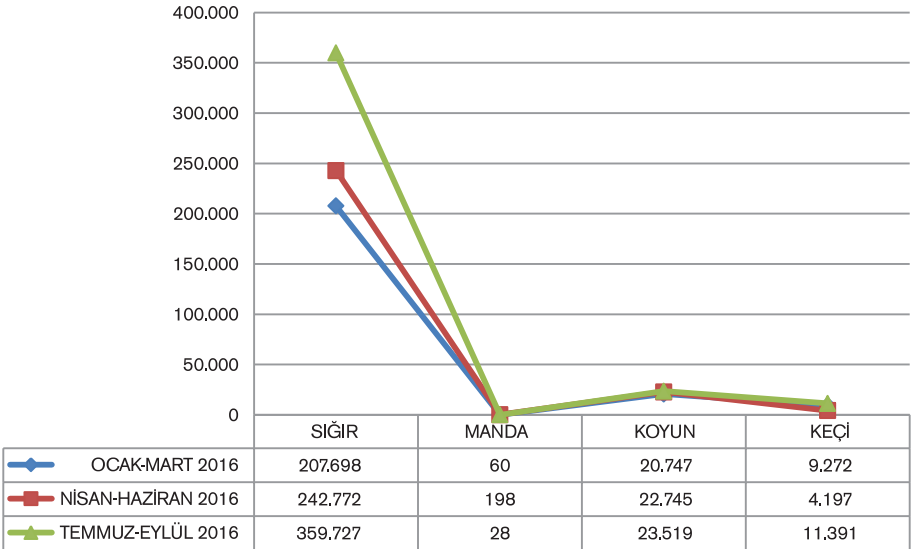
Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Şekil 3.10. 2012 – 2016 (Eylül) Yılları Arası Türkiye Geneli Kırmızı Et Üretimi (ton)

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi 21.11.2016

Şekil 3.11. 2016 Yılı Türkiye Geneli Kırmızı Et Üretim Miktarı Değişimleri (ton)

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

3.3.1. Türkiye'de Kırmızı Et Verimliliği

Hayvansal üretimde nicelik kadar belirleyici olan diğer özellikler büyükbaş hayvan stokunun niteliği ve gelişimidir. Türkiye'deki kırmızı et sorununun büyük bir bölümünü nitelik sorunu oluşturmaktadır.

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere kırmızı et verimliliği üzerinde ırk unsurunun önemli etkisi bulunmaktadır.

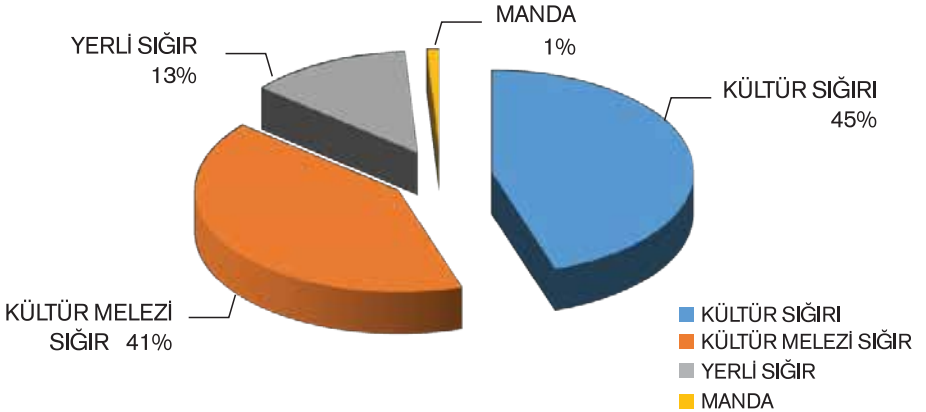
Tablo 3.7. Türkiye Geneli Sığır İrklarının Et Verimi

Genotip	Araştırma Sayısı	Besi Başı Ağırlığı (kg)	Besi Başı Ağırlığı (kg)	Ortalama Günlük Ağırlık Artışı (gr)
Holstein	8	175 - 343	320 - 525	905 - 1.577
Esmer	6	144 - 228	327 - 400	1090 - 1.526
Simmental	3	204 - 255	339 - 411	988 - 1.325
Kültür X Yerli Melezleri	8	89 - 260	240 - 457	714 - 1.366
Yerli	10	62 - 241	186 - 387	673 - 973

Kaynak: Kumlu, 2000

Birçok araştırmada yerli sığır ırklarının beside ortalama 600-900 gr/gün ağırlık artışı gösterdikleri ve ortalama 200-400 kg canlı ağırlığa ulaştıkları belirlenmiştir. Buna karşın, kültür ırklarından Holstein, Esmer ve Simmental ırkı sığırlar ise günde ortalama 1.000 gram üzerinde ağırlık artışı göstererek, 400-500 kg canlı ağırlığa ulaşabilmektedir. Kültür X Yerli ırk melezleri de genellikle yerli ırklardan daha yüksek değerlere sahip olmakta, bazı hallerde neredeyse kültür ırklarının gösterdiği başarıyı bile yakalayabilmektedir. Kasaplık sığır yetiştiricilerinin melez döllerini tercih etmelerine, fiyatlarının daha düşük olmasının yanı sıra çevre koşullarına daha dayanıklı olmaları gerekçe gösterilmektedir. Yukarıdaki veriler doğrultusunda kültür ırkı hayvanların et veriminin diğer ırklardan yüksek olduğu, kültür ırklarının yerli ırklarla melezlenmesi sonucu elde edilen melez genotiplerin ise verim konusunda yerli ırklardan daha iyi performans gösterdiği görülmektedir. Bu noktada büyükbaş hayvan stokunda kültür ve melez ırk hayvan sayısı ve verimindeki artışın sürekli kılınmasının bu hayvanların beslenme rejimine bağlı olduğu, ideal beslenme koşulunun sağlanamaması halinde et veriminde beklenen iyileşmenin gerçekleşmeyeceği ortadadır.

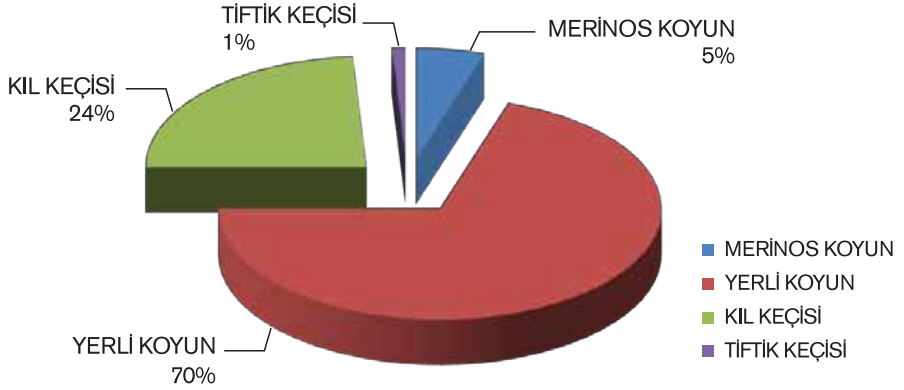
Şekil 3.12. 2016 Yılı Türkiye Geneli Tür ve İrklarına Göre Büyükbaş Hayvan Dağılımı

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Türkiye'deki sığır varlığının %45'i kültür ırkı ve %41'inin kültür melez olması kırmızı et verimliliği için önem arz etmektedir. Bu durumun korunması ve daha da geliştirilmesi için ıslah çalışmalarının sürdürülmesi gerekmektedir.

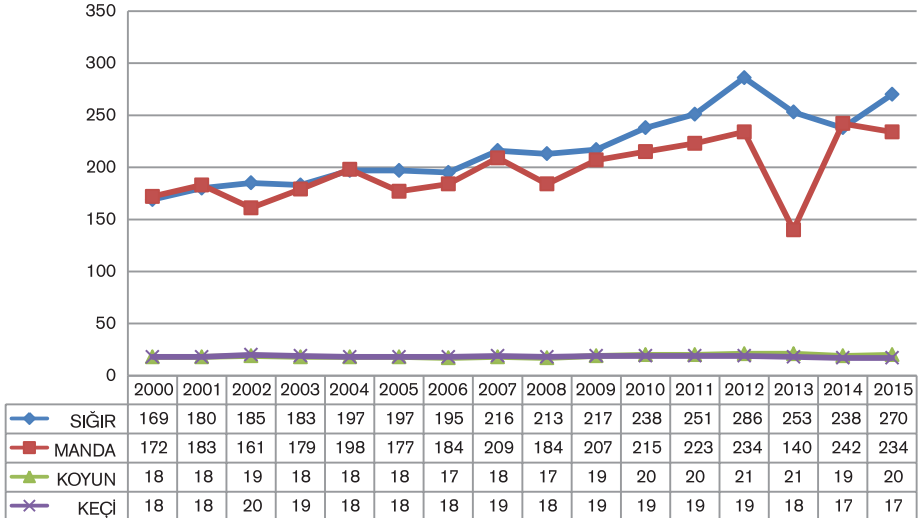
Şekil 3.13. 2016 Yılı Türkiye Geneli Tür ve Irklarna Göre Küçükbaş Dağılımı

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Beslenme rejimi dolayısıyla büyükbaş hayvanlara nazaran yetiştiriciliği daha az maliyetle yapılabilen küçükbaş hayvanların sayısındaki düşüşün de tarımsal politikaların oluşturulması sürecinde dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca büyükbaş ıslah faaliyetleri ile elde edilen verimlilik küçükbaş hayvancılıkta da yapılmak durumundadır. Türkiye’de küçükbaş hayvan oranının önemli bölümünün %70’ini koyun varlığı ve %24’ünü de kıl keçisi oluşturmaktadır. Bu nedenle koyunlardan elde edilecek verimlilik artışı direkt olarak kırmızı et üretim oranını da olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca kıl keçisi et verimliliği açısından düşük bir türdür. Yapısı gereği ormanlara büyük zarar veren kıl keçisinin özel koşullarda besihane yetiştiriciliği yapılamamaktadır. Bu nedenle Türkiye kırmızı et verimliliği açısından keçi varlığındaki bu olumsuz durumu ıslah çalışmaları ile düzleyecek politikalar geliştirilmelidir.

Şekil 3.14. 2000- 2015 Yılları Arasında Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Türlerine Göre Karkas Et Ortalama Verimi

Kaynak: UKON Kırmızı Et, Yem ve Süt Sektörü Analizi, Eylül 2016

Ulusal Kırmızı Et Konseyi 15 yıllık büyükbaş ve küçükbaş hayvan türler bazında karkas et ve verilerine göre Türkiye'de karkas et ortalama veriminde belirli bir seviyeye ulaşıldığı ve bu artışın devam ettiği görülmektedir. Özellikle sığır eti verimliliğinin artışıyla kırsal kalkınma destekleri büyükbaş hayvan işletmelerinin modernize edilmesi ile birlikler, kooperatifler ve hayvancılık alanındaki sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla yapılan eğitimler ve bilgilendirme faaliyetleri önemli etkenlerdir.

Bu artış kırmızı et üretimi için olumlu bir gelişme olmakla birlikte, üretim henüz yeterli düzeyde değildir. Kırmızı et üretim verimliliğini artırmak için yapılan çalışmaların artarak devam etmesi gerekmektedir.

3.3.2. Kırmızı Et Üretim Maliyetleri ve Et Fiyatları

Türkiye'de mera alanların azlığı sebebiyle besicilik faaliyetlerinde genellikle kaba yem kullanılmaktadır. Bu durum dolayısıyla da girdi maliyetleri artmaktadır. Türkiye'de girdi maliyetleri yüksek, yani yem ve besiye alınacak ham hayvan fiyatları oldukça pahalıdır. Besicilik maliyetleri yem giderlerinden ve diğer önemli bir maliyet olarak da hayvan temininden kaynaklanmaktadır. Yani besiye alınacak ham hayvan alışı fiyatı asıl maliyete önemli ölçüde etki etmektedir. Besicilikte besiye alınan hayvan fiyatı maliyetin yüzde 55-60'ını teşkil etmektedir. Besicilikte yemin etkisi ise yüzde 30-35 civarındadır. Ülkemizde besi materyali dediğimiz ham hayvanı sağlamakta problemler bulunmaktadır. Mevsimlere yayılmış, aylara yayılmış üretim söz konusu değildir. Mevcut yapıda yetiştiriciye fiyat ve alım garantisi sağlanamadığı gibi, sanayiye de düzenli hammadde akışında zorlanmaktadır. Ürünün fiyatını yetiştirici değil araçlar belirlemektedir. 2010 yılında iç fiyatların yükselmesi nedeni ile kırmızı et, kasaplık hayvan ve besi materyali ithalatı açılmıştır. Ne yazık ki enflasyon artışı bile kırmızı et fiyatlarına bağlanmıştır. Son yıllarda girdi fiyatları sürekli artarken, karkas alım fiyatı gerilemiştir. Özellikle 2016 yılı ortasından itibaren devam eden döviz kur artışının hızla devam etmesi, girdi maliyetlerini daha da artırmıştır.

Tablo 3.8. 2010 – 2015 Yılları Arası Türkiye Yem ve Yem Hammadde Fiyatları (TL /ton)

YILLAR	YEMLİK ARPA	*YEMLİK BUĞDAY	*YULAF	MISIR	KEPEK	ATK	BESİ YEMİ	SÜT YEMİ	DDGS
2010	417	509	561	481	315	290	484	494	462
2011	521	580	824	622	429	363	665	686	682
2012	614	619	652	588	480	473	738	766	685
2013	632	700	648	640	484	505	760	780	755
2014	701	817	753	721	505	569	807	821	967
2015	695	826	807	716	489	612	808	844	960

Kaynak: UKON, Kırmızı Et, Yem ve Süt Sektörü Analizi, Eylül 2016

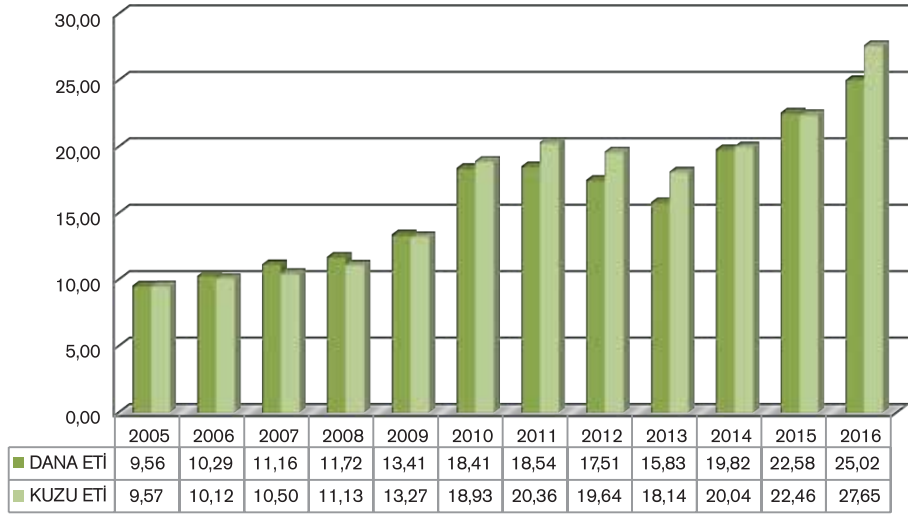
Tablo 3.9. 2016 Yılı Ayları İtibarı İle Yem ve Yem Hammaddeleri Aylık Fiyatları (TL/ ton)

	YEMLİK ARPA	*YEMLİK BUĞDAY	*YULAF	MISIR	KEPEK	ATK	BESİ YEMİ	SÜT YEMİ	DDGS
OCAK	727	870	800	707	520	600	720	760	870
ŞUBAT	727	847	825	727	575	570	770	810	835
MART	717	848	822	712	505	540	750	790	821
NİSAN	727	847	751	717	500	530	750	790	787
MAYIS	747	864	641	747	520	590	830	870	899
HAZİRAN	773	820	0	798	565	645	830	870	965
TEMMUZ	727	817	736	808	580	640	830	870	943
AĞUSTOS	737	816	746	717	570	580	810	850	877
EYLÜL	758	833	742	707	520	550	790	830	871
ORTALAMA	738	840	674	738	539	583	787	827	874

Kaynak: UKON, Kırmızı Et, Yem ve Süt Sektörü Analizi, Eylül 2016

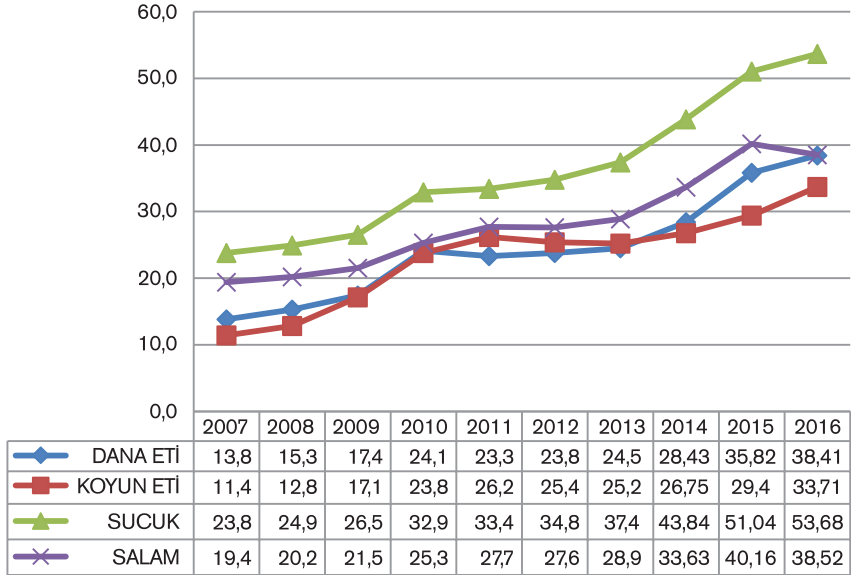
Yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere, 2014 - 2015 yılları arasında yıllık ortalama fiyatlara bakıldığında yemlik arpa, kepek, mısır ve DDGS fiyatında düşüş görülmüş, buğday, yulaf, ATK, besi yemi ve süt yemi fiyatlarında ise artış meydana gelmiştir.

Şekil 3.15. Yıllar İtibariyle Dana ve Kuzu Ortalama Karkas Fiyatları

Kaynak: UKON, Kırmızı Et, Yem ve Süt Sektörü Analizi, Eylül 2016

Şekil 3.16. 2007-2016 Yılları Arası Türkiye Et Ürünleri Tüketici Fiyatları

Kaynak: UKON, Kırmızı Et, Yem ve Süt Sektörü Analizi, Eylül 2016

Yukarıdaki fiyat değişimlerinde görüldüğü üzere; karkas et fiyatlarında buna bağlı olarak da, işlenmiş et satışlarında en yüksek artış 2016 yılında görülmektedir. 2016 dolar kur artışı sebebiyle, yem girdi maliyetleri ve hayvan fiyatları artmış, bu durum da et fiyatlarını etkilemiştir.

3.3.3. Dış Ticaret

2014- 2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda Türkiye'de hayvancılık sektöründe ilk sıralarda görülen sorunlar olarak, Türkiye'nin genetik materyal, canlı büyükbaş ve küçükbaş hayvan, ana girdi maliyetleri ve kırmızı et konusunda ithalatçı ülke konumunda bulunması vurgulanmıştır. TÜİK verilerine göre 2015 yılı süt üretim oranı 18.654,658 ton iken et üretimi 1.149,262 tondur. Dolayısıyla bu üretim eksikliği sebebiyle et ve siğir ithal edilmektedir. Bu rakamlardan da anlaşılıyor ki Türkiye'de kırmızı et konusunda büyük bir dış ticaret açığı bulunmaktadır. 2011 yılında hayvancılığa ilişkin ithalatların toplamına ödenen miktar, hayvancılık sektörüne ayrılan destek miktarının 2,6 katı olmuştur. Dolayısıyla ithalat giderleri sebebiyle de et üretim oranı da düşmektedir.

Tablo 3.10. 2014 – 2016 (Ağustos) Yılları Arası
Canlı Sığırlar İthalat – İhracat Tablosu (dolar)

	Canlı Sığırlar	
	İthalat dolar	İhracat dolar
2014	110.332.729	1.990.722
2015	298.797.459	51.320
2016 (ilk 8 ay)	332.183.232	0,00

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 15.11.2016

Tablo 3.11. 2014- 2016 (Ağustos) Yılları Arası
Besi Materyali İthalat- İhracat Miktarı Tablosu (baş)

	Besi Materyali (Sığırlar - Damızlık ve Kasaplık olmayan)	
	İthalat	İhracat
2014	23.602	0
2015	154.151	0
2016 (ilk 8 ay)	228.060	0

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 15.11. 2016

Tablo 3.12. 2014- 2016 (Ağustos) Yılları Arası
Siğir Eti İthalat- İhracat Tablosu (dolar)

	Siğir Eti (taze / Soğutulmuş / dondurulmuş)	
	İthalat dolar	İhracat dolar
2014	5.257.707	445.074
2015	104.916.095	457.913
2016 (ilk 8 ay)	18.857.436	441.227

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 15.11. 2016

Yukarıdaki tablolarda, sadece geçtiğimiz son üç yılda canlı hayvan ve et ithalatına harcadığımız paranın yaklaşık 1 milyar dolar (870.391.862\$) olduğu görülmektedir. Yine aynı dönemde yaklaşık 500 bin baş besi materyali de ithal edilmiştir (405813 baş).

3.3.4. Ruhsatlı Kesimhaneler ve Kapasiteleri

Ülkemizde et kesim ve işleme tesislerinin çoğu büyükbaş ve küçükbaş hayvanlara yönelik faaliyet gösteren karma tesislerdir. Özel sektöre ve devlete ait kesim tesislerinin toplam sayısı 635'dir. Ülkemizde kesime yönelik tesisler 3 kategoriye ayrılmaktadır:

1.sınıf tesisler: Günde 40 büyükbaş hayvan kesilen ve soğuk hava deposu bulunan tesislerdir. Bu tesislerin çoğunluğu özel sektöre aittir. Toplamın %32'sini oluşturmaktadır.

2.sınıf tesisler: Günde 21-40 büyükbaş hayvan kesilen tesislerdir. Çoğunlukla özel sektöre ait olup, bu tesisler, toplamın %3 'ünü oluşturur.

3.sınıf tesisler: Günde 20 büyükbaş ve altı hayvan kesilen tesislerdir. Çoğunlukla devlete ait olup, toplamın %65'lik oranla en büyük kısmını oluşturmaktadır. Devlete ait tesisler toplam kesimlerin %15- 20'sini yaparken, özel sektöre ait tesisler kesimlerin %80-85'ini yapmaktadır.

Görüldüğü gibi kesim tesislerinin çoğu devlete ait olmasına rağmen kesimlerin büyük çoğunluğunu özel sektör yapmaktadır. Söz konusu durum, devlet tesislerinin düşük kapasitede çalıştığına ve verimsiz işletildiğine işaret etmektedir.

Ülkemizde büyükbaş hayvan varlığının yoğun olduğu Doğu Anadolu bölgesinde kesimhane sayısının yetersiz olduğu ve kesimhanelerin batı illerinde yoğunlaştığı bilinmektedir. Kuzey Doğu Anadolu bölümünde her ne kadar et üretim potansiyeli yüksek olsa da, sektörde sanayileşememenin etkisiyle et işleme tesisleri tüketici pazarlarının yoğun ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin daha yüksek olduğu batı bölgelerine kaymıştır. Batı bölgelerinde tesis sayıları yeterli olmakla birlikte, buralardaki ana sorun tesislerin yurtdışı ölçeğinin çok altında olmalarıdır.

Tablo 3.13. Türkiye Kesimhane Türleri

KESIMHANE TÜRÜ	TESİS SAYISI	
	ÖZEL SEKTÖRE AİT KESIMHANE	DEVLETE AİT KESIMHANE
1. SINIF ÖZELE AİT KESIMHANE	161	39
2. SINIF ÖZELE AİT KESIMHANE	10	11
3. SINIF ÖZELE AİT KESIMHANE	39	375
TOPLAM	210	425

Kaynak: Kırmızı Et Üreticileri Merkez Birliği, 2013 Yılı Sektör Raporu

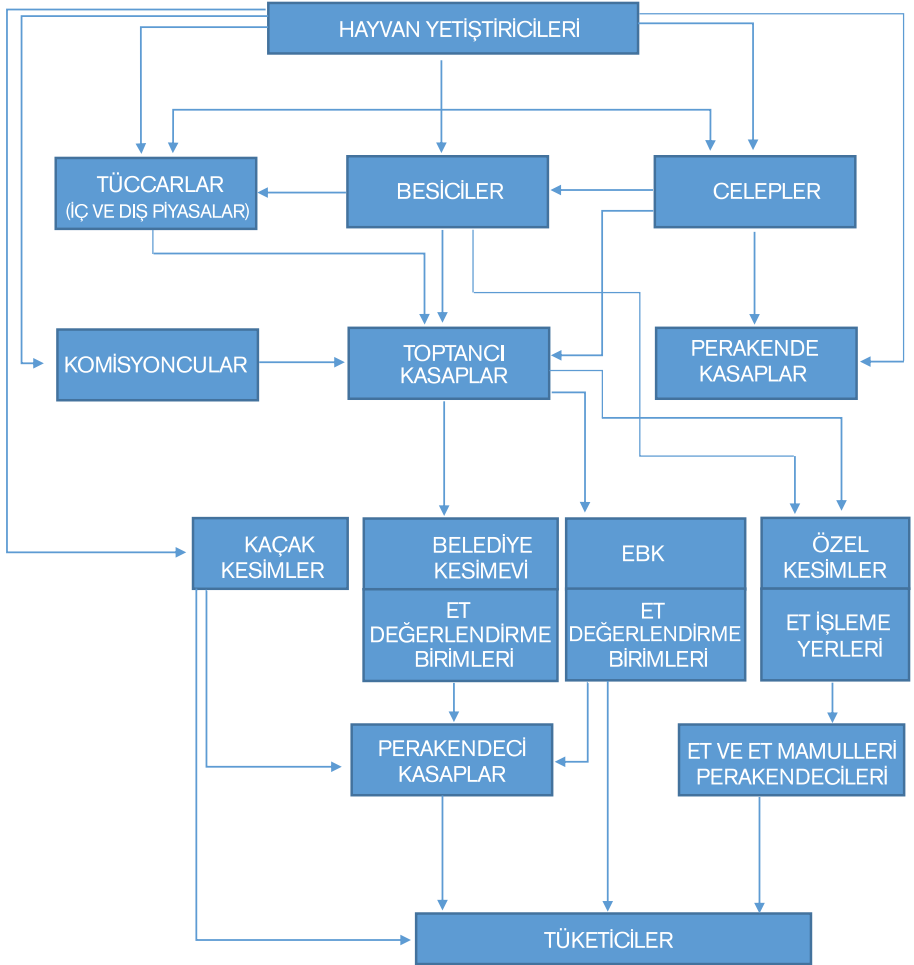
3.3.5. Pazarlama Kanalları

Ülkemizde canlı hayvan alımları; hayvan panayırıları, belediye hayvan pazarları ve hayvan borsalarında gerçekleşmektedir. Hayvan satış şekilleri ise, canlı ağırlık ve karkas randımanına göre yapılmaktadır. Bu noktada yetiştiricilerin (besici- üretici) göz kararı satış yapmaları ve halen birçok işletmede canlı hayvan baskülü bulunmaması satışlarda adaletsizliklere sebebiyet vermektedir. Türkiye’de canlı hayvan ve ette, seki ve aracı sayısı bölgelere göre değişen bir pazarlama yapısı mevcuttur. Mevcut yapıda üreticiye fiyat ve alım garantisi sağlanmadığı gibi, sanayiye de düzenli hammadde akışında zorlanılmaktadır.

Pazarlama sisteminin yapı ve performansı, herhangi bir malın üretimi, tüketiciye intikal fiyatı ve modern üretim metotlarını benimsetmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu tür bir koordinasyonun sağlanması ve geliştirilmesi için, hayvansal ürünlerin tüketici talebini karşılamaya yeterli miktarlarda piyasaya arzı gerçekleştirilmeli ve bunların üreticiye etkin bir biçimde ulaşmasını kolaylaştırıcı tedbirler alınmalı, diğer yandan da hayvansal üretim artışının üreticiyi kayba uğratmadan pazarlara, tüketiciye ulaşması sağlanmalıdır.

Bunun sonucunda ise daha entegre ekonomi oluşumu ile kırsal kesimin kentsel ürünlere, kentsel kesimin ise kırsal ürünlere olan talebi artış gösterecektir.

Tablo 3.14. Türkiye'de Canlı Hayvan ve Et Pazarlama Kanalları

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2006

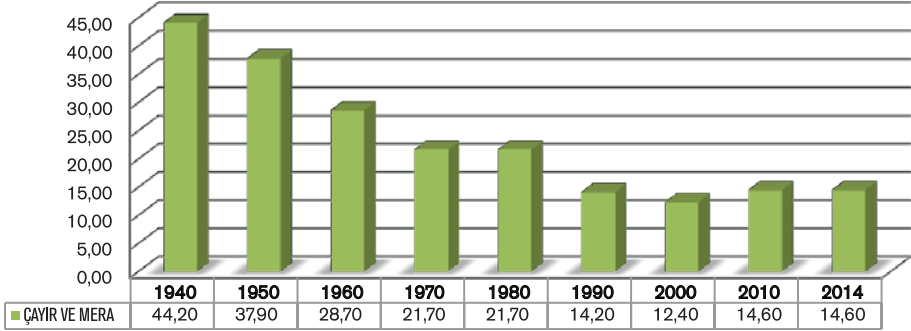
Tabloda da görüldüğü gibi geleneksel pazarlama yapısının yanı sıra, ülkemizde son yıllarda perakende et pazarlamasında süpermarketlerin etkinliği artmaktadır. Et ve et mamulleri üreten işletmelerle birlikte süpermarketler; toptancı kasaplar veya besicilerden canlı hayvan tedarik ederek çeşitli mezbaha ve kombinalarda fason kesim yaptırmakta ve karkasları kendi et departmanlarında parçalayarak et preparatları şeklinde pazarlamaktadırlar. Bu tip pazarlama, aracı sayısını azaltmakla birlikte, pazarlama üreticiliğini de artırmaktadır.

Et ve et ürünleri sanayinin eti tüketiciye işlenmiş şekillerde sunarken izlediği pazarlama zinciri et sanayi - perakendeci - tüketici şeklinde olup, et ürünleri pazarlaması taze et, dondurulmuş et ve işlenmiş et ürünleri olarak gerçekleştirilmektedir.

3.4. Yem Bitkileri Üretim Durumu

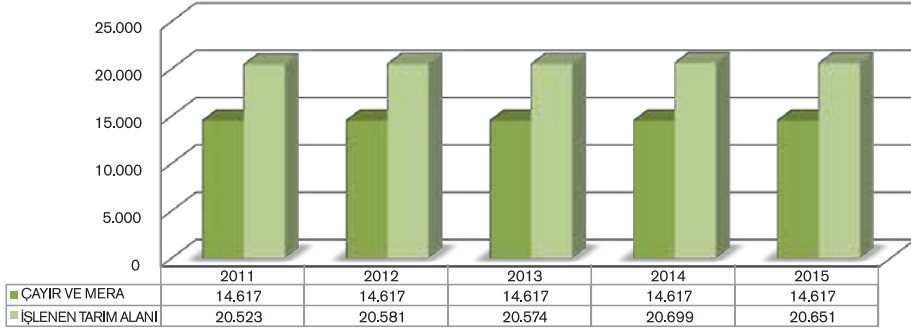
Ülkemizde kaliteli kaba yem üretimi çayır ve meralar ve yem bitkileri tarımı olmak üzere iki önemli kaynaktan elde edilmektedir. Bu kaynaklardan doğal çayır ve meralarımız, uzun yıllardır devam eden erken ve aşırı otlatmalar nedeni ile verim güçlerini kaybetmişlerdir. Kaliteli kaba yemin üretiminin diğer kaynağı tarla arazisi içerisinde yem bitkileri tarımı ise yetersizdir. Bu durumu değiştirmek için ülkemizin ekolojik yapısı elverişlidir. Kaliteli kaba yem açığını kapatmayı sağlayacak pek çok çayır ve mera alanları mevcuttur. Bu alanlar birçok çok yem bitkisini de başarıyla yetiştirmeye elverişlidir. Bunun yapılabilmesi için bilimsel, teknik, ekonomik ve sosyal önlemlerle yem bitkilerinin üretim alanlarının artırılması sağlanmalıdır.

Şekil 3.17. Yıllar İtibarı ile Türkiye’de Çayır ve Mera Varlığı (bin hektar)

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

Şekil 3.18. 2011 – 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli Çayır – Mera ve İşlenen Tarım Alanı Varlığı (hektar)

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi: 21.11.2016

1940’lı yıllardan itibaren kentleşme sorunları, arazilerin verimsiz kullanımı ve daha birçok etken dolayısıyla çayır ve mera alanları 2000’li yıllara kadar devamlı olarak düşüş göstermiştir. Son yıllarda çayır ve mera alanları korunmaya başlanmış ve önceki yıllara nazaran mevcut varlık korunmuştur.

Tablo 3.15. 2005- 2015 Yılları Arası Türkiye Geneli İşlenen ve Yem Bitkileri Tarımı Yapılan Arazi Varlığı

YILLAR	EKİLEN ALAN (1000 ha)			(A) TOPLAM İŞLENEN ALAN	(B) YEM BİTKİLERİ EKİLİŞİ (1000 ha)	B/A (%)
	TARLA ALANI	NADAS	SEBZE BAHÇESİ			
2005	18.005	4.876	893	23.774	942	396
2006	17.440	4.691	850	22.981	1.216	529
2007	16.945	4.219	815	21.979	1.601	728
2008	16.460	4.259	836	21.555	1.589	737
2009	16.217	4.323	811	21.351	1.484	695
2010	16.333	4.249	802	21.384	1.461	683
2011	15.692	4.017	810	20.519	1.510	736
2012	15.463	4.286	827	20.576	1.956	951
2013	15.618	4.148	808	20.568	1.875	911
2014	15.781	4.107	804	20.692	1.884	910
2015	15.378	4.114	809	20.660	1.862	901

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi, 21.11.2016

Tablo 3.16. 2015 Yılı Türkiye Geneli Türlere Göre Yem Bitkileri Üretimi

ÜRÜN ADI	EKİLEN ALAN	ÜRETİM	ÜRÜN ADI	EKİLEN ALAN	ÜRETİM
YONCA (YEŞİL OT)	6.620.459	13.949.958	TRİTİKALE (YEŞİL OT)	76.576	90.529
MISIR (SİLAJLIK)	4.105.412	19.684.599	YEM ŞALGAMI	67.997	329.970
ADI FİĞ (YEŞİL OT)	2.777.616	2.721.246	YEMLİK BEZELYE	43.278	84.821
KORUNGA (YEŞİL OT)	1.914.036	1.655.985	BURÇAK (YEŞİL OT)	39.248	24.849
FİĞ (DİĞER) (YEŞİL OT)	868.492	624.044	ARPA (YEŞİL OT)	33.778	46.649
YULAF (YEŞİL OT)	825.890	1.180.294	HAYVAN PANCARI	24.294	114.165
MACAR FİĞİ (YEŞİL OT)	719.074	935.969	SORGUM (YEŞİL OT)	16.802	59.019
MÜRDÜMÜK (YEŞİL OT)	195.728	138.554	İTALYAN ÇİMİ	15.196	58.046
BUĞDAY (YEŞİL OT)	146.178	92.610	ÇAVDAR (YEŞİL OT)	7.652	6.411
MISIR (HASIL)	125.821	235.405	ÜÇGÜL (YEŞİL OT)	4.050	2.378
TOPLAM	18.298.706	41.218.664	TOPLAM	328.871	816

Kaynak: TÜİK, Erişim Tarihi:21.11.2016

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi ülkemizde ekilen yem bitkileri yonca, silajlık mısır ve fiğ ağırlıklıdır. Diğer yem bitkileri de bulunmakla birlikte besiciliğin asıl ihtiyacı bu üç bitkiden sağlanmaktadır.

3.4.1. Besicilikte Kaba Yemin Önemi

Ülke hayvancılığımızın geliştirilmesinde çözülmesi gereken en önemli sorunlardan biri kaliteli, ucuz ve bol kaba yem ihtiyacının düzenli karşılanmasıdır. Kaba yemlerin hayvan besleme fizyolojisine uygunluğunun yanı sıra kaliteli ve ucuz olması halinde, daha pahalı olan ve insan beslenmesinde de kullanılan yoğun ya da kesif yemlerin hayvan beslemede kullanımını azaltmaktadır. Kuru ot, yeşil yemler ve silo yemleri gibi kaba yemlerin maliyetlerinin düşük olması hayvancılık işletmelerinin karlılığını artırmaktadır. Hayvan beslemede kaliteli kaba yemler ucuz bir kaynak olmasının yanı sıra, geviş getiren hayvanların rumen mikro flora ve faunasının gelişimi için gerekli protein, yağ, selüloz içermesi, mineral ve vitaminlerce zengin olması, hayvanların performansını iyileştirmesi, beslemeye bağlı pek çok metabolik hastalığın önlenmesi ve yüksek kalitede hayvansal ürün sağlaması bakımından da önemlidir.

Esas itibarıyla, hayvanlarımızda verim düşüklüğünün temel nedenlerinden biri olan ve buna bağlı olarak da insanlarımızın yeterli düzeyde hayvansal proteinle beslenememesi ile sonuçlanan kaliteli kaba yem yetersizliği, ülke tanımımızda hayvancılığımıza kaliteli yem sağlayan sektörlerinin sorunlarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, hayvancılığımızın yem sorunlarının çözümü sadece yoğun/kesif yem kaynakları yanı sıra kaliteli kaba yem kaynaklarımızın artırılmasıdır.

Ayrıca yem bitkileri tanımlı yapısal ve ekonomik özellikleri incelenerek çözümün oluşturulmalıdır. Tarımsal üretim içerisinde çok önemli bir yere sahip olan yem bitkileri tarımı, bitkisel ve hayvansal üretimin de sigortası konumunda olup sürekli ve güvenli kaba yem üretiminin en önemli yoludur.

Hayvancılığı gelişmiş ülkelerde, hayvan beslemede en çok kullanılan yem bitkileri içerisinde yonca kuru otu ve mısır silajı önde gelmektedir. Hayvanların yaşama payı enerji ihtiyaçlarının karşılanmasında mısır silajı, ham protein ihtiyaçlarının karşılanmasında ise yonca kuru otu önemli görevler üstlenmektedir. O nedenle ki, hayvancılığı ileri ülkelerde bu iki yem bitkisi tarımına büyük önem verilmektedir. Yoncayı diğer yem bitkilerinden üstün kılan özellikler; adaptasyon yeteneğinin yüksek olması, vejetasyon döneminde birçok defa biçilebilmesi, verim değerinin yüksekliği, ekim nöbetinde etkinliği, bazı çeşitlerinin otlamaya dayanıklılığı olarak sıralanmaktadır. Hayvan besleme açısından ise özellikle yeni doğan buzağı, kuzu ve oğlakların, gelişmekte olan tüm hayvanların ve laktasyondaki süt hayvanlarının beslenmesinde son derece önemli bir kaba yem kaynağıdır. Hayvancılığın karlı bir şekilde yapılabilmesi için, kaliteli kaba yem üretimine önem verilmesi gerektiği akıldan çıkarılmamalıdır.

3.5. Türkiye'de Hayvancılık Destekleri

Türkiye'de hayvancılığı ayakta tutan en önemli faktörlerden biri de devlet destekleridir. Tarımsal destekler içinde hayvancılığa ayrılan destek miktarı, son 10 yılda önemli ölçüde artış göstermiştir. Bu desteklerin etkinliğinin artırılması için birçok destekleme modeli denenmiştir. 2016 yılı itibarıyla de belirlenen "Milli Tarım Politikası" doğrultusunda bitkisel üretimde Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli uygulanacağı belirtilmiştir. Hayvancılıkta ise, havza modeli benzeri bir uygulama ile alt bölgeler oluşturularak, "Yetiştiricilik", "Besicilik", "Süt ve Sanayi Bölgesi" olarak belirlenen illerde yüzde 50'ye varan oranda hibe destekleri sağlanacağı açıklanmıştır. Ayrıca 2017 yılında da hayvancılık desteklerinin destek kalemleri arasında en önemli paya sahip olacağı tahmin edilmektedir. Toplam destekler içerisindeki payı yüzde 29,5 olarak belirlenen hayvancılığa 2017'de 3 milyar 793 milyon lira destek sağlanacağı belirtilmiştir.

Tablo 3.17. Yıllar İtibariyle Tarımsal Destekleme Miktarı, Hayvancılık Destekleri Ve Toplam Destekler İçerisindeki Payı

YILLAR	TARIMSAL DESTEK (BİN TL)	HAYVANCILIK DESTEKLERİ (BİN TL)	HAYVANCILIĞA AYRILAN PAY (%)
2006	4.743.708	678.983	14,3
2007	5.541.995	722.676	13,0
2008	5.850.507	1.330.322	22,7
2009	4.530.942	895.827	19,8
2010	5.881.069	1.192.617	20,3
2011	7084.725	1.727.529	24,4
2012	7635.084	2.216.210	29,02
2013	8.748.800	2.721.993	31,11
2014	9.056.130	2.589.105	28,59
2015	11.000.000	2.973.000	27,02
2016	11.644.000	3.130.000	25,87

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2016

Tablo 3.18. 2016 Yılı Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvancılık ve Yem Bitkileri Destekleri

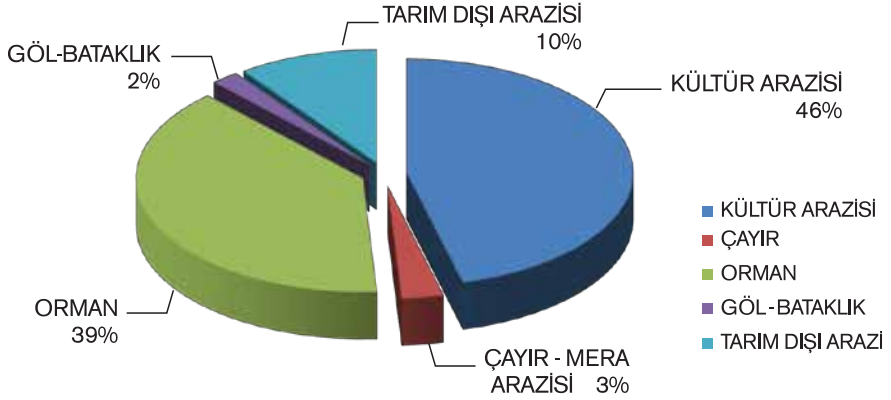
HAYVANCILIK DESTEKLEMELERİ VE PRİM KONULARI		2016 (TL)
İSLAH AMAÇLI KOYUN KEÇİ YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ DESTEĞİ		25
BÜYÜKBAŞ BESİ DESTEĞİ		200
SÜT DESTEĞİ (LT)	BÜYÜKBAŞ HAYVAN SÜTÜ	BAKANLIKÇA BELİRLENİR
	KÜÇÜKBAŞ HAYVAN SÜTÜ	BAKANLIKÇA BELİRLENİR
	MANDA	BAKANLIKÇA BELİRLENİR
	İSLAH AMAÇLI SÜT KALİTESİ DESTEĞİ	BAKANLIKÇA BELİRLENİR
BUZAĞI DESTEĞİ (BAŞ)	4 AY VE ÜZERİ BUZAĞI/ MALAK	350
	SOY KÜTÜĞÜ (81 İL)	500
	DÖL KONTROLÜ İLAVE	50
SÜT FİYAT DÜZENLEMESİ (SÜT TOZU) DESTEĞİ (TON)		BAKANLIKÇA BELİRLENİR
SÜRÜ YÖNETİCİSİ İSTİHDAMI DESTEĞİ (İŞLETME)		5.000
BÜYÜKBAŞ HAYVAN ATIKLARI (AŞILAMA SONRASI)		400 TL/ BAŞ
HASTALIKTAN ARI İŞLETME DESTEĞİ	HASTALIKTAN ARI İŞLETME DESTEĞİ	200 TL/ BAŞ
	ONAYLI SÜT ÇİFTLİĞİ	İLAVE 60 TL/ BAŞ
AŞI DESTEĞİ	ŞAP AŞISI (BÜYÜKBAŞ) DESTEĞİ	0.75 TL / BAŞ
	BRUCELOSIS (BÜYÜKBAŞ) AŞISI DESTEĞİ	1.50 TL/ BAŞ
KÜPE UYGULAMA DESTEĞİ		1TL/ BAŞ
ÇİĞ SÜT DESTEĞİ	İNEK SÜTÜ	BAKANLIKÇA BELİRLENİR
	İSLAH AMAÇLI ANALİZ	BAKANLIKÇA BELİRLENİR
YEM BİTKİLERİ DESTEKLEMELERİ	YONCA (SULU)	60 TL/da/yıl
	YONCA (KURU)	35 TL/da/yıl
	KORUNGA	45 TL/da/yıl
	TEK YILLIKLAR	40 TL/da
	SİLAJLIK TEK YILLIKLAR	55 TL/da
	SİLAJLIK MISIR (SULU)	90 TL/da
	SİLAJLIK MISIR (KURU)	45 TL/da
	YAPAY ÇAYIR MERA	150 TL/da
	PATATES SİĞİLİ GÖRÜLEN ALANLARDA YEM BİTKİLERİ DESTEĞİ	ALDIĞI DESTEĞE İLAVE %50

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2016

4. AYDIN İLİ BESİCİLİK FAALİYETLERİ MEVCUT DURUMU

Aydın ili; Doğu Avrupa, Orta Asya ve Orta Doğu üçgeninin ortasında yer alan Türkiye'nin, tarım, turizm, iç ve dış ticaret ile sanayi faaliyetlerinin bir arada yürütüldüğü Ege Bölgesinde bulunmaktadır. İlin alanı 800.700 hektardır. Toplam alanın % 45,3'ü olan 363.215 hektarda tarım yapılmaktadır. Aydın ilinde Akdeniz iklimi hakimdir. Yıllık ortalama yağış miktarı 624,8 mm olup, alt bölgeler arasında belirgin bir farklılık görülmemektedir. Yıllık yağış miktarının büyük bir bölümü kış, ilkbahar ve sonbahar aylarında düşer. İlin 624,8 mm yağış ortalamasının % 44,5'i kış, % 23,9'u ilkbahar, % 22,7'si sonbahar ve % 8,9'u yaz mevsimlerinde görülür. Aydın ilinde maki bitki örtüsü hakimdir.

Şekil 4.1. Aydın İli Arazi Varlığı

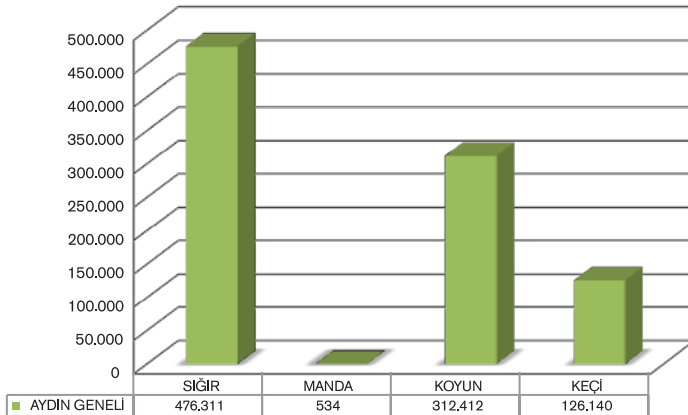
İlin toplam yüzölçümünün %46'sı kültür arazisi, %3'ü çayır-mera arazisi, %39'u orman arazisi, %2'si göl ve bataklık, %10'u diğer tarım dışı araziler olarak dağılım göstermektedir.

Aydın ili bu elverişli iklim yapısı ve tarım arazileri sebebiyle, hayvancılık faaliyetleri açısından avantajlıdır. Besicilik faaliyetleri için dezavantaj olan çayır ve mera arazi azlığı sorunu, yem bitkisi üretimine uygun iklim yapısı sebebiyle büyük bir sorun teşkil etmemektedir.

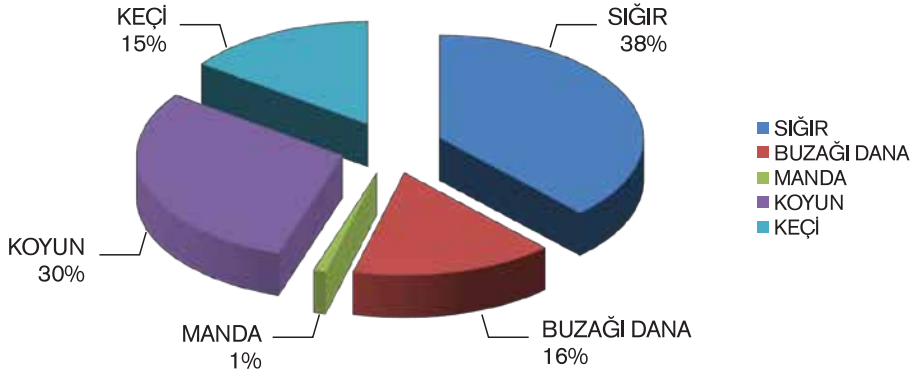
4.1. Aydın İlinde Hayvan Varlığı

Türkiye genelinde Aydın ili 2016 yılı toplam sığır varlığında, 476.331 baş hayvan ile 6 sırada, 266.041 baş kültür ırkı ile de 4 sırada yer almaktadır. Büyükbaş hayvan varlığı ve özellikle de niteliği anlamında önemli bir potansiyele sahiptir.

Şekil 4.2. 2016 Yılı Aydın İli Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı

Şekil 4.3. 2016 Yılı Aydın İli Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı Oranları

Tablo 4.1. 2016 Yılı Aydın İli İlçelere Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı

İLÇE ADI	SIĞIR	BUZAĞI DANA (*)	MANDA	TOPLAM
1 - Çine	54.025	18.775		72.800
2 - Efeler	23.500	15.500		39.000
3 - Bozdoğan	15.600	10.300	100	26.000
4 - Nazilli	18.472	7.000	28	25.500
5 - Söke	17.500	7.500	5	25.005
6 - Kuyucak	16.863	7.370	358	24.591
7 - Karpuzlu	17.358	7.025		24.383
8 - Koçarlı	17.990	6.210		24.200
9 - Yenipazar	15.000	5.000		20.000
10 - Germencik	13.500	3.000		16.500
11 - Incirliova	5.850	3.900		9.750
12 - Köşk	5.700	2.750		8.450
13 - Karacasu	6.000	2.100		8.100
14 - Sultanhisar	4.200	1.500		5.700
15 - Didim	1.650	350		2.000
16 - Buharkent	1.071	504		1.575
17 - Kuşadası	986	494		1.480
TOPLAM	235.265	99.278	491	335.034

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.2. 2016 Yılı Aydın İli İlçelere Göre Küçükbaş Hayvan Varlığı

İLÇE ADI	KOYUN	KEÇİ	TOPLAM
1 - Karacasu	23.000	27.000	50.000
2 - Bozdoğan	12.000	23.000	35.000
3 - Kuyucak	23.100	4.350	27.450
4 - Çine	16.400	7.900	24.300
5 - Efeler	17.500	4.000	21.500
6 - Nazilli	15.943	3.178	19.121
7 - Kocartı	17.600	1.350	18.950
8 - Söke	8.850	5.200	14.050
9 - Buharkent	9.500	2.500	12.000
10 - Didim	6.800	3.350	10.150
11 - Incirliova	8.750	500	9.250
12 - Germencik	4.200	2.800	7.000
13 - Karpuzlu	5.706	311	6.017
14 - Yenipazar	3.500	2.500	6.000
15 - Sultanhisar	4.800	300	5.100
16 - Köşk	4.050	550	4.600
17 - Kuşadası	2.425	1.750	4.175
TOPLAM	184.124	90.539	274.663

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.3. 2016 Yılı Aydın İli İlçelere Göre Erkek Hayvan Varlığı

İlçe	Dana	Tosun	Toplam	İşletme başına düşen erkek hayvan sayısı
Bozdoğan	1188	2079	4205	9.1
Buharkent	63	48	111	3.7
Çine	3286	4421	9409	9.1
Didim	78	110	188	7.5
Efeler	2100	2721	6248	10.0
Germencik	485	588	1644	8.7
İncirliova	495	592	1087	7.4
Karacasu	375	473	848	4.4
Koçarlı	814	1070	1884	8.1
Köşk	381	552	933	6.09
Kuşadası	83	103	186	16.9
Kuyucak	1239	1252	3570	8.0
Nazilli	1217	1397	3685	7.7
Söke	825	912	2279	12.3
Sultanhisar	279	364	643	6.7
Yenipazar	881	1212	2671	8.5

Kaynak: ADSYB E-İslah Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 11.12.2016

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Aydın'daki büyükbaş hayvan işletmelerindeki dana varlığında sırasıyla Çine, Efeler, Kuyucak, Nazilli, Bozdoğan, Yenipazar, Söke, Koçarlı ilçeleri önde gelmektedir. Bu sayılardan da anlaşılacağı üzere bu Aydın'da erkek hayvan varlığında önemli bir potansiyel vardır.

Tablo 4.4. 2016 Yılı Aydın İli Irklara Göre Erkek Hayvan Sayıları

IRKLAR	ADET
ABERDEN-ANGUS	55
ABERDEN-ANGUS MELEZİ	732
BELÇİKA MAVİSİ	5
BELÇİKA MAVİSİ MELEZİ	20
BOZ IRK MELEZİ	522
DAK (DOĞU ANADOLU KIRMIZISI)	12
DAK (DOĞU ANADOLU KIRMIZISI)MELEZİ	15
HEREFORD	331
HOLSTEIN - KIRMIZI ALACA	282
HOLSTEIN - KIRMIZI ALACA MELEZİ	156
HOLSTEIN - SIYAH ALACA	48.028
HOLSTEIN - SIYAH ALACA MELEZİ	4.104
JERSEY	28
JERSEY MELEZİ	69
MONTBELIARDE	1.126
MONTBELIARDE MELEZİ	602
MONTOFON	12.956
MONTOFON MELEZİ	5.079
RED ANGUS	48
SAROLE	8
SAROLE MELEZİ	55
SİMENTAL	2.510
SİMENTAL MELEZİ	2.593
YERLİ	67
YERLİ GÜNEY SARISI	32
YERLİ GÜNEY SARISI MELEZİ	20
YERLİ KARA	8.803
YERLİ KARA MELEZİ	1.444
TOPLAM :	89.702

Kaynak: Aydın İli Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Aydın ili erkek hayvan ırklar bazında en fazla %53 oranla Holstein – Siyah Alaca oluşturmaktadır. %14. 44 Montofon, %9.81 Yerli Kara,% 5.66 Montofon Melezi, %4.57 Holstein Siyah Alaca Melezi, %2.80 Simental, %2.89 Simental Melezi, %1.65 Yerli Kara Melezi, %1.25 Montbeliarde ve diğer ırklar bulunmaktadır. Aydın ili ırk dağılımına göre verimli ırklara sahiptir. İlde bu ırklardan alınan verimi artırmak için tespit edilen bakım besleme eksiklikleridir. Bu eksikliklerin giderilmesi ile verimlilik düzeyi artacaktır.

Aydın ili ortalamasında en önde olan Hostein ve Montofon erkek buzağı varlığı sebebiyle tahmini karlılık analizi yapılmıştır. Aşağıdaki tablo da görüldüğü üzere 2016 Aralık ayı fiyatlarına göre Holstein buzağı satış fiyatı ortalama 2500 TL olarak alınıp bu karlılık elde edilmiştir.

Bu tahmini ekonomik analiz neticesinde buzağı başı başı tahmini kar 3500 TL civarında olabilmektedir.

Tablo 4.5. 2016 Aralık ayı tahmini Aydın'da Holstein ve Montofon Erkek Buzağılarını* Kaliteli Kaba Yem Ağırlıklı Besiye Alan Orta Ölçekli Bir İşletme İçin Kaba Ekonomik Analizi³

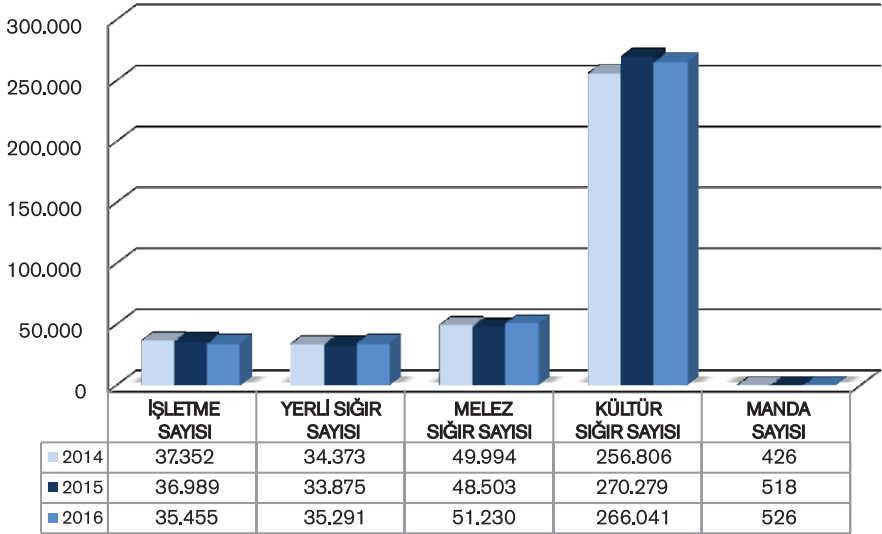
YEMLER		FİYAT - TL		5. AYDAN SONRA	15 AYLIK YAŞTA
Mısır silajı (%70)	%50 Nem	0.2	0.36 (% 50 nem)	Yiyebildiği kadar (10 kg- 5 kg KM)	560 - 600 kg canlı ağırlık 290- 310 kg karkas (Holstein için %52 karkas randımanı)
Yonca (%22)		0.8			
Saman (%8)		0.5			
Besi yemi ve arpa karışımı		1.0		5 kg	
400 kg canlı ağırlıkta rasyon		8.6 TL/ gün		11 ay (330 gün)	7.200 TL
10 ay besisüresince yem gideri		2.838 TL		1.33 kg/ gün CAA	
Süt+ Buzağı yemi+ Yonca		600+ 200+ 70 TL			
Toplam yem gideri		3700 TL			
Kar**				3500 TL+ Desteklemeler	

³* Buzağılara 4 ay boyunca günde 5 lt süt veriliyor. 2 aylık yaştan sonra yiyebildiği kadar kaliteli yonca ve günde 2.5 kg buzağı büyütme yemi veriliyor.

** Diğer giderler hesaplanmamıştır.

*** İşletme mısır silajı ve yoncayı kendi üretmektedir.

Şekil 4.4. 2014 – 2016 Yılları Arası Aydın İli Büyükbaş Hayvancılık (Süt ve Besi) İşletmeleri Varlığı

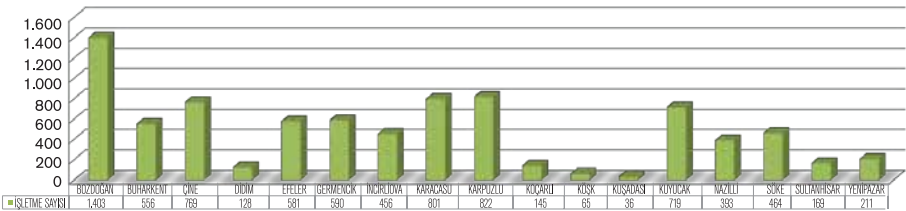
Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Erişim Tarihi: 01.12. 2016

Genel olarak, işletme sayıları ve hayvan sayıları itibarıyla Aydın ili yukarıdaki tablolardan da anlaşılacağı üzere önemli bir mevcudiyete sahiptir. Bu potansiyelin bilinçli yetiştiricilik ve üreticilik ile tamamlanması verimliliği artıracaktır.

4.2. Aydın İli Besicilik İşletmeleri Mevcut Durumu

Aydın ili besicilik faaliyetlerinde en önemli pay büyükbaş besicilik faaliyetlerine aittir. Türkiye hayvan varlığı geneline baktığımızda da Aydın'ın büyükbaş hayvan varlığındaki önemli potansiyeli küçükbaş hayvan varlığında aynı oranda değildir. Bu sebeple Aydın'ın coğrafik yapısına uygunluğu sebebiyle büyükbaş besicilik faaliyetleri daha yoğun olarak yapılmaktadır.

Şekil 4.5. 2016 Yılı Aydın İli İlçelere Göre Büyükbaş ve Küçükbaş Toplam Besicilik İşletme Sayıları

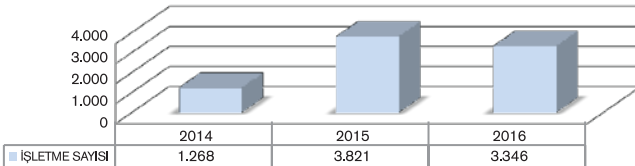

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

4.2.1. Büyükbaş Besicilik İşletmeleri ve Kapasiteleri

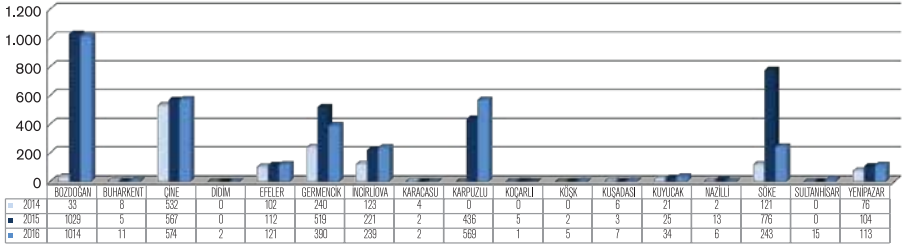
Aydın ili büyükbaş besicilik işletme sayıları yeterli düzeyde olmakla birlikte ilin besicilik faaliyetlerindeki eksiklik işletme kapasitelerinden kaynaklıdır. Ayrıca besicilik faaliyetleri belirli ilçelerde yoğun olarak yapılmakla birlikte, kimi ilçelerde besicilikten ziyade sadece süt hayvancılığı yapılmaktadır. Bunun yanı sıra turizm potansiyeli dolayısıyla bazı ilçelerde de hayvancılık faaliyet dalı olarak yapılmaktadır.

Şekil 4.6. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Büyükbaş Besicilik İşletmeleri Varlığı

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.7. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli İlçelere Göre Büyükbaş Besicilik İşletmeleri Varlığı

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

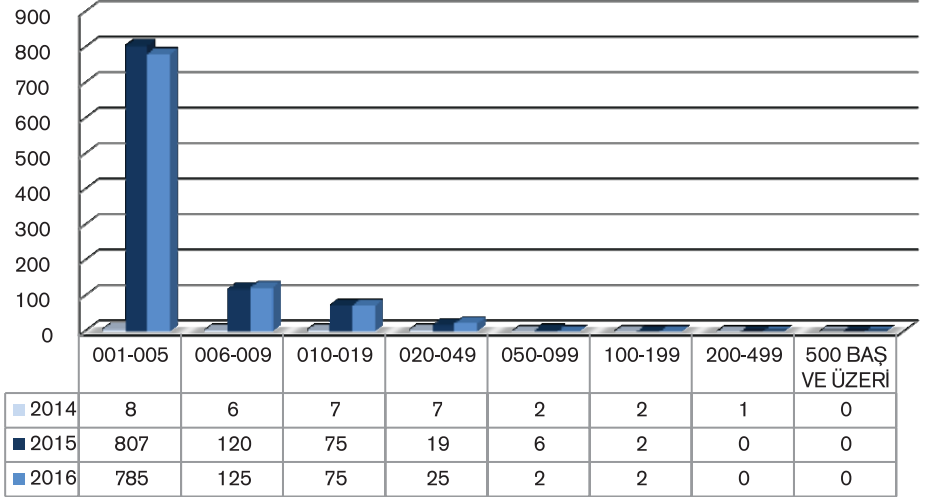
Yukarıdaki tablolardan anlaşıldığı üzere, Aydın'da önemli sayıda besicilik işletmesi mevcuttur. İlçelere göre işletme kapasiteleri tablolarından da anlaşılabacağı üzere, Aydın'ın besicilik işletmelerindeki asıl sorun kapasitelerinin düşük olmasıdır. Büyük ölçekli işletmelerin kurulması gerekmektedir.

Şekil 4.8. Aydın Kuyucak İlçesinde Besi İşletmesi

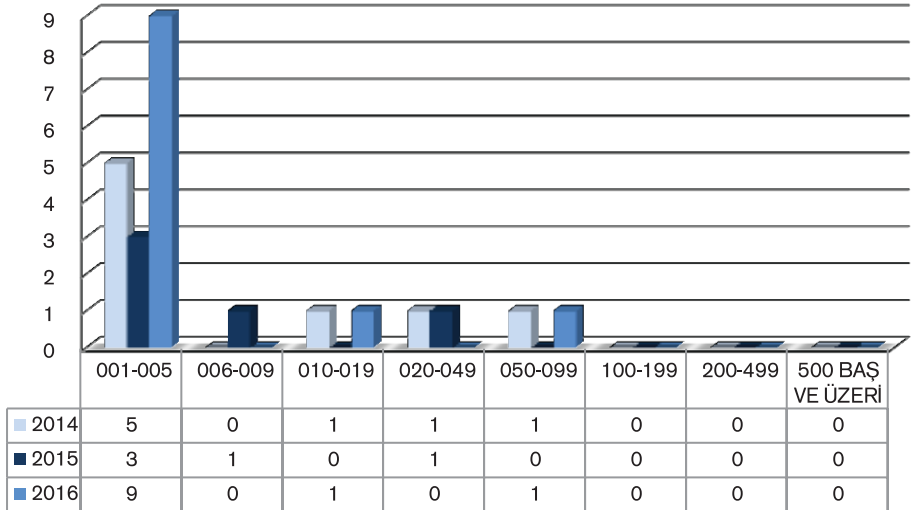
Aşağıdaki ilçelere göre büyükbaş besi işletmeleri kapasiteleri tablolarında görüldüğü üzere, işletme sayıları itibarıyla Bozdoğan, Çine, Efeler, İncirliova, Karpuzlu, Kuyucak, Söke, Yenipazar ilçelerinde yoğun olarak yapılmaktadır. Bu ilçelerdeki işletme kapasiteleri genel olarak 6- 9 ve 10 – 19 aralığında yoğunlaşmıştır. Aydın'da işletme kapasitesi 50 – 99 baş ve üzeri olan işletmelerde mevcut olmakla birlikte sayıları çok azdır ve ilin potansiyelini karşılayacak düzeyde değildir. İlçe tablolarında net olarak görüldüğü üzere Aydın ili büyükbaş besicilik işletmeleri açısından temel sorun kapasite düşüklüğüdür.

Şekil 4.9. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Bozdoğan İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

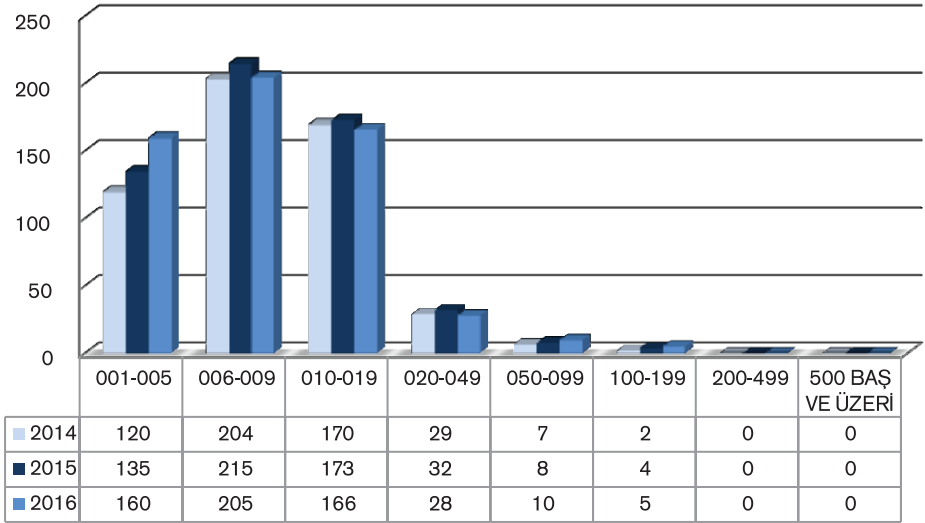
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.10. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Buharkent İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

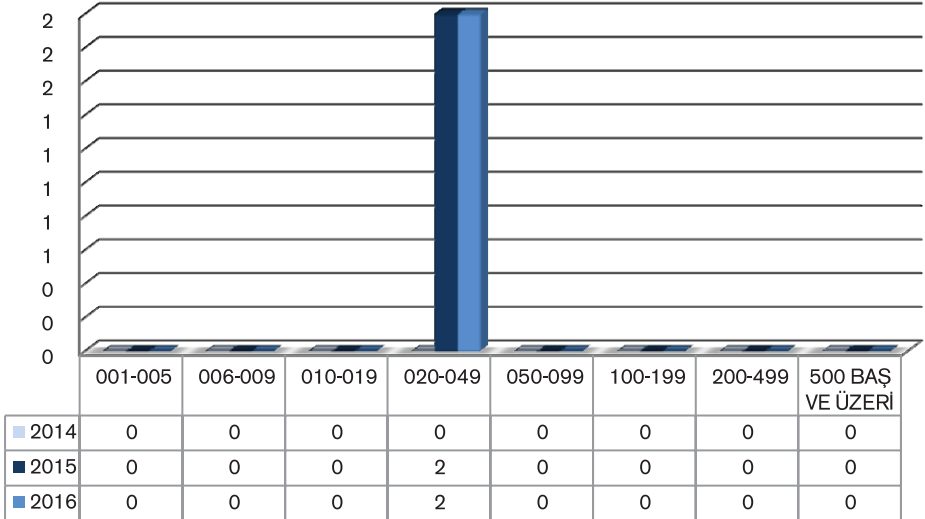
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.11. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Çine İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

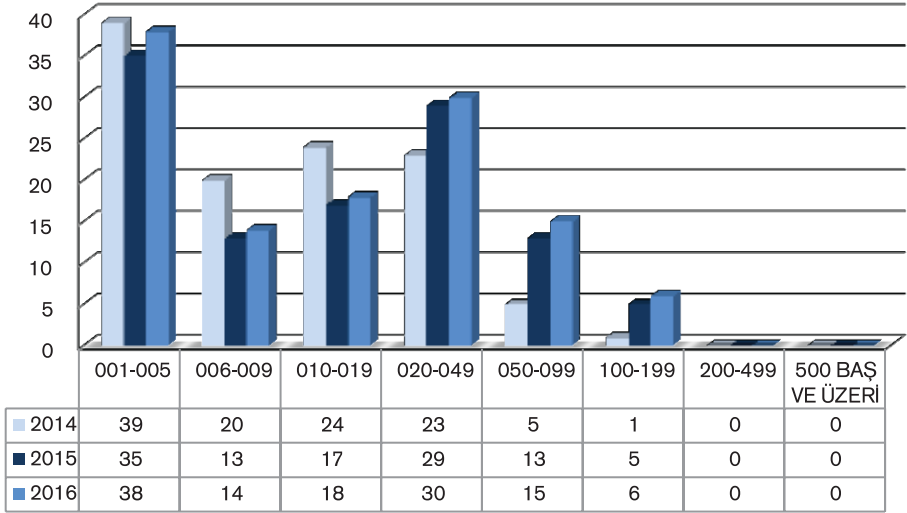
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.12. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Didim İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

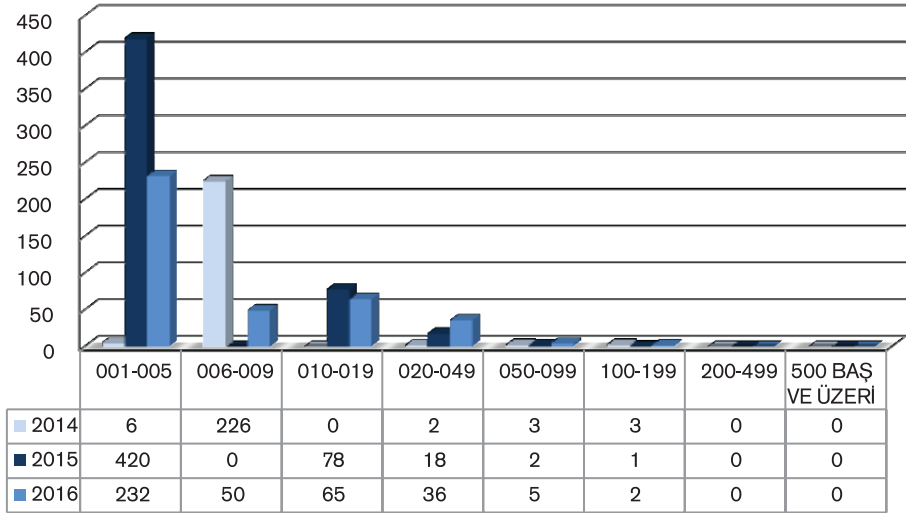
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.13. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Efeler İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

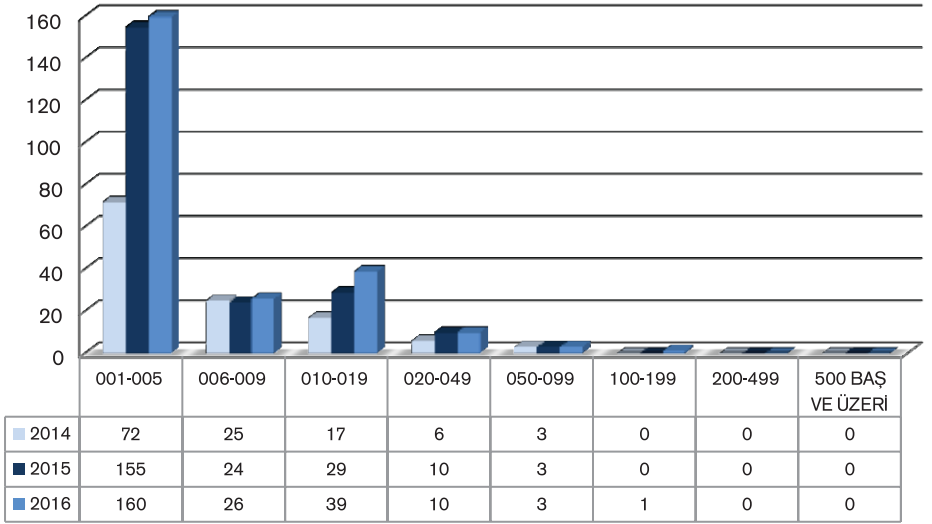
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.14. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Germencik İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

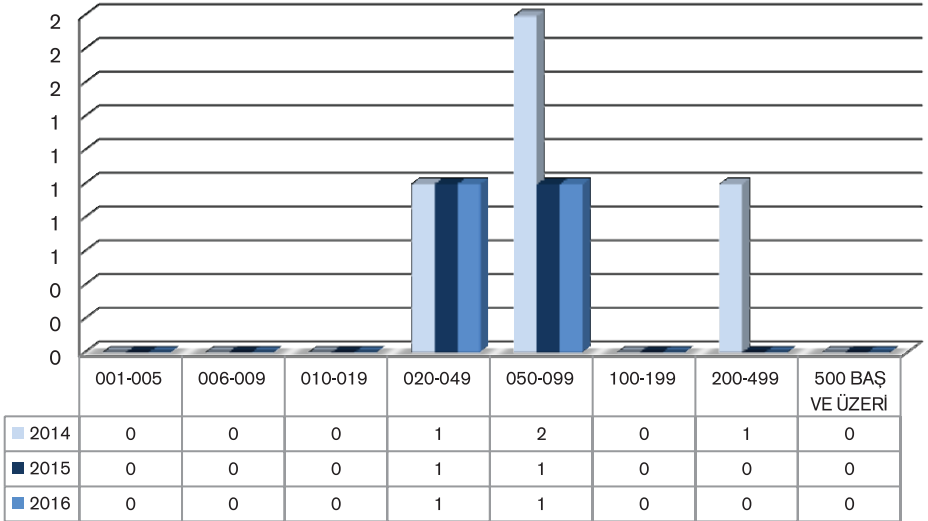
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.15. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Incirliova İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

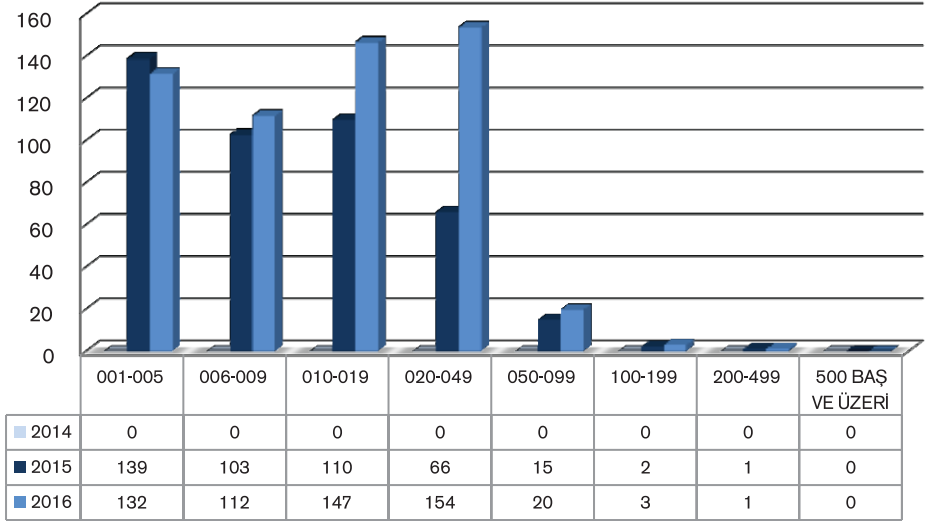
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.16. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Karacasu İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

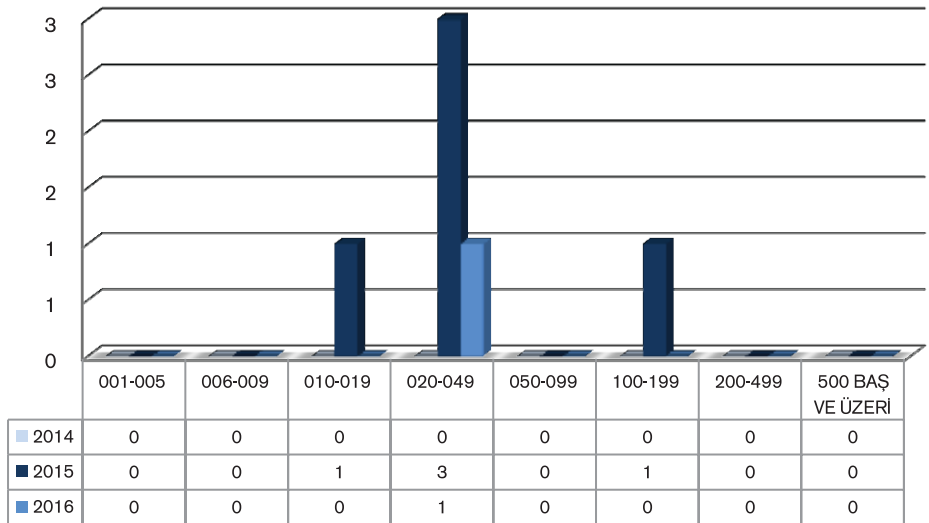
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.17. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Karpuzlu İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

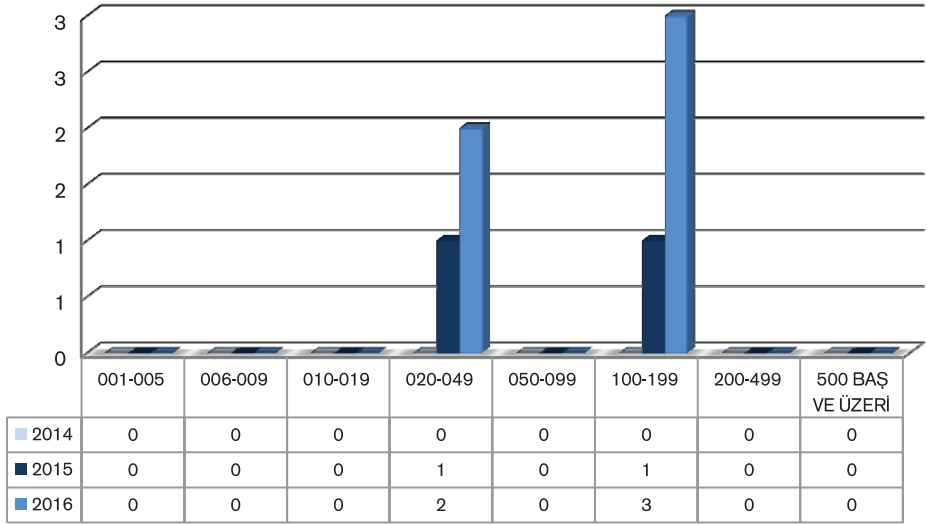
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.18. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Koçarlı İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

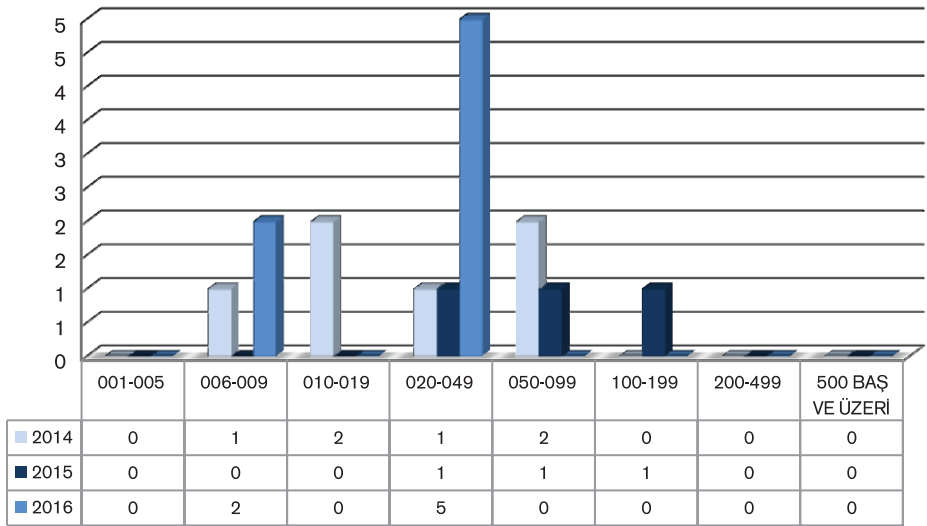
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.19. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Köşk İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

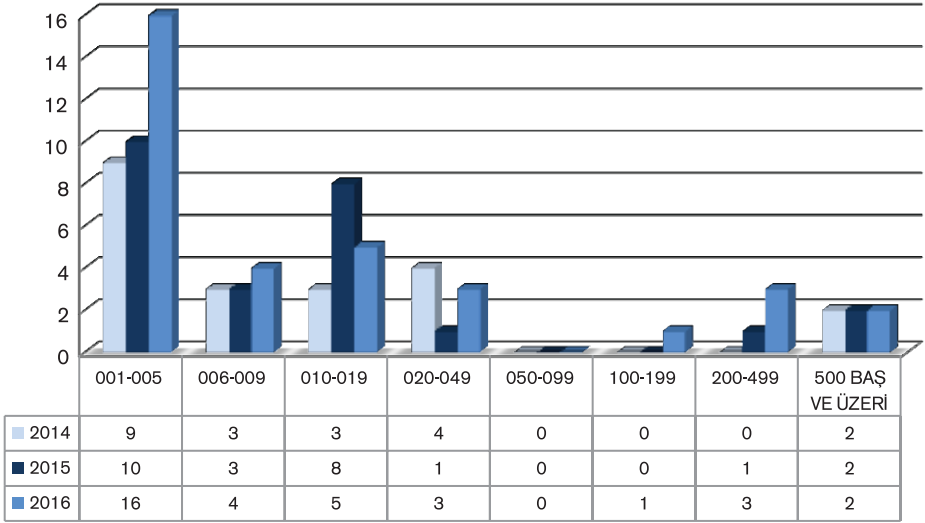
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.20. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Kuşadası İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

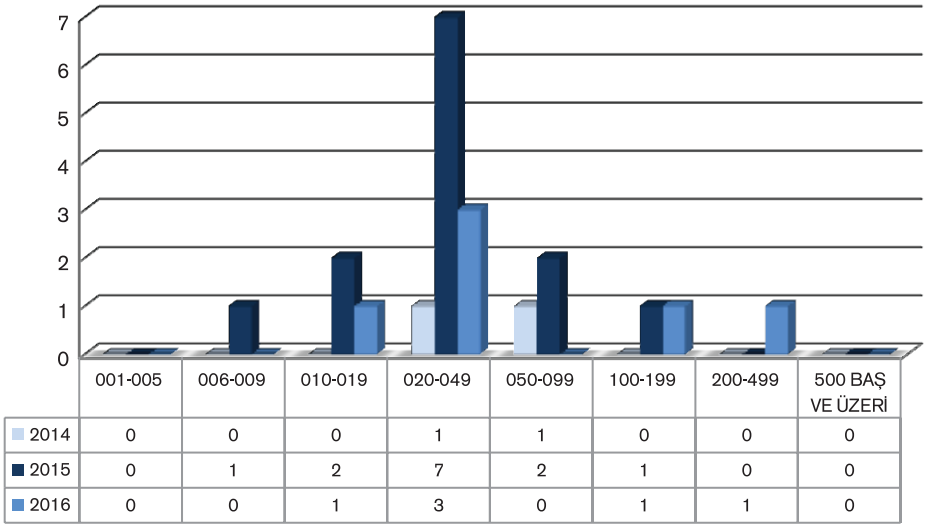
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.21. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Kuyucak İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

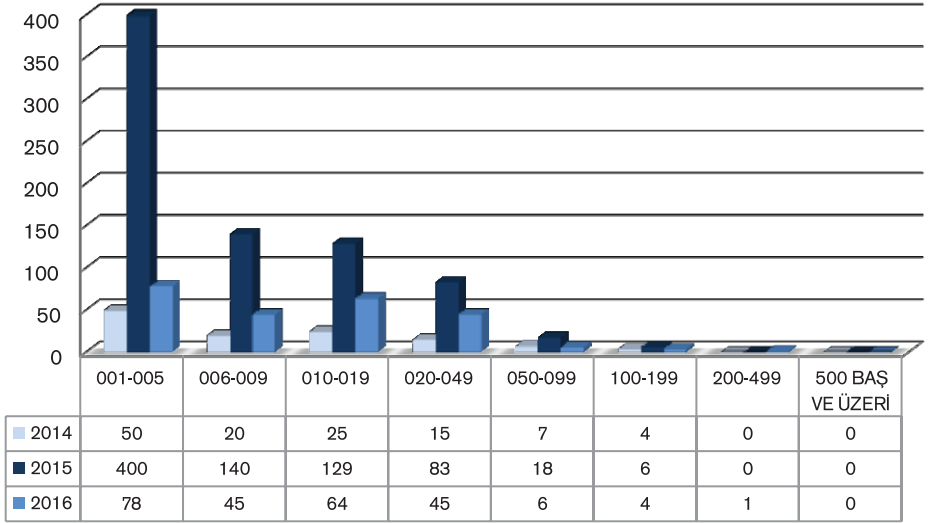
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.22. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Nazilli İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

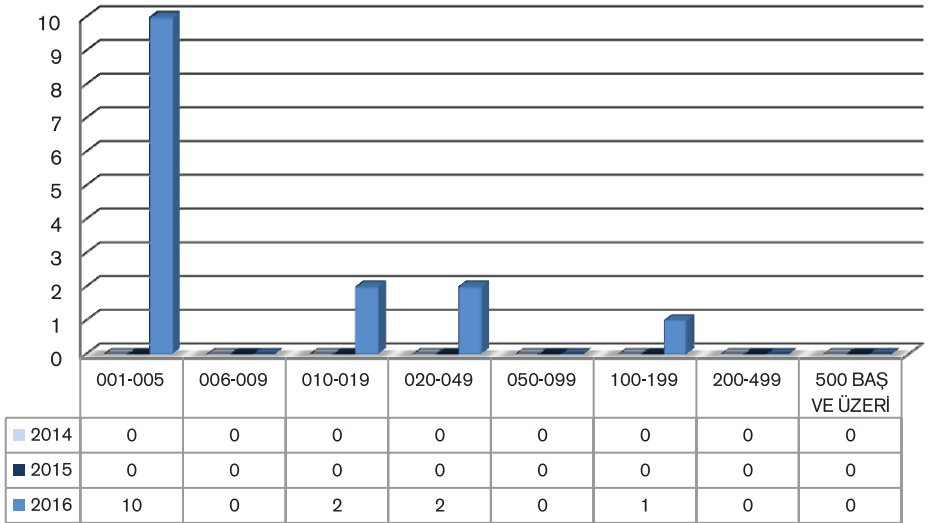
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.23. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Söke İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

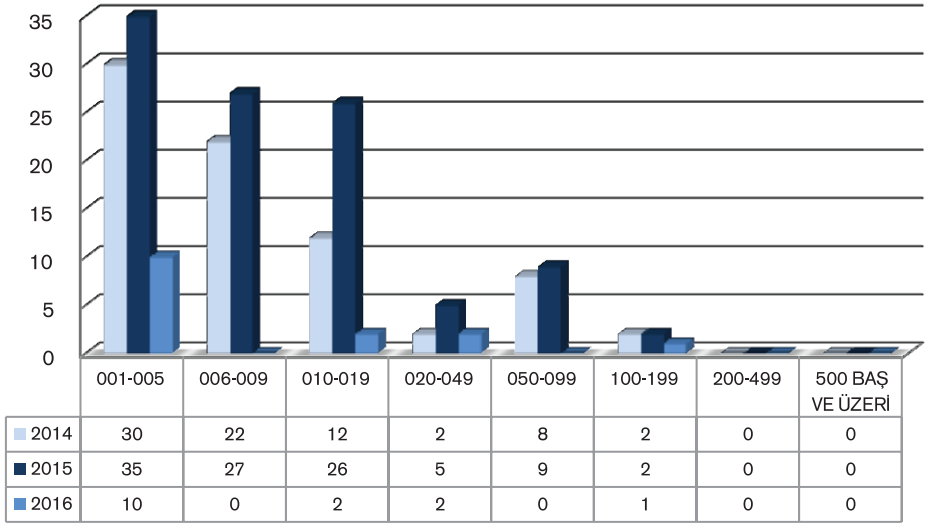
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.24. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Sultanhisar İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.25. 2014- 2016 Yılları Arası Aydın İli Yenipazar İlçesi Büyükbaş Besicilik İşletme Kapasiteleri

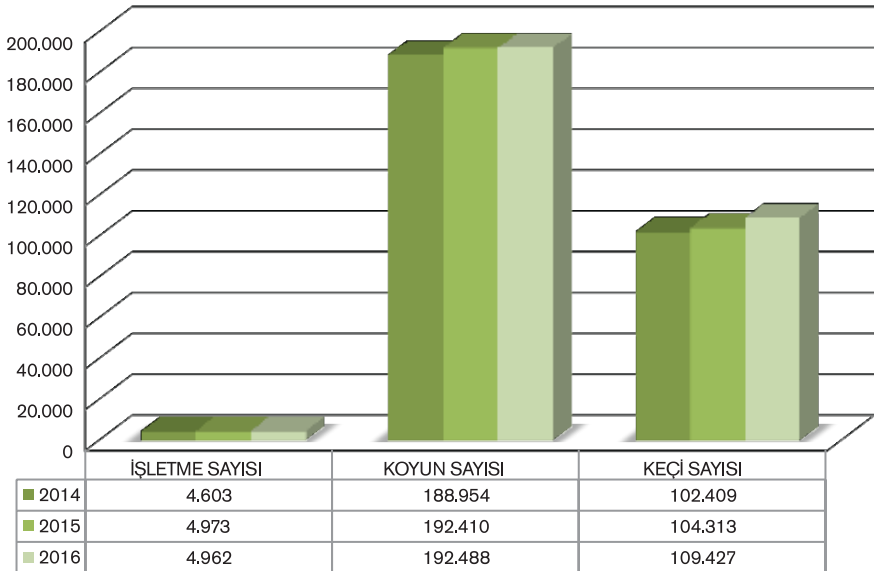

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

4.2.2. Küçükbaş Besicilik İşletmeleri ve Kapasiteleri

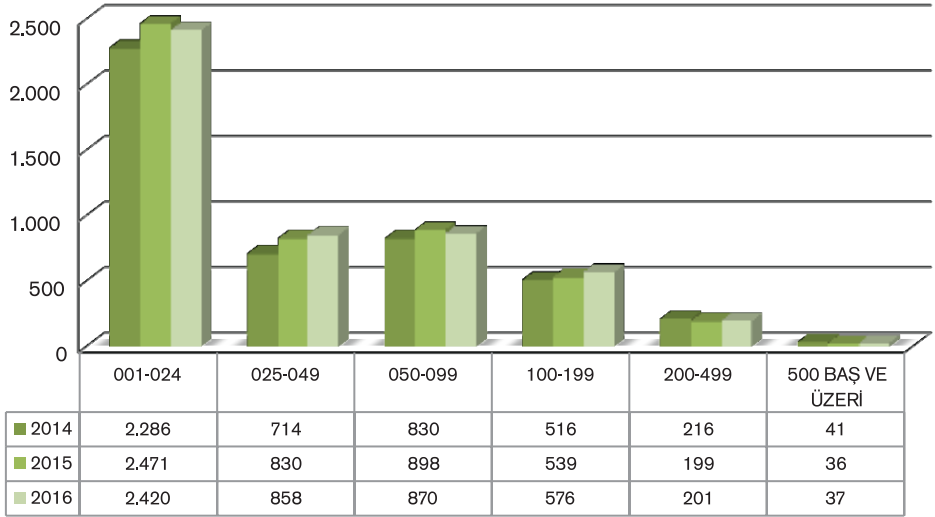
Aydın ili küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinde Türkiye geneline kıyasla büyükbaş hayvancılık kadar büyük bir potansiyele sahip olmakla birlikte, ilde azımsanmayacak ölçüde işletme ve hayvan mevcuttur.

Şekil 4.26. 2014-2016 Yılları Arası Aydın İli Küçükbaş Hayvancılık İşletmeleri

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.27. 2014-2016 Yılları Arası Aydın İli Küçükbaş Hayvancılık İşletmeleri Kapasiteleri

4.3. Aydın İlinde Yem Bitkileri Üretim Durumu

Besicilik için hayati unsur taşıyan yem bitkileri, Aydın'ın iklim özellikleri sebebiyle, büyük oranda ilin ihtiyacını karşılayabilmektedir. Ayrıca çeşitli yem bitkisi türlerinin özellikle de besicilikte hayvanın et tutma verimliliğini artıran yonca ve silajlık mısırın üretilebilmesi Aydın besicilik faaliyetleri için önemli bir avantajdır.

Aşağıdaki tablolardan da anlaşılacağı üzere son verilere göre 2014 yılına kıyasla 2015 yılında toplam ekim alanı artmıştır. Arazi varlığına göre de ilçelere göre ekiliş alanları değişiklik göstermektedir.

Tablo 4.6. 2014 Yılı Aydın İlinde İlçelere Göre Toplam Yem Bitkileri Ekim Alanı ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	746	19.919,022
BUHARKENT	84	1.752,086
ÇİNE	922	24.715,025
DİDİM	59	1.291,841
EFELE	853	28.527,577
GERMENCİK	194	5.279,782
İNCİRLİOVA	227	8.640,513
KARACASU	273	5.969,250
KARPUZLU	363	7.268,000
KOÇARLI	316	11.308,299
KÖŞK	246	6.972,768
KUŞADASI	3	67,963
KUYUCAK	662	23.808,084
NAZİLLİ	690	19.879,939
SÖKE	228	8.787,598
SULTANHİSAR	99	3.492,238
YENİPAZAR	391	9.551,286

Tablo 4.7. 2015 Yılı Aydın İlinde İlçelere Göre Toplam Yem Bitkileri Ekim Alanı ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	772	20.899,616
BUHARKENT	59	1.220,418
ÇİNE	894	24.836,467
DİDİM	51	1.105,194
EFELE	830	27.517,757
GERMENCİK	187	4.435,145
İNCİRLİOVA	218	6.869,944
KARACASU	219	4.319,163
KARPUZLU	304	5.755,300
KOÇARLI	306	10.875,508
KÖŞK	253	6.996,092
KUŞADASI	3	69.909,000
KUYUCAK	625	24.748,317
NAZİLLİ	634	18.754,572
SÖKE	208	6.401,246
SULTANHİSAR	92	3.196,966
YENİPAZAR	361	8.760,554

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kasım 2016

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.8. 2014 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Yonca ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	187	2.659,788
BUHARKENT	24	472,757
ÇİNE	49	666,007
DİDİM	0	0,000
EFELER	121	1.786,569
GERMENCİK	48	963,769
İNCİRLİOVA	32	685,939
KARACASU	42	615,896
KARPUZLU	12	98,000
KOÇARLI	22	439,153
KÖŞK	36	484,291
KUŞADASI	0	0,000
KUYUCAK	245	3.858,191
NAZİLLİ	274	4.716,109
SÖKE	6	178,666
SULTANHİSAR	21	380,655
YENİPAZAR	137	1.774,170

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.9. 2014 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Fiğ ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	31	678,898
BUHARKENT	28	472,155
ÇİNE	291	5.735,652
DİDİM	45	941,502
EFELER	121	2.757,879
GERMENCİK	18	617,503
İNCİRLİOVA	42	1.696,627
KARACASU	178	3.152,495
KARPUZLU	238	1.730,000
KOÇARLI	72	2.613,622
KÖŞK	62	1.353,136
KUŞADASI	0	0,000
KUYUCAK	147	2.960,891
NAZİLLİ	65	2.057,877
SÖKE	15	2.702,891
SULTANHİSAR	21	394,651
YENİPAZAR	48	1.083,414

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.10. 2014 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Silajlık Mısır ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	681	16.428,025
BUHARKENT	45	801,522
ÇİNE	753	13.609,641
DİDİM	20	350,339
EFELER	787	23.058,985
GERMENCİK	163	3.528,761
İNCİRLİOVA	200	5.870,332
KARACASU	113	1.974,537
KARPUZLU	341	5.186,500
KOÇARLI	286	8.092,116
KÖŞK	228	5.056,871
KUŞADASI	3	67,963
KUYUCAK	583	16.506,580
NAZİLLİ	558	12.426,733
SÖKE	187	5.856,041
SULTANHİSAR	84	2.716,932
YENİPAZAR	325	6.270,156

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.11. 2015 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam Yonca ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	112	1.439,947
BUHARKENT	14	216,691
ÇİNE	36	370,300
DİDİM	0	0,000
EFELER	62	1.144,018
GERMENCİK	25	328,638
İNCİRLİOVA	19	219,755
KARACASU	23	259,573
KARPUZLU	14	121,000
KOÇARLI	14	188,675
KÖŞK	28	386,505
KUŞADASI	0	0,000
KUYUCAK	162	2.463,056
NAZİLLİ	172	2.878,262
SÖKE	0	0,000
SULTANHİSAR	17	238,620
YENİPAZAR	44	444,271

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.12. 2015 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam
Fiğ ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	25	484,378
BUHARKENT	14	213,545
ÇİNE	274	4.908,838
DİDİM	37	680,607
EFELELER	58	1.623,747
GERMENCİK	10	124,739
İNCİRLİOVA	29	1.097,187
KARACASU	128	1.993,689
KARPUZLU	180	622,500
KOÇARLI	53	1.860,763
KÖŞK	41	948,231
KUŞADASI	0	0,000
KUYUCAK	111	2.845,250
NAZİLLİ	33	486,143
SÖKE	31	1.030,418
SULTANHİSAR	6	225,422
YENİPAZAR	8	127,693

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.13. 2015 Yılı Aydın İlinde Ekilen Toplam
Silajlık Mısır ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	734	18.556,994
BUHARKENT	36	774,663
ÇİNE	788	14.633,871
DİDİM	21	424,587
EFELELER	800	23.723,342
GERMENCİK	171	3.759,948
İNCİRLİOVA	198	5.075,072
KARACASU	110	1.895,432
KARPUZLU	296	4.857,800
KOÇARLI	281	8.625,091
KÖŞK	237	5.426,324
KUŞADASI	3	69,909
KUYUCAK	578	18.971,757
NAZİLLİ	577	14.380,608
SÖKE	188	5.312,115
SULTANHİSAR	81	2.681,819
YENİPAZAR	348	7.705,939

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

4.4. Aydın İlinde Hayvancılık ve Yem Bitkileri Destekleri

Aydın ili hayvancılık alanında örgütlü yapısı dolayısıyla önemli potansiyelleri olan yetiştirici ve üretici birliklere sahiptir. Bu birlikler dolayısıyla da hayvancılık kayıtlı bir şekilde yapılmakta ve dolayısıyla da yetiştirici ve üreticiler desteklemelerini düzenli bir şekilde alabilmektedir.

4.4.1. Hayvancılık Destekleri

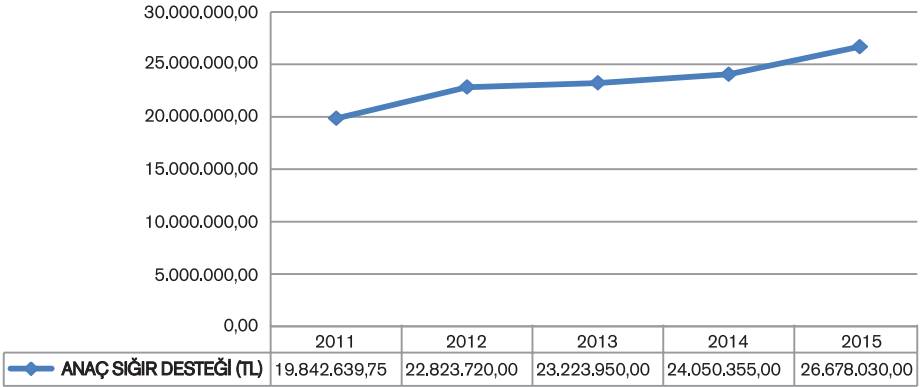
Aydın'da son 5 yılda büyükbaş hayvancılık alanındaki desteklerden faydalanan kişi sayısı düzenli olarak artış göstermiştir. Bu destekler Aydın hayvancılık sektörünün daha da gelişmesi için önemli bir unsurdur. Sadece küçükbaş hayvan desteğinden faydalanan kişi sayısında son yılda bir azalma görülmektedir.

Tablo 4.14. 2011 - 2015 Yılları Arası Aydın İli Hayvancılık Desteklemeleri

	2011			2012			2013			2014			2015		
	KİŞİ SAYISI	HAY.SAY.	TUTAR	KİŞİ SAYISI	HAY.SAY.	TUTAR	KİŞİ SAYISI	HAY.SAY.	TUTAR	KİŞİ SAYISI	HAY.SAY.	TUTAR	KİŞİ SAYISI	HAY.SAY.	TUTAR
ANAĞ SIĞIR DESTEKLEMESİ	11.975	78.298	18.942.899,75	12.574	84.748	22.828.720,00	12.709	86.524	23.228.950,00	13.042	80.913	24.050.955,00	13.619	103.310	26.678.030,00
BUZAĞI DESTEKLEMESİ	9.282	43.402	3.255.150,00	10.291	48.699	3.722.300,00	10.290	49.477	3.935.720,00	10.835	54.513	4.449.290,00	11.302	58.592	4.788.570,00
BESLİK ERKEK SIĞIR DESTEKLEMESİ	625	1.228	82.100,00	3.971	7576	580.650,00	4.341	8.760	702.360,00	4.041	7.760	696.495,00	4.378	8.949	728.180,00
ANAĞ KOYUN KEÇİ DESTEKLEMESİ	1.897	6.488	1.946.400,00	5.080	20.558	6.167.400,00	6.314	34.705	10.268.861,94	6.513	37.016	7.264.859,37	5.438	34.717	5.130.750,00
ANAĞ KOYUN KEÇİ DESTEKLEMESİ	1.878	130.154	1.952.310,00	1.914	132.539	2.395.702,00	1.973	138.460	2.788.200,00	1.992	163.785	3.275.700,00	1.794	152.923	3.394.308,00

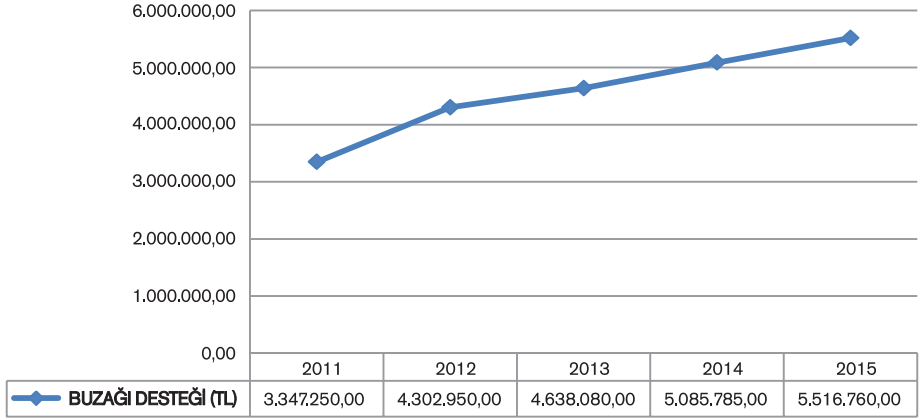
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.28. 2011-2015 Yılları Arası Anaç Sığır Desteklemesi

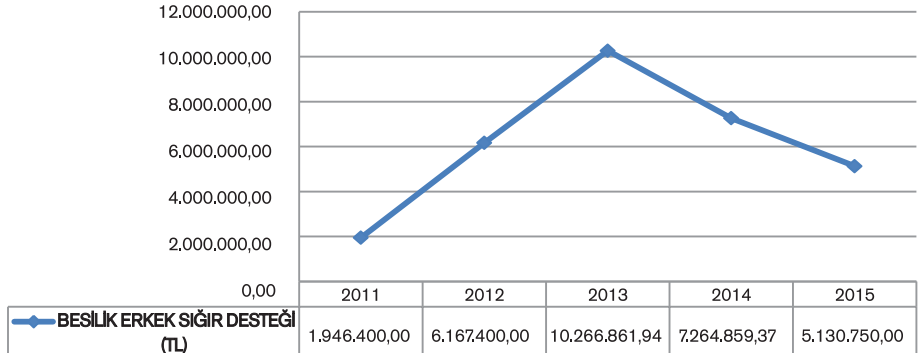
Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.29. 2011-2015 Yılları Arası Buzağı Desteklemesi

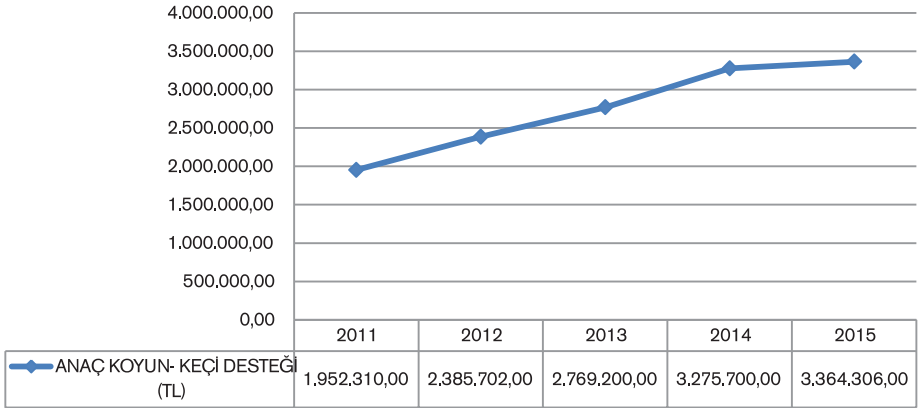

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.30. 2011-2015 Yılları Arası Besilik Erkek Sığır Desteklemesi

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Şekil 4.31. 2011-2015 Yılları Arası Anaç Koyun Keçi Desteklemesi

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

4.4.2. Yem Bitkileri Destekleri

Aydın'da yem bitkileri desteklemeleri sayesinde bu bitkilerin ekiminde artış gözlenmektedir. Hayvancılık faaliyetleri sebebiyle ekimi yapılan bu bitkiler, destek teşviyle de çiftçiler için daha cazip hale gelmektedir ve dolayısıyla besicilik faaliyeti yapan yetiştirici ve üreticilerin yem tedariki kolaylaşmakta ve daha uygun fiyatlarla yapılmaktadır.

Tablo 4.15. 2014 Yılı Aydın İlinde Toplam Yem Bitkileri Destekleri ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	746	1.394.188,49
BUHARKENT	84	100.475,51
ÇİNE	922	1.420.876,20
DİDİM	59	59.228,07
EFELELER	853	1.949.556,79
GERMENCİK	194	340.399,54
İNCİRLİOVA	227	560.317,35
KARACASU	273	297.144,57
KARPUZLU	363	463.310,21
KOÇARLI	316	726.222,07
KÖŞK	246	454.098,33
KUŞADASI	3	5.097,23
KUYUCAK	662	1.569.793,20
NAZİLLİ	690	1.264.188,12
SÖKE	228	545.238,60
SULTANHİSAR	99	236.616,20
YENİPAZAR	391	611.716,43

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

Tablo 4.16. 2015 Yılı Aydın İlinde Toplam Yem Bitkileri Destekleri ve Çiftçi Sayıları

	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (da)
BOZDOĞAN	772	1.497.447,35
BUHARKENT	59	76.951,68
ÇİNE	894	1.460.191,31
DİDİM	51	55.665,34
EFELELER	830	1.931.203,24
GERMENCİK	187	310.832,27
İNCİRLİOVA	218	455.943,12
KARACASU	219	230.882,26
KARPUZLU	304	397.562,62
KOÇARLI	306	728.478,33
KÖŞK	253	469.042,25
KUŞADASI	3	5.243,18
KUYUCAK	625	1.690.340,70
NAZİLLİ	634	1.275.414,86
SÖKE	208	436.754,11
SULTANHİSAR	92	222.746,61
YENİPAZAR	361	621.523,90

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

4.5. Aydın İlindeki Hayvan Pazarları, Kesimhaneler ve Et Entegre Tesisleri

Aydın'ın bölgesel yapısı ve konumu sebebiyle sahip olduğu avantajı dolayısıyla pazarlama imkanlarına kolay ulaşmaktadır. Bu sebeple hayvancılığa dayalı tesislerin kurulumu için elverişli bir konuma sahiptir. Türkiye geneli hayvan pazarları, kesimhaneler ve et işleme tesisleri sayıları ile Aydın'daki sayıları kıyasladığımızda, Aydın'daki pazar ve tesis sayılarının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tablolardan da anlaşılabacağı üzere Aydın'da Merkez ilçe olan Efeler'de 2 adet olmak üzere, Çine, Nazilli ve Söke ilçelerinde 3 adet olmak üzere toplam 5 adet hayvan pazarı bulunmaktadır.

Tablo 4.17. 2016 Yılı Aydın İlinde Ruhsatlı Hayvan Pazarları

SIRA	İL	İLÇE	İŞLETME NO	ADI
1	AYDIN	ÇİNE	TR090000975615	ÇİNE BELEDİYESİ HAYVAN PAZARI
2	AYDIN	EFELER	TR090000969462	AYDIN BELEDİYESİ HAYVAN PAZARI
3	AYDIN	EFELER	TR090000969463	DALAMA BELEDİYESİ HAYVAN PAZARI
4	AYDIN	NAZİLLİ	TR090000969348	NAZİLLİ TİCARET BORSASI HAYVAN PAZARI
5	AYDIN	SÖKE	TR090000978551	SÖKE BELEDİYESİ HAYVAN PAZARI

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kasım 2016

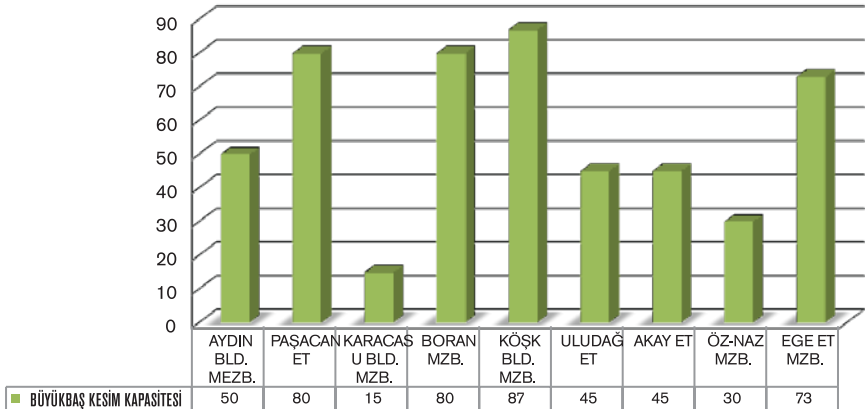
Tablo 4.18. 2016 Yılı Aydın İli Et Kesim Tesisleri ve Büyükbaş Kesim Kapasiteleri

İŞLETME ADI	BÜYÜKBAŞ KESİM KAPASİTESİ
Aydın Belediye Mezbahası - Aydın	BB - 50
Paşacan Et Ürünleri Ltd. Şti - Savrandere Köyü	BB - 80
Karacasu Belediye Mezbahası - Karacasu	BB - 15
Boran Mezbahası - Kuyucak	BB - 80
Köşk Belediye Mezbahası - Köşk	BB - 87
Uludağ Et Entegre Tesisleri - Efeler	BB - 45
Akay Et Entegre Tesisleri - Kuşadası	BB - 45
Öz - Naz Mezbaha Tesisleri - Nazilli	BB - 30
Ege Et Mezbahası - Çine	BB - 73

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Aralık 2016

Aydın'da 2016 yılı Aralık ayı itibarıyla 9 adet ruhsatlı et kesim tesisi bulunmaktadır. Aydın besicilik faaliyetleri için bu tesisler yeterli sayıdadır. İl in et işleme tesisleri ile ilgili asıl sorunu büyükbaş ve küçükbaş kesim kapasite düşüklüğüdür.

Şekil 4.32. 2016 Yılı Aydın İli Kesimhaneler ve Et Entegre Tesisleri Büyükbaş Kesim Kapasiteleri

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Aralık 2016

Tablo 4.19. 2016 Yılı Aydın İli Et Kesim Tesisleri ve Küçükbaş Kesim Kapasiteleri

İŞLETME ADI	KÜÇÜKBAŞ KESİM KAPASİTESİ
Aydın Belediye Mezbahası - Aydın	KB -150
Paşacan Et Ürünleri Ltd. Şti - Savrandere Köyü	KB -88
Karacasu Belediye Mezbahası - Karacasu	KB -10
Köşk Belediye Mezbahası - Köşk	KB -15
Uludağ Et Entegre Tesisi - Efeler	KB -190
Akay Et Entegre Tesisi - Kuşadası	KB -200
Öz -Naz Mezbaha Tesisi - Nazilli	KB -150
Ege Et Mezbahası- Çine	KB -300

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Aralık 2016

Büyükbaş ile birlikte küçükbaş kesim de yapılan bu tesislerde, aynı sorun küçükbaş kesim kapasitesinde de kendini göstermektedir. Tesisler küçükbaş kesimde de tam kapasite çalışmamaktadırlar.

Et kesim tesislerindeki bu sorunlar et işleme tesislerine et tedarikini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla ildeki işleme tesislerinde kırmızı et ürün çeşitliliği de sınırlıdır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere 2016 yılı itibarıyla Aydın'da 24 adet tesis bulunmaktadır. Bunlardan bazıları tablolarda anlaşıldığı üzere entegre tesislerdir ve hem kesim hem işleme ruhsatına sahiptirler. Bu üretime tesislerdeki işlenmiş et ürünleri: parçalanmış kırmızı et, hazır et kanşımı, kıyma, sucuk, kavurma, kokoreç, pişmiş et ürünleri (dil, işkembe, döner) dir. Toplam yıllık kapasiteleri 3140 tondur. Aydın ili 2015 yılı tespit edilen kırmızı et üretimi (dana+koyun) 13.750 tondur. 2016 yılı yaklaşık verilerine göre ise bu oran 9000 ton civarına düşmektedir. İlde ki besicilik potansiyelinin daha verimli kullanılarak besicilik faaliyetleri dolayısıyla kırmızı et üretiminin artması bu tip tesislerin sayıların artmasını ve var olan tesislerin ürün çeşitliliğini arttırmasına etki edebilecektir.

Tablo 4.20. 2016 Yılı Aydın İli Et İşleme Tesisleri

FİRMA	MEVKİ	KAPASİTE/ YILLIK	ÜRÜN
Yağcı Kemal Toptan Et ve Et Mamülleri Pazarlama	Efeler	30 ton/yıl	İşkembe (pişmiş)
		30 ton/yıl	Dil (pişmiş)
		30 ton/yıl	Sucuk (kanatlı, dana)
Murat Kasap	Efeler	108 ton/yıl	Kırmızı et parçalaması (dana,koyun)
Emko Gıda Ür.Paz.San.Turizm ve Tic.Ltd.Şti.	İncirliova	12 ton/yıl	Et ürünleri
Verim Veterinerlik Hizmetleri Med. Gıda Tar. Yem Hayvancılık Tic. ve San. Ltd. Şti.	Çine	12 ton/yıl	Kırmızı et parçalaması (dana)
		42 ton/yıl	Et ürünleri (dana)
		75 ton/yıl	Et ürünleri (tavuk,sığır)
Billur Kasap	Kuşadası	75 ton/yıl	Hazırlanmış Et Kanşımı
Aytaç Vardar Sucuk İşletmesi	İncirliova	150 ton/yıl	Et ürünleri (sucuk) (Sığır, tavuk, deve)
Hacı Kamil Et ve Et Ür.Hayv.San.Tic.Ltd.Şti.	Efeler	105 ton/yıl	Et ürünleri (sucuk) (sığır,deve,tavuk)
Öz-Ay Gıda Sanayi ve Ticaret	Nazilli	132 ton/yıl	Et ürünleri (pişmiş döner,sucuk)(kanatlı eti)
Nıkan Tarım ve Hayv. Nak.Gıda İht.Hır.San ve Tic.Şti.	Nazilli	61 ton/yıl	Et ürünleri(Sucuk) (Dana, kuzu, deve)
Alhan Et ve Et Ürünleri	Germencik	125 ton/yıl	Et ürünleri (sucuk) (dana)
Çınar Et	Efeler	150 ton/yıl	Et ürünleri (sucuk) (dana, tavuk)
Derhan Et ve Et Ürünleri Hayvancılık Gıda Sanayi Ticaret Ltd. Şti.	Efeler	90 ton/yıl	Et ürünleri (sucuk) (dana,tavuk)
Genç Yayla	Efeler	22 ton/yıl	Et ürünleri (sucuk) (dana,tavuk)
Uygur Gıda	Nazilli	60 ton/yıl	Kanatlı et parçalaması
Daimi Polat	İncirliova	72 ton/yıl	Kanatlı et parçalaması
Can Tavuk Gıda İnş.Taah.İnş. Mob.Doğ.Yol.Taş.Mot.Araç Ger.San.ve Tic.Ltd.Şti.	Efeler	108 ton/yıl	Kanatlı et parçalaması
Bağlı Ticaret	Efeler	108 ton/yıl	Kokoreç
Sertif Kaymaz Tar.Hay.Su ve Or.Ün.İnş.Tur.San.ve Tic.Ltd.Şti.	Efeler	60 ton/yıl	Kokoreç
Nurullah Gündoğan Zeybek Kokoreç	Efeler	108 ton/yıl	Kokoreç
Cerit Hayvancılık Tarım Gıda İnş.Taah.İht.Hır.San.Tic.Ltd.Şti.	Efeler	10,8 ton/yıl	Hazırlanmış Et Kanşımı (sığır,koyun)
		20,16 ton/yıl	Sucuk(Sığır,deve)
		55 ton/yıl	Et Ürünleri Üretim (Sığır,Koyun,Kanatlı)
Şenyıldız Tarım Ürünleri Turizm Gıda Mot. Araçlar San.Tic.Ltd.Şti.	Çine	180 ton/yıl	Kırmızı Et Parçalaması (Sığır, koyun,keçi)
		72 ton/yıl	Kıyma Üreten İşletme (Sığır, Koyun)
		57,6 ton/yıl	Hazırlanmış Et Kanşımaları (Sığır, koyun)
		84 ton/yıl	Et Ürünleri Üretim (Sığır, Koyun, Kanatlı)
Uludağ Entegre Et Tes.San.Tic.Ltd.Şti.	Efeler	125 ton/yıl	Et Ürünleri Üretim (Sığır Kavurma)
Ümit Uçar Uçar Kardeşler	Efeler	974 ton/yıl	Et Ürünleri Üretim (Sucuk) (kanatlı,deve,sığır)

Kaynak: Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Aralık 2016

5. AYDIN İLİ BESİCİLİK ÇALIŞTAYI

Aydın ili için büyükbaş hayvancılık faaliyetleri, ilin ekonomisi için önemli getiri kaynağıdır. Büyükbaş hayvancılık faaliyetleri doğrultusunda yapılan süt süt sağırcılığı hususunda önemli aşamalar katedilmiştir. İşletme kapasiteleri ve bakım besleme konularında belirli standartlar yakalanmıştır. Bu durum besi sağırcılığında görülememektedir. Dolayısıyla ilin büyükbaş hayvancılık faaliyetleri açısından elverişli potansiyeli besicilik faaliyetleri açısından yeterli düzeyde değerlendirilememiştir. Bu durumun sebepleri incelenip, besicilik faaliyetlerinin mevcut durumu ortaya çıkarılmış, belirlenen sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmiş ve ilin besicilik faaliyetlerinin analizi yapılmıştır.

Şekil 5.1. 11 Ocak 2017 Tarihli Aydın İli Besicilik Çalıştayı

5.1. Çalıştay Katılımcıları ve Yöntemi

Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nin sahipliğinde proje ortağı olan Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve proje iştirakçisi Aydın Kırmızı Et Üreticileri Birliği başta olmak üzere Aydın Büyükşehir Belediyesi, Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlükleri, Aydın İli Ziraat Odaları, Et ve Süt Kurumu Denizli Et Kombinasi, Aydın İli Mezbaha ve Et Entegre Tesisleri, Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Aydın İli Süt Üreticileri Birliği, Ziraat Mühendisleri Odası, Ziraatçılar Derneği, Ziraat Bankası, Aydın Veteriner Hekimler Odası, Aydın Ticaret Odası, Aydın Ticaret Borsası, Hayvancılık Kooperatifleri gibi kurumların temsilcileri ile büyükbaş hayvan yetiştiricilerinin dahil olduğu 98 kişiden oluşan geniş bir katılım ile Aydın İli Besicilik Çalıştay gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay iki oturumda gerçekleştirilmiştir. Öğleden önceki ilk oturumda, Aydın ili besicilik faaliyetleri ile ilgili verilerin aktarıldığı bir sunum yapılmıştır. Ardından çalıştay konu başlıkları ve yöntemi katılımcılara aktarılmıştır. Öğleden sonraki oturumda, Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi öğretim üyeleri olan Prof. Dr. Göksel Armağan, Dr. Altuğ Özden ve Dr. Osman Orkan Özer'in moderatörlük yaptıkları, 3 farklı konuya sahip masalarda grup çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Tüm katılımcıların her konuda fikirlerini belirtebilmeleri içinde 1 saatlik ana grup çalışmaları ardından katılımcıların grup değiştirilmeleri sistemi ile katılımcıların tamamı, 3 ayrı konu başlığı hakkında fikrini aktarabilmişlerdir.

Aydın ili besicilik faaliyetlerinin sorunlarının daha sistemli bir şekilde analiz edilebilmesi çalıştay grup çalışmaları; organizasyon ve işbirliği, pazarlama, yatırım olanakları olmak üzere 3 konu başlığı altında gerçekleştirilmiştir. Bu konu başlıkları altında Aydın ili besicilik mevcut durumu analiz edilmiş, sorunlar belirlenmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri belirtilmiştir.

5.2. Aydın İli Besicilik Durum Analizi (GZFT)

Çalışma gruplarında ortaya konan görüşler doğrultusunda Aydın ilinde besiciliğin Güçlü Yönleri, Zayıf Yönleri, Fırsatları ve Tehditleri ayrı ayrı aşağıda gösterilmiştir.

	YARARLI UNSURLAR	ZARARLI UNSURLAR
	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
İÇ UNSURLAR	* Hayvancılık geleneğinin olması * Yerli ırkların et tutma potansiyelinin yüksek olması * Pazara yakınlık * İklim koşullarının hayvancılık açısından uygun olması * Kaba yem üretiminin yeterli olması * Silaj üretiminin yeterli olması * Sulu tarımın hayvancılığa pozitif etkisi * Açık besi sisteminin yaygınlığı * Kamu-Özel sektör kurumları ve STK ların besicilik faaliyetine önem vermeleri * Organizasyon ve işbirliği olanaklarının gelişmeye açık olması * Ziraat ve Veterinerlik Fakültelerinin varlığı * Lojistik imkanların gelişmiş olması	* Mera ve otlak alanlarının yetersizliği * İşletme büyüklüklerinin yetersiz olması * Teknik bilgi ve eğitim eksikliği * Genç nüfusun hayvancılıktan uzaklaşması * Teknolojik yetersizlikler * Bilinçsiz ve ekonomik kriterler gözetilmeyen yapılan hayvancılık * Profesyonel hayvancılığın yapılmaması * Araçların fazlalığı * Hayvan borsalarının oluşturulmaması * Katma değer yaratacak büyük çaplı entegre et tesislerinin bulunmaması * Besi OSB'lerinin olmaması * Mevcut besi materyalinin il dışına satılması * Örgütlenme ve pazarlama eksikliği * Markalaşmış ürünün olmaması
DIŞ UNSURLAR	Fırsatlar * Destekleme fırsatlarının artması * Kırmızı et ve ürünleri tüketiminin artış eğiliminde olması * Çeşitli kurum ve kuruluşlarca yapılan hibe destekleri * Besi materyalinin ulusal pazarda beğenilmesi * Organik kırmızı et üretim potansiyelinin yüksek olması * Besicilik politikalarının bölge lehine çevrilebilir olması * Beyaz et ürünlerinin tüketici gözünde güvenilirliğini kaybetmeye başlaması	Tehditler * Canlı hayvan ithalatı * Et ithalatı * Çıktı fiyatına müdahale edilmesi ancak girdi fiyatlarına karşılması * Hayvancılıkla ilgili politikaların yetersizliği * Aydın ilinde jeotermal tesislerin yoğunlaşması * Hayvancılık politikalarının çok çabuk değişmesi * Devletin yanlış müdahaleleri * Çevre illerin besicilikte profesyonelleşmesi

5.3. Çalışma Gruplarındaki Değerlendirmeler

Çalışma gruplarında belirlenen mevcut durum analizindeki tüm hususlar ayrıntılı olarak irdelenmiş ve belirlenen sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

5.3.1. Organizasyon ve İşbirliği Çalışma Grubu

Besi Sığır Yetiştiriciliğinde organizasyon ve işbirliği olanakları konusunda aşağıdaki ana başlıklar altında sorunlar tespit etmiş olup bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Belirlenen sorunlar :

- ✓ Tanımsal örgütlenmelere yönelik mevzuat sorunu vardır.
- * Tanımsal örgütler arasında görev ve yetki karmaşasının bulunması tanımsal örgütlerin etkinliğini azaltmaktadır.
- * Tanımsal örgütlere yönelik özerk denetimin olmaması, yetiştiricilerin birlik ve kooperatiflere yönelik güvenlerini azaltmaktadır.
- * Tanımsal örgütler ile özel sektörün entegrasyonu sağlayacak yasal düzenlemelerin eksikliği, tanımsal örgütleri piyasadaki konumunu zayıflatmaktadır.
- ✓ Tanımsal faaliyet içinde yer alan kurum, kuruluş ve tanımsal örgütler arasında işbirliği düzeyi beklenenden oldukça altındadır.
- * Tanımsal örgütler bölgede yeterli olmasına karşın etkin değiller, örgütlenme düzeyi ve mevcut örgütlenme kapasitesi düşüktür.
- * Kooperatifler ile yetiştirici birlikleri arasında işbirliği ve fikir alışveriş düzeyleri oldukça azdır.
- * Tanımsal örgütler ile kırsal kalkınmaya destek veren kurum ve kuruluşlarla yeterli işbirliği olanağı yaratılamamıştır.
- * Aydın ilinde belediye ve özel kesimhaneler ile besi yetiştiricileri arasında güven sorunu vardır.
- * Önümüzdeki yıllarda yürürlüğe girecek büyükşehir kanunun etkilerinin bilinmemesi, yetiştiricileri kaygılandırmaktadır.
- ✓ Besicilik faaliyetinde yer alan kurum ve kuruluşların organizasyon yapısı ve olanakları oldukça düşüktür.
- * Tanımsal örgütlerin yeterli teknik personeli bulunmamaktadır. Teknik personelin özlük haklarıyla ilgili sıkıntılar vardır.
- * Tanımsal örgütlerin personel yapısı ve yönetim organizasyonu besi yetiştiriciliğini geliştirmek için yetersizdir.
- * Besicilik faaliyetinde bulunacak yetiştiricinin kalifiye eleman sıkıntısı vardır.
- ✓ Tanımsal örgütlerin, tanım ürünler piyasasındaki etkileri oldukça düşüktür.
- * Tanımsal örgütler piyasaya da söz sahibi değillerdir. Fiyat mekanizmasında hiç bir etkiye sahip değildirler.
- * Besi yetiştiriciliğinde işletmelerin küçük ölçekli olmaları ve lokasyonlarının dağınıklık göstermesi yetiştiricilerin kar beklentilerini azaltmaktadır. Bu durum, besicilik faaliyetini geliştirmede önemli bir engeldir.

Çözüm önerileri:

- ✓ Tanımsal örgütlenmelere yönelik mevzuat sorununa yönelik
- * Yetiştirici örgütlerinin özerkleştirilmesi ve yönetim yapılarının güçlendirilmesine yönelik ilgili yasal düzenlemelerin sonuçlandırılması konusunda çalışmalar arttırmak için tanım ve hayvancılık örgütleriyle ortak bir yol haritası izlenmelidir.
- * Yetiştirici örgütlerinin geliştirilmesi için mali ve teknik destek sağlanmasına yönelik kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliğine yönelik girişimlerde bulunulmalıdır.
- * Mevzuatta yer alan üyelerin ekonomik katılımı uygulanmalıdır.
- * Besicilik faaliyetini Aydın ilinde geliştirebilmek için kapsamlı bir yol haritası çizilmelidir. Bu amaçla tanımsal örgütler, kamu kurum ve kuruluşları ile piyasadaki diğer paydaşlar bir araya getirilmelidir.
- ✓ Besicilik faaliyetinde işbirliği olanakları sorununa yönelik
- * Besi yetiştiriciliğinde bulunacak örgütlerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi için kalkınma ajanslarının ve TKDK'nın mali destek programlarında, başvuru sahiplerinden aranan şartlara birlik ve kooperatiflere üye olma zorunluluğu eklenmelidir.
- * Damızlık besi yetiştiriciliği konusunda proje hazırlama konusunda tanımsal örgütler kanalıyla yetiştiricilerin bilgilendirilmesi ve yeni yatırım olanaklarının geliştirilmesi gereklidir.
- * Aydın ili sınırları içinde besicilik konusunda birlikler ve kooperatifler kendi görev tanımlarını belirlemelidirler.
- * Kooperatif ve birlikler; yetiştirici örgütlenmelerinin yararları ile ilgili olarak eğitim ve yayım faaliyetleri gerçekleştirilmelidir.
- * Damızlık besi yetiştiricileri tanımsal örgütleri aracılığıyla Aydın ilinde faaliyet gösteren uygun mezbahalarla sözleşmeli üretim yapılması için girişimler başlatılmalıdır.
- * Kooperatif ve birlikler kanalıyla Et ve Süt Kurumu ile sözleşmeli üretim gerçekleştirilmesinin olanakları araştırılmalıdır.
- * Besi yetiştiricileri ile tanımsal örgütlerin işgücü ve personel ihtiyacını karşılamak için İş-Kur ile mesleki eğitim kursları düzenlenmeye yönelik girişimleri başlatılmalıdır. Çobanlık ve hayvan bakımı konusunda işgücü potansiyeli yaratılmalıdır.
- * Yeni yürürlüğe girecek Büyük Şehir Kanunu konusunda besi yetiştiricilerine yönelik olası etkilerini belirlemek için, tanımsal örgütler ile belediyelerle bir çalışma grubu oluşturulması sağlanmalıdır.
- * Yetiştirici örgütleri ile belediyeler arasında ölen hayvanların imhasına yönelik bir alanın tahsis edilmesi yönünde çalışmaları başlatılması gereklidir.
- * Tanımsal örgütlerin bir araya gelerek besi yetiştiriciliği için bir organize bölge oluşturması şarttır.
- * Besicilik yapacak işletmelere doğru besleme yöntemleri yetiştirici örgütleri kanalıyla daha etkili bir şekilde öğretilmelidir. Birliklerin verdiği eğitimlerin etkinliği incelenerek tekrar planlanmalıdır.

- ✓ Besicilik faaliyetinde yer alan kurum ve kuruluşların organizasyon yapısı ve olanakları sorununa yönelik
- * Tanımsal örgütler daha dinamik bir yapıya getirilmelidir. Bu amaçla yönetim ve işbirliği olanakları araştırılmasına yönelik bir çalışma grubu kurulmalıdır.
- * Tanımsal örgütlerde bürokrasiyi kolaylaştıracak hızlı karar mekanizmaları oluşturacak yetkin yönetim birimleri kazandırılmalıdır.
- * Üyelerin örgütlenme bilincini artırarak örgütlerle ilişkisi artırılmalıdır. Yetiştirici örgütlerinin ve özellikle de kooperatiflerin yöneticilerinin yönetim becerilerinin artırılmasına amacıyla eğitim çalışmaları yapılmalıdır.
- * Yetiştiricilerin kooperatiflerden elde edeceği fayda ve beklentileri arttırmaya yönelik önlemler alınmalıdır. Bu amaçla piyasa araştırmalarına yönelik çalışmalar artırılmalıdır.
- * Damızlık besi yetiştiriciliğinde tanımsal örgütlerin pazarda daha etkin rol alması için karşılıklı işbirliği ve dayanışmanın artırılmasına yönelik çalışmaların başlatılması gereklidir.
- * Tanımsal örgütlerin, besi yetiştiriciliğinde kullanılan üretim girdilerini daha ucuz temin edebilmelerine ilişkin, toplu alımları gerçekleştirebileceği bir üst kurulun oluşturulması gereklidir.
- * Girdi temin edecek üst kurulun, denetimini özerk bir denetim kuruluna bırakarak üreticinin güveninin kazanılması sağlanmalıdır.
- ✓ Tanımsal örgütlerin, tarım ürünleri piyasasındaki rolü oldukça düşüktür sorununa yönelik
- * Aydın ilinde tanımlı ürünleri piyasasında söz sahibi olabilmek için tanımsal örgütlerin katılımıyla ortak bir et-süt piyasası kurulunun oluşturulması ve kurulun belirteceği fiyatın bağlayıcı olması gereklidir.
- * Besi yetiştiriciliğinde işletmelerin küçük ölçekli olmaları ve lokasyonlarının dağınıklık göstermesinin yaratmış olduğu sorunlar ancak etkili bir örgütlenme bilinciyle giderilebilir.
- * Besi yetiştiriciliğinden elde edilecek ürünlerin katma değerinin artırılmasına yönelik, tanımsal örgütlerin, kamu, belediye ve tarıma dayalı sanayiciler ile araştırma kuruluşlarını bir araya getirecek bir üst kurulun oluşturulması gereklidir.

Şekil 5.2. Aydın İli Besicilik Çalıştay Organizasyonu ve İşbirliği Çalışma Grubu

5.3.2 Pazarlama Çalışma Grubu

Besi sığırcılığı pazarlama sorunları ve çözüm önerileri konusunda aşağıdaki başlıklar altında sorunlar tespit edilmiş olup bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Belirlenen Sorunlar :

✓ Ürün fiyatlarının belirlenmesinde yetiştiriciler etkisiz kalmaktadır.

* Tarımsal ürünler piyasası oldukça karmaşık bir piyasadır ve tarımsal fiyatlar da oldukça belirsizdir. Fiyatların belirsizliğinin en büyük nedeni ürünlerin kendine has özellikleridir. Tarımda piyasa ekonomisi yerine geçimlik ekonominin geçerli olduğu özel durumlarda bu belirsizlik daha da artar. Tarımsal ürünler tam rekabete yakın piyasalarda satılmalarına karşılık, girdilerin monopol piyasalardan sağlanması sektörün hem girdi hem de çıktı fiyatları açısından çift taraflı bir kısıpıta kalmasına neden olmaktadır. Bahsedilen bu nedenler doğrultusunda tarımsal ürünlerin fiyatının belirlenmesinde yetiştiricinin tamamen devre dışı kaldığı gözlemlenmektedir. Besi sığırılığında da aslında sayısı çok fazla olan küçük yetiştiriciler satış fiyatlarının belirlenmesinde neredeyse tamamen etkisiz kalmakta, fiyatlar genellikle sayıları az olan ve kendi aralarında birleşerek monopol gibi hareket eden araçlar tarafından belirlenmektedir.

✓ Tedarik zincirinin uzunluğu sorunu vardır.

* Tedarik ya da diğer adıyla değer zinciri, üretilmiş olan ürünlerin tüketiciye ulaşana kadar geçirdikleri aşamaları kapsar. Tarım ürünlerinin gıda sektörüne hammadde olmaları ve doğal kaynaklara bağımlılıkları nedeni ile tarım ve gıda tedarik zincirleri özgündür. Her ürünün kendine has bir tedarik zincirine sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak sektörün ürüne has zincir uzunluğunun yanında, besi materyalinin pazarlanması sırasında karşımıza çıkan köy toplayıcıları, hayvan tüccarları, toptancı kasaplar, et ve et ürünleri imalatçıları, perakendeci kasaplar gibi araçlar zincirin daha da uzamasına ve aynı zamanda ürün fiyatının artmasına neden olmaktadır. Bu durumda üreticiler fiyatların düşüklüğünden, tüketiciler ise yüksekliğinden yakınmaktadır.

✓ Yüksek pazarlama marjı bulunmaktadır.

* Üretici eline geçen fiyatlar ile tüketicinin ödediği fiyatlar arasındaki fark pazarlama marjı olarak adlandırılmaktadır. Tüketicinin alım gücünün düşük olması tüketicinin az olmasına yol açmakta bu nedenle kasaplar vb. araçlar pazarlama marjını yüksek tutmak zorunda kalmaktadır.

✓ Yem fiyatlarının yüksekliği ve yem kalitesi sorunu vardır.

* Besi sığır yetiştiriciliğinde en önemli girdiyi yem materyali oluşturmaktadır. Yem fiyatlarının yüksekliği nedeni ile hayvanlar yetersiz beslenmekte ve elde edilen miktarı düşük fakat maliyeti yüksek ürün, üreticinin kar etmesini engellemektedir. Yem materyalinin kalitesi de canlı ağırlık artışı ve dolayısıyla besi süresini doğrudan etkilemektedir. Yetiştirici de bu durumda besi sığırılığına yönelmeyi reddetmektedir.

✓ Yetiştiricinin düşük kazanç elde etmesi sorunu bulunmaktadır.

* Ürettiği üründen beklediği kazancı sağlayamayan yetiştirici işletmesini büyümek, üretimini artırmak yerine, daha çok küçölme planları yapmaktadır.

✓ Canlı hayvan ve et ithalat edilmektedir.

* İthal edilen canlı hayvan ya da kırmızı et, pazarın daralmasına sebep olmakta, bu durum besicilikle uğraşan üreticilerin zararına yol açmaktadır.

✓ Genellikle süt sığırılığının besi sığırılığına tercih edilmektedir.

* Üretici süt üretiminden daha sık aralıklarla gelir elde etmekte ve sıcak paranın cazibesi nedeni ile uzun bir süreç olan besiciliği tercih etmemektedir.

✓ Et işlemede tesisler eksiktir ve mevcut tesisler de işlenmiş ürün çeşidi yoktur.

* Aydın ilinde ürün gamını arttıracak ve kırmızı ete katma değer yaratacak büyük entegre tesislerin bulunmaması kırmızı etin daha çok işlenmemiş olarak satılmasına neden olmaktadır. Bunun yanında besi materyalinin il dışına satılması da başka bir problem olarak göze çarpmaktadır.

✓ Markalaşma sorunu vardır.

* Besiciliğin yoğun olarak yapıldığı illerin genellikle bir üründen markalaştığı ve ilin bu ürüne birlikte anıldığı bilinen bir gerçektir. Aydın ilinde gerek tesislerin yetersizliği gerekse besicilikten kaynaklı problemler nedeni ile bu şekilde bir markalaşmanın olmadığı görülmektedir.

✓ Diğer Sorunlar

* Yukarıda bahsi geçen sorunlar haricinde, çalıştay esnasında pazarlama masasında katılımcılar tarafından bir takım sorunlar dile getirilmiştir. Bunlar pazara uzaklık, mezbaha problemleri, lokasyon problemleri ve kaçak kesim olarak özetlenebilecek türde sorunlardır. AB kriterlerine uygun olmayan ve uyum sürecini başarılı olarak tamamlayamayan mezbahaların kapatılması yetiştiricilerde nakliye problemlerini ortaya çıkarmıştır. Yetiştiriciler nakliye masraflarını kimin üstleneceği konusunda belirsizlik yaşadıklarını belirtmişler ve lokasyonlarından dolayı halen faal olan mezbahalara hayvan taşımanın maliyeti nedeni ile kaçak kesimin artacağını belirtmişlerdir. İşletmelerin küçük ölçekli olmaları ve lokasyonlarının dağılmış göstermesinin işbirliği olanakları açısından değerlendirilmesi gerektiği düşüncesi bu konu ile ilgili çalışmalarına aktarılmıştır.

Çözüm Önerileri :

✓ Ürün fiyatlarının belirlenmesine yönelik

- * Ürün fiyatının belirlenmesi konusunda katılımcıların fikirleri et fiyatlarının devlet tarafından belirlenmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak bu konuda genellikle tüketiciyi korumaya yönelik uygulamaların üreticiyi daha da zor hale soktuğu, bu nedenle fiyat belirlenirken her iki tarafın da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.
- * Katılımcılardan bir kısmı et fiyatının belirlenmesi için yerel bir et konseyi oluşturulabileceğini ve fiyatların bu konsey tarafından belirlenebileceğini dile getirmişlerdir. Ancak bazı katılımcılar et fiyatını belirlemenin yeterli olmayacağını, yem fiyatlarındaki artışın daha önemli olduğunu, et fiyatını en yüksek dereceden belirlenmesi halinde bile, yem fiyatlarındaki artışın daha fazla olması durumunda yine aynı noktaya dönüleceğini söylemişlerdir. Bu durumda yem fiyatlarında da tavan fiyat uygulaması olması gerektiğini aksi takdirde et fiyatlarının belirlenmesinin tek başına bir işe yaramayacağını belirtmişlerdir. Bu görüşlerin hepsi ayrı ayrı tartışılmıştır. Ancak müdahale edilmesi istenen sektörün serbest piyasa koşullarında çalıştığı ve müdahalelerin başka istenmeyen sonuçlar doğuracağı unutulmamalıdır. Yerel bir et konseyi oluşturulması fikri uygulanabilir bir fikir olarak alınabilir. Yine de hem et hem de yem fiyatlarının küçük ölçekli yetiştiriciler açısından sürdürülebilir olmasının koşulunun organizasyon ve işbirliği oluşumundan geçtiği daha gerçekçi bir fikir olarak benimsenmelidir.

✓ Tedarik zincirinin uzunluğuna yönelik

- * Tedarik zincirinin kısaltılması için araçların azaltılması gerektiği tüm katılımcılar tarafından benimsenmiştir. Bunun sağlanmasında ise ancak ve ancak büyük ölçekli et işleme tesislerinin devreye girmesi ile mümkün olacağı sonucuna varılmıştır. Bu durumda yetiştiriciler üzerinden kazanç sağlayan birçok aracı ortadan kalkacak ve sadece iki ya da üç kademeli bir zincir oluşacaktır. Böylelikle et fiyatları hem üretici hem de tüketici açısından her iki tarafında katlanabileceği düzeyde olacaktır.

✓ Yüksek pazarlama marjına yönelik

- * Pazarlama marjının düşürülebilmesi için firmaların daha fazla sayıda tüketiciye ulaşabilmesi gerekmektedir. Böylelikle firmalar daha fazla satış yapabilecek ve marjlarını düşürseler bile daha fazla kazanabileceklerdir. Daha fazla sayıda tüketiciye ulaşabilmenin koşulu da ya tüketicinin alım gücünün artmasına ya da et fiyatlarının daha ulaşılabilir olmasına bağlıdır. Aslında sorunun kaynağının alım gücü düşük tüketicilerin kırmızı et yerine alternatif diğer ürünleri tercih etmesi olduğu daha önce söylenmişti. Bu durumda karşımıza bir sarmal çıktığı gerçektir. Bu sarmaldan çıkmak için tüketicinin alım gücünün artmasını beklemek çok gerçekçi bir çözüm olmayacaktır. O halde kırmızı et fiyatlarının daha ulaşılabilir olmasını sağlamak gerekmektedir. Bu durumda fiyat belirlenmede ortaya atılan çözüm önerileri ve besi yetiştiriciliğinin daha cazip hale getirilmesi için gerçekçi destekleme politikalarının oluşturulması daha ulaşılabilir bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır.

✓ Düşük yetiştirici kazancı, yem fiyatları ve kalitesine yönelik

- * Yetiştirici kazancını arttırmanın yolunun girdileri azaltmak ya da çıktıyı arttırmaktan geçtiği bilinmektedir. Bu durum katılımcılar tarafından da desteklenmiştir. En yüksek girdi tutarının yem maliyetleri olduğu bilinmektedir. Yem bitkileri üretimi açısından oldukça uygun bir iklim sahip olan Aydın ilinde yetiştiriciler öncelikle kendi yemlerini üretmeleri konusunda teşvik edilmeli ve bilinçlendirilmelidirler. Ayrıca çıktıyı arttırmanın da bir maliyeti olduğu unutulmamalıdır. Bu durumda yetiştiriciler besi sürelerini besiyeye aldıkları ırka göre ayarlamalıdır. Ayrıca rasyon hazırlama konusunda bilinçlendirilerek maksimum verimi hem besi materyali hem de ekonomik açıdan gerçekleştirebilmeleri sağlanmalıdır.

✓ Canlı hayvan ve et ithalatına yönelik

- * Devletin ekonomiye müdahalesi bazı durumlarda gereklidir. Örneğin tekelleşme, serbest rekabetin ihlal edilmesi ya da ana besin maddelerinin fiyatlarının üretici ve tüketici refahını etkileyecek derecede dalgalanması gibi durumlarda devletin müdahalesi kaçınılmazdır. Bu gibi durumlarda devlet taban-tavan fiyat uygulamaları, çeşitli yaptırım uygulamaları, ithalat ya da ürünü kendi üretme gibi seçeneklerle müdahalede bulunur.
- * Besi yetiştiriciliğinin hayvancılık ve tarım açısından önemi bilinen bir gerçektir. Milli ekonominin geliştirilmesi için öncelikle yerli ırkları ıslahı ve yerli üreticinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Devlet müdahalesi gerekli olsa bile, öncelikle gerçekçi destekleme politikalarının oluşturulması ve yerli üreticinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Bazı durumlarda bu zarar olarak görülse bile uzun sürede getireceği ekonomik ve sosyal fayda göz ardı edilmemelidir.

✓ Genellikle süt sığırıcılığının besi sığırıcılığına tercih edilmesi ve et işlemede tesisleşme sorununa yönelik

- * Projenin ortaya çıkış amacı süt sığırıcılığı işletmelerinin erkek hayvanları besiyeye almak istememeleri ve dolayısı ile bu hayvanları bir an önce ellerinden çıkarmak istemelerinin hem işletmeciyi hem de Aydın ili açısından ortaya çıkardığı ekonomik kayıpların ortaya konulmasıdır.

Yetiştiricilerin erkek hayvanlarını besiye almalarını sağlamak için ekonomik açıdan kazançlarının anlatılması gerektiği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Ancak üreticilerin uzun bir süreç olan besicilik maliyetlerine katlanabilmeleri için yeterli ekonomik koşullara sahip olmaları gerektiği de göz ardı edilmemelidir. Eğitim ve yayım faaliyetleri ile yetiştiriciler bu konuda bilinçlendirilebilir ya da desteklenebilir. Yine de erkek hayvanları besiye alıp almama tercihi tamamen yetiştiriciye aittir. Bu durumda kesinlikle besicilik faaliyetinde bulunmak istemeyen yetiştiricilerin hayvanlarını, bunları değerlendirecek Aydın ili besicilere ya da il bazında oluşturulacak besicilik kuruluşlarına her iki tarafı da tatmin edecek bir fiyat düzeyinden satmaları ve böylelikle kazancın il içerisinde kalması sağlanmalıdır.

- * Aydın ili eti tam olarak işleyecek, saklama süresi uzun ürünler haline getirecek ve böylelikle ete katma değer kazandıracak büyük çaplı tesislere sahip değildir. Bu tesislerin oluşturulması il ekonomisi açısından büyük fayda sağlayacaktır. Böylelikle besi yetiştiriciliği otomatik olarak cazip hale gelecek, süt sığırcılığı yapan işletmeler bunun ayrılmaz bir parçası olan besiciliğe daha sıcak bakmaya başlayacaklardır. Böyle bir durumda hem hayvanların il dışına satılmasının önüne geçilmiş olacak hem de üretici kazancı artmış olacaktır.
- * Katılımcıların dile getirdiği diğer bir konuda sözleşmeli üretim olmuştur. Ancak sözleşmeli üretimin yolu da büyük çaplı tesislerden ve işletmelerden geçmektedir.
- * Bahsi geçen bu tesislerin oluşturulması için yerel yöneticiler, Sivil Toplum Kuruluşları, il temsilcileri büyük firmalara cazip yatırım olanakları sunmalı, politik yollarla baskı oluşturmali ve bu firmaları Aydın iline yatırım yapmaları konusunda ikna etmelidirler. Diğer bir yol ise organizasyon ve işbirlikleri ile bu tarz tesislerin kurulmasını sağlamaktır. Ancak bu yolun çok daha uzun ve zor olduğu bilinmelidir. Bu nedenle büyük gıda firmaları Aydın ilinde entegre et tesisini yatırımında bulunmaları konusunda ikna edilmelidir.

✓ Markalaşma sorununa yönelik

- * Aydın ilinin bir kırmızı et ürününde markalaşabilmesi için, öncelikle tesis sorununun çözülmesi gereklidir. Markalaşma, pazarlanabilir ve talebi olan bir ürün, bu ürüne talebi arttıracak reklam, promosyon vb. uygulamalar ve fiyat stratejisine bağlıdır. Uzun bir süreç olacağı bilinen bir gerçektir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde bu ürünün uzun süre dayanabilen, bu ürün için ödeme yapmaya istekli belirli bir kesime hitap eden niş bir ürün olması gerektiği konusunda hemfikir kalmıştır.

✓ Diğer sorunlara yönelik

- * AB kriterlerine uyum sağlayamayan mezbahaların kapatılması kanun ve karamameler ile gerçekleştiği için bu kanun ve karamameler değişmediği sürece geri dönüşü mümkün gözükmemektedir. Yetiştiricilerin hayvanlarını mezbahalara nakli için gerekli maliyetleri ve firmalarının üstlenmeleri istemeleri gerçekçi bir yaklaşımdır. Ancak çalışmalar esnasında yapılan görüşmelerde zaten bu maliyetleri mezbaha sahiplerinin üstlendikleri ve yetiştiricilerin bu konuda tam bilgi sahibi olmadıkları gözlemlenmiştir.
- * Ayrıca yerel yönetimlerin sektörde rol almalarının hem üretici hem de tüketici açısından olumlu olacağı belirtilmiştir. Aydın ilinde böyle bir oluşumun bulunduğu ve desteklenmesi gerektiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Şekil 5.3. Aydın İli Besicilik Çalıştayı Pazarlama Çalışma Grubu

5.3.3. Yatırım Olanakları Çalışma Grubu

Besi sığırçılığı yatırım olanakları konusunda aşağıdaki ana başlıklar altında sorunlar tespit etmiş olup, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Belirlenen sorunlar:

- ✓ Yatırım yapacak girişimcilerin sermaye düzeylerine yönelik sorunlar vardır.
 - * Yetiştiricilerin çoğunluğunu küçük işletmeler olması, besicilik yatırımı için gerekli öz sermayenin yetersizliğine neden olmaktadır.
 - * Optimum işletme büyüklüğünün altında olan işletmelerin piyasada tek başlarına kalmaları, sermaye birikimlerini geliştirmelerinde önemli bir engeldir.
- ✓ Besicilik için yem bitkileri ekiliş alanlarını ve besi materyali konusunda sorunlar mevcuttur.
 - * Üretim maliyetlerinin yüksek olması ve hammaddenin ithal ediliyor olması, yatırımcıların besicilik faaliyetine yönelmesinde önemli bir engeldir.
 - * Aydın'da mera alanlarının yetersiz olması, besicilik yapacak işletmelerin üretim girdilerini arttırmaktadır.
 - * Besicilik açısından yem bitkisi yetiştiriciliği konusunda bir yetersizlik olmasa da, besicilik için doğru besleme konusunda teknik bilgi yetersizliği bulunmaktadır.
- ✓ Hayvancılık yatırımı için hibeler ve TKDK'ya yönelik sorunlar bulunmaktadır.
 - * Yatırım destek veren kurum ve kuruluşlara yönelik güven sorunu bulunmaktadır. Verilen yatırım desteklerinin suistimal edildiği düşünülmektedir.
 - * Yatırım destek veren kurum ve kuruluşların başvuru prosedürlerinin fazla ve yetiştirici açısından karmaşık olması yatırım olanaklarını sınırlandırmaktadır.
 - * Aydın ili için açılan hibe ve besicilik faaliyetine verilen desteklerin yeterli düzeyde olmaması, yatırım kararlarını olumsuz yönde etkilemektedir.
- ✓ Kısa vadeli işletme kredileri yönelik sorunlar bulunmaktadır.
 - * Kısa vadeli işletme kredisi bulamayan işletmelerin, erkek buzağılarını satarak finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bu da besicilik faaliyetinin gelişmemesinde önemi bir etkidir.
 - * Kısa vadeli ayni ve nakdi kredi sağlayan tarımsal örgütlerin olanaklarının sınırlı olması
- ✓ Ziraat Bankası ile özel bankaların besicilik kredilerine yönelik sorunlar mevcuttur.
 - * Besicilik faaliyetinde bulunmayı düşünen yetiştiricinin yatırım yapmasına yönelik kredi kaynakları yetersizdir.
 - * Ziraat Bankası'nda işlem ve komisyon masraflarının fazla olması yetiştiriciyi zor durumda bırakmaktadır.
 - * Tarımsal kredilere yönelik özel bankaların kredi olanakları sınırlıdır.
 - * Devlet tarafından verilen destekleme ödemelerinin Ziraat Bankası kanalıyla ödeniyor olması, yetiştiriciyi Ziraat Bankası'na yönlendirmektedir.
- ✓ Fiyat dalgalanmalarına ve üretimin sürdürülebilirliğine yönelik kaygılar vardır.
 - * Yetiştirici maliyetlerinin 2016 yılı itibarıyla kg başına 24 TL'nin üstünde olması, üretimin sürdürülebilirliğine yönelik kaygıları artırmaktadır.
 - * Bölgede entegre et tesisinin olmaması, yetiştiricinin besi üretimine başlamasında önemli bir engeldir.
 - * Geleceğe yönelik fiyat beklentilerinde yaşanan belirsizlikler, yatırım yapacak küçük işletmeleri besicilik faaliyetinden uzak tutmaktadır.

Çözüm Önerileri :

- ✓ Yatırım yapacak girişimcilerin sermaye düzeylerine yönelik sorunlara yönelik
 - * İşletmelerin büyük çoğunluğu aile işletmesi şeklinde olması nedeniyle, aile işletmelerine yönelik yatırım desteklerinin artırılması için çalışmalar başlatılmalıdır.
 - * Optimum işletme büyüklüğünün altında olan işletmelere yönelik düşük faizli kredi olanakları sağlanacak kanalları tespiti gereklidir. Bu aşamada ilgili karar organlarıyla ortak bir çalışma grubu oluşturularak çözüm yolları bulunmalıdır.
- ✓ Besicilik için yem bitkileri ekiliş alanlarını ve besi materyali konusundaki sorunlara yönelik
 - * Üretim maliyetlerini düşürmek için küçük işletmelerin tarımsal örgütlerle ilişkilerini arttıracak önlemler alınmalıdır.
 - * Mera alanı açısından yeterli olan yüksek rakımlı ilçelerde yatırım olanaklarına öncelik verilmesi gereklidir. Bu bölgelerde "Organize Hayvancılık Bölgeleri" oluşturulabilir.
 - * Besicilik açısından yem bitkisi yetiştiriciliği konusunda Aydın İl'inde gerçekleştirilen üretimin yeterli olmakla birlikte yem bitkileri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi de vurgulanmıştır. Özellikle besicilik için doğru besleme konusunda yetiştiricilere yönelik teknik bilgi desteğinin ilgili kurum, kuruluş ve örgütler yardımıyla verilmesi gerekmektedir.
 - * Besicilik faaliyeti için yetiştiricilerin ihtiyaç duyduğu teknik bilginin sağlanabilmesi için birlikler, tarım il ve ilçe teşkilatları ile üniversitenin entegre olduğu bir eğitim projesinin hazırlanması için işbirliği olanakları araştırılmalıdır.

- ✓ Hayvancılık yatırımı için hibeler ve TKDK'ya yönelik sorunlara yönelik
- * Yatırım destek veren kurum ve kuruluşlara yönelik güven sorunlarını ortadan kaldırmak için, birlikler ve örgütlerin yardımıyla TKDK ile çiftçi buluşması organizasyonları gerçekleştirilmelidir. Verilen yatırım desteklerinin şeffaflığı hakkında yetiştirici bilgilendirilmelidir.
- * Aynı şekilde yatırım desteği veren kurum ve kuruluşların başvuru formları hakkında, yetiştirici buluşmalarıyla, broşürlerle anlatımı sağlanmalıdır.
- * Aydın ili için açılan hibe ve diğer desteklerin yeterli düzeye çıkartılması için özellikle yöredeki potansiyelin karar vericiler tarafından görülmesini sağlamak gereklidir. Bu amaçla, birlikler kanalıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla görüşülerek yatırım desteklerini artırılmanın yolları araştırılmalıdır.
- ✓ Kısa vadeli işletme kredileri sorunlarına yönelik
- * Kısa vadeli işletme kredisi bulamayan işletmeler için düşük faizli kredi desteği sağlanmalıdır.
- ✓ Ziraat Bankası ile özel bankaların besicilik kredileri sorunlarına yönelik
- * Besicilik faaliyetinde bulunmayı düşünen yetiştiricinin yatırım yapmasına yönelik kredi kaynakları ve çeşitleri artırılmalıdır.
- * Ziraat Bankası ile yetiştiriciler arasında daha etkin bilgi aktarımı yapılabilecek bir platform oluşturulmalıdır.
- * Kredi sağlayıcıları ile yetiştiriciler arasında yaşanan asimetrik enformasyonun ortadan kaldırılması için bankalar ile yetiştirici buluşmaları organize edilmelidir.
- * Devlet tarafından verilen destekleme ödemelerinin özel bankalar kanalıyla da yetiştiricilere ödenmesi sağlanarak, özel bankaların sektöre bakışını geliştirmesi sağlanabilir. Bankaların ödemiş olduğu maaş promosyonu uygulamasına benzer, örgütler kanalıyla destek promosyonu uygulaması haline döndürülerek yetiştiricilere ek finans kaynağı sağlanabilir.
- ✓ Fiyat dalgalanmalarına ve üretimin sürdürülebilirliği kaygılan sorunlarına yönelik
- * Bölgede entegre et tesisinin oluşturulması için uygun yatırım olanakları araştırılmalıdır. Uygun bir entegre tesisin kurulması yetiştiricinin, geleceğe yönelik fiyat beklentilerinde yaşanan belirsizliklerini azaltacaktır.

Şekil 5.4. Aydın İli Besicilik Çalıştay Yatırım Olanakları Çalışma Grubu

5.4. Çalıştay Sonuç Bildirgesi

Aydın ili besicilik faaliyetlerinin geliştirilmesi için organizasyon ve işbirliği, pazarlama ve yatırım olanakları ana konu başlıklarında sektör paydaşlarının görüşleri analiz edilmiştir.

Besicilik faaliyeti ile ilgili tüm kurum, kuruluş ve tarımsal örgütlerin işbirliğinin artırılması ve bu konuda mevzuatın iyileştirilmesi sağlanmalıdır. Besicilik faaliyetinde rol oynayabilecek bu aktörlerin işbirliğinin artması ile yetiştiricilerin kurum, kuruluş ve tarımsal örgütlere güveni artacak, ortaklaşa iş yapma olanakları sağlanabilecek, yetiştirici eğitimi ve yayım çalışmaları daha etkin hale gelebilecek, hibe ve kredilerin kullanımında kolaylıklar sağlanabilecektir. Ayrıca bu işbirliğinin sağlanması ile ürün ve girdi fiyatlarında, arz talep dengesizliğinden kaynaklanan dalgalanmalar minimize edilebilecektir.

Diğer tarımsal ürünlerde olduğu gibi besi yetiştiricilerinin de temel sorunlarından birisi pazarlama sorunudur. Besicilik açısından ürün ve girdi fiyatlarının oynaklığı, tedarik zincirinin uzunluğu, entegre et tesislerinin yetersizliği, kaçak kesimler ve markalaşmada ortaya çıkan eksiklikler pazarlama konusunda yaşanan sorunların alt başlıkları olarak belirlenmiştir.

Bu sorunlarının çözümü için yetiştirici örgütlerinin etkinliğinin artırılması, yerel düzeyde et konseyinin kurulması, küçük ölçekli üretim yapan işletmelerin korunması, canlı hayvan veya et ithalatı süreçlerinin besi yetiştiriciliği yapan işletmeleri de dikkate alacak şekilde düzenlenmesi, kaçak kesimlerle daha etkin mücadele edilmesi gerekmektedir.

Tarım sektörünün devlet tarafından desteklenmesinin zorunluluğu herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Toplum beslenmesi için oldukça gerekli bir üretim yapan besicilik işletmelerinin yatırım ve işletme kredisine ihtiyaç duyması da kaçınılmazdır. Bir yandan besiciliğin toplumsal statü anlamında daha az kabul görmesi diğer yandan sınırlı öz sermayeye sahip olan tarım işletmelerinin olması besicilik yatırımları yapmak isteyen girişimcileri sınırlamaktadır. Bu nedenle yeni yatırım yapmayı planlayan besicilere veya işletme sermayesi yetersizliği nedeniyle besiciliği sürdürmek istemeyen yetiştiricilere uygun kredi veya hibelerin verilmesi önemli bir konudur. TKDK tarafından verilen hibeler için proje hazırlama süreçlerinde ortaya çıkan zorluklar, küçük ölçekli yetiştiricilik yapan işletme sahiplerinin hibelere başvurma konusunda çekinmelerine neden olmaktadır. Yetiştiriciler Ziraat Bankası'nın yüksek komisyonlarından, özel bankaların kredi kaynaklarının yetersizliğinden şikayetçidirler. Ayrıca sektörde yaşanan fiyat oynaklıkları, bu alanda yeni yatırımlara ve süt siğirciliği yapan işletmelerin de erkek hayvanlarını bir an önce paraya çevirerek besiciliğe başlamak istemelerine engel olmaktadır. İşletme gelirlerini artırmaya yönelik politikalar besicilik yatırımlarının yapılmasını olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca TKDK projelerinin hazırlanma süreçlerinde yetiştirici örgütleri tarafından verilebilecek bilgilendirme ve danışmanlık hizmetleri ve kamu ve özel bankaların kredi olanaklarının iyileştirilmesi yeni besicilik yatırımlarının ortaya çıkmasını hızlandırabilir.

Sonuç olarak, Aydın ilinde besiciliğin geliştirilmesi, sorunların bütüncül bir bakış açısıyla ilgili kesimler tarafından ele alınması ve kurumlar arasında koordinasyon ve işbirliği mekanizmaları oluşturularak sektörün geliştirilmesine yönelik müdahale mekanizmalarının oluşturulmasına bağlıdır.

GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Aydın ili iklim, arazi yapısı ve hayvan varlığı ile hayvancılık faaliyetleri hususunda Türkiye genelinde önemli potansiyele sahiptir. Köklü hayvancılık geleneğine sahip olması, kamu-özel sektör kurumları ve STK'ların besicilik faaliyetine önem vermeleri ile besi materyalinin ulusal pazarda yüksek talep görmesi, ilin hayvancılık faaliyetleri hususundaki güçlü taraflarıdır. Bunların yanı sıra, bilinçsiz ve ekonomik kriterler gözötenmeden hayvancılık yapılması sebebiyle Aydın'ın besicilik konusunda çevre illerden daha geride kalması, ilin besicilik potansiyelinin henüz tamamının değeriendirilemediğini göstermektedir.

Aydın Damızlık Sığır Yetiştiricileri Öncülüğünde Besiciliğin Geliştirilmesi projesi kapsamında ilin besicilik faaliyetleri ile ilgili bilgi eksikliklerinin giderilmesi için seminerler düzenlenmiştir. Bilgilendirme seminerleri sırasında yetiştiricilerin bakım besleme yöntemlerine yönelik gözlemler neticesinde, yetiştiricilerin kalitesi kaba yem kullanımlarının yetersiz olduğu, hayvan refahını sağlayacak barınak koşullarının yeterli düzeyde olmadığı, işletmelerde gübre yönetimini iyi yapılamadığı, işletme yem giderlerini azaltmak için uygun rasyonun belirlenemediği, canlı ağırlık artışının izlenmediği ve en önemlisi veri tutma ile karlılığı hesaplama eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu eksiklikler besicilik faaliyetlerindeki verimliliği düşürmektedir.

İlin besicilik faaliyetlerinin mevcut durumu ve sorunlarının tespit edilmesi için sektör temsilcileri ile birlikte, düzenlenen Aydın İli Besicilik Çalıştay'ında organizasyon ve işbirliği, pazarlama, yatırım olanakları başlıkları altında sektör temsilcilerinin katılımları ile besicilik sorunlarına yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir. Aydın'da organizasyon ve işbirliği hususundaki sorunlara yönelik, besicilik faaliyetini geliştirebilmek için kapsamlı bir yol haritası çizilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu amaçla tarımsal örgütler, kamu kurum ve kuruluşları ile piyasadaki diğer paydaşların ortak bir strateji belirleyip hareket etmesi gerekmektedir. Pazarlama sorunlarına yönelik olarak, markalaşma ve ticarileşme sorunlarının çözümü için Aydın'a özel mevcut ürünler korunmalı, bu ürünlerin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Yetiştirici örgütleri ile pazarlama örgütleri arasında her konuda entegrasyon tesis edilmesi gerekmektedir ve en önemlisi de ürünlerin mutlak suretle işlenerek katma değerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Aydın ilinin kırmızı et ürünlerinde markalaşabilmesi için, öncelikle tesisleşme sorunu çözümlenmelidir. Bu tesislerde pazarlanabilir, uzun süre dayanabilen niş ürünlerin üretimine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu tür ürünlerin markalaşma süreci uzun bir süreçtir. Ürüne talebi arttıracak reklam, promosyon gibi uygulamalar ve fiyat stratejisinin doğru belirlenmesi en önemli husustur. Besicilik faaliyetlerindeki yatırım olanakları konusunda ise bölgede entegre et tesisinin oluşturulması için uygun yatırım olanakları araştırılması gerektiği saptanmıştır. Uygun entegre tesislerin kurulması yetiştiricilerin, geleceğe yönelik fiyat endişelerini giderecektir. Besicilik faaliyetleri hususunda yetiştiricilerin yatırım yapmasına yönelik kredi kaynakları ve çeşitleri artırılmalıdır. Paydaşlar bir araya gelerek besi yetiştiriciliği için organize bölge oluşturmalıdır. İlin besicilik faaliyetlerinin geliştirilmesi için sonuç olarak, yetiştirici örgütlerinin etkinliğinin artırılması, küçük ölçekli üretim yapan işletmelerin korunması, canlı hayvan veya et ithalatı süreçlerinin besi yetiştiriciliği yapan işletmeleri de dikkate alacak şekilde düzenlenmesi, kaçak kesimlerle daha etkin mücadele edilmesi gereklidir.

Aydın'a has iklimsel özelliklerde yetişen besi materyallerinin, yetiştiriciler tarafından besiyeye alınması için tarımsal örgütlerin ucuz yem tedariki yapması gerektiği sonucuna varılmıştır. Böylece yerel kaynakların il içinde kalması sağlanacaktır. Besicilik faaliyetlerinin daha bilinçli ve kapsamlı yapılması sonucu, et entegre tesislerinin sayısı artacaktır dolayısıyla, hammadde yerine katma değeri yüksek ürünlerin satışı yapılacaktır. Bu tesislerin kurulabilmesi için tarımsal örgütler tarafından kamuoyu çalışmalarının yapılmasının gerekliliği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Aydın Damızlık Sığır Yetiştiricileri Öncülüğünde Besiciliğin Geliştirilmesi projesi kapsamında gerçekleştirilen bilgilendirme seminerleri ve çalıştay ile birlikte, besicilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik önemli bir kamuoyu oluşması sağlanmıştır. Proje kapsamındaki tüm faaliyetlerin sonuçları kapanış toplantısı ile basın mensupları ve kamuoyu ile paylaşılmıştır. Aydın'da besicilik faaliyetleri hususunda canlılık getirilmiş ve projenin besicilik faaliyetleri ile ilgili farkındalık yaratılması hususundaki kısa vadeli hedefi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca proje faaliyetleri sırasında elde edilen nihai bulgular ümit vericidir. Aydın'da genel durum incelendiğinde kayıtlı işletmelerin çoğunluğunun küçük ve orta büyüklükte aile işletmelerinden oluştuğu görülmektedir, seminerlerde bu işletmelerin sahipleri olan yetiştiriciler üzerinde yaratılan farkındalık ile bireysel düzeyde oluşturulan bilinçlendirme bütüne yayılarak, hayvancılık faaliyetlerindeki verimliliği artıracaktır. Uzun vadede ise Aydın ili besicilik faaliyetlerinin artırılması ve bilinçli yetiştiricilik yapılmasıyla, hayvancılığa dayalı sanayi tesisleri gelişecektir. Aydın'da önde gelen sektörlerden olan hayvancılık sektörü ile ilgili yapılan araştırmaların yeni yatırımları teşviki ile birlikte, Aydın ili ekonomisine katkı sağlanarak, iş gücü piyasası canlandırılacaktır.

KAYNAKLAR

- Akkaya M. (2015), Kırmızı Et Sektörü Stratejik Analiz, Serhat Kalkınma Ajansı Yayınları, Erişim Tarihi: 10.12.2016
- Alçıçek A., Kılıç A., Ayhan V., Özdoğan M. (2016), Türkiye'de Kaba Yem Üretimi Ve Sorunları, http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/819fb9034f79627_ek.pdf Erişim Tarihi: 25.11.2016
- Aslan, S. (2001), Et ve Et Ürünleri Sanayinin Bugünkü Durumu ve Et ve Balık Ürünleri A.Ş.'nin Sektördeki Yeri, www.tb-yayin.gov.tr/turktarim/sayi141
- Aşarkaya A. (2015) Hayvancılık Sektörü, İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü, İstanbul
- Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği(2016) E- İslah Veritabanı Verileri, <http://www.dsymb.org/vize.aspx?ReturnUrl=%2fdefault.aspx>
- Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2016)
- Aydın İli Kırmızı Et Üreticileri Birliği Verileri (2016) <http://ukes.tarim.gov.tr/>
- Bayraç H. N., Çemrek F. (2016) AB Uyum Sürecinde Türkiye'de Hayvancılık Sektörünün Yapısal Analizi ve Geliştirmeye Yönelik Politikalar, <file:///C:/Users/user/Desktop/01.pdf> Erişim Tarihi:21.11.2016
- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Verileri (2016) <http://www.fao.org/faostat/en/#home> Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2015) Tarımsal Destekler Bülteni, sayı 2. Ankara
- Değirmenci Dergi (2016) www.millermagazine.com/dunya-yem-pazari-ve-turkiye-2/, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2016
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2015) Tarımsal Destekler Bülteni, sayı 2. Ankara
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2006) Sığır-Dana, Koyun ve Keçi Eti Ortak Piyasa Düzeni Alt Çalışma Grubu Raporu, Ankara
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü(2015), Kırmızı Et Stratejisi, Ankara
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi (2015), Aydın İli Tarımsal Yatırım Rehberi, Ankara
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Uluslararası GAP Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi (2014), Hayvancılık Raporu, sayı 2, yıl 2,Ankara
- Gül, U., Uzun, B. (2004) Durum Ve Tahmin Kırmızı Et, Tarımsal Ekonomi Ve Politika Geliştirme Enstitüsü , Ankara
- Hacıbebekoğlu A., Hacıbebekoğlu M., Çetinel S., Ülver M., (2013) Büyükbaş Hayvan Besiciliği Yatırım Fizibilitesi Raporu, Şanlıurfa. <http://www.investsanliurfa.com/dokuman-sayfa.asp?SayfaId=214> Erişim Tarihi: 15.12.2015
- İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı Verileri (2016) data.oecd.org,tr
- Kalkınma Bakanlığı (2013) Onuncu Kalkınma Planı 2014 -2018, Ankara
- Kalkınma Bakanlığı (2014) Onuncu Kalkınma Planı 2014 – 2018 Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara
- Kumlu, S. (2000) Damızlık ve Kasaplık Sığır Yetiştirme, Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği Yayınları, yayın no:3, s. 164, Ankara
- Özden A., Armağan G. (2012) Besi Sığırçılığı İşletmelerinde Etkinlik Analizi: Aydın İli Örneği, Aydın
- Sakarya E., Aydın E. (2001) Dünya Sığır Eti Üretim, Tüketim Ve Ticareti İle Türkiye'nin Canlı Hayvan Ve Sığır Eti İthalatı, ATB Borsa Vizyon Dergisi, Ankara
- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (2014) Hayvancılık Sektörü Raporu, Ankara
- Tekel N., Şireli H. D., Vural M.E. (2007) Besi Süresinin İsviçre Erkek Kuzularının Besi Performansı ve Karkas Özelliklerine Etkisi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi, Ankara
- Türkiye Kırmızı Et Sektör Değerlendirmesi 2008 Yılı ve Sonrası Beklentiler (2008), Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara. Erişim Tarihi: 16.12.2016
- Türkiye Kırmızı Et Üreticileri Merkez Birliği (2013), Kırmızı Et Sektör Analizi, TAİEX - IPARD Toplantısı Ocak 2013 Raporu, Ankara
- Türkiye İstatistik Kurumu Verileri (2016) www.tuik.gov.tr
- Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği (2016) AB Sığır ve Dana Eti Pazar Durumu Raporu 30 Kasım 2016, Ankara
- Ulrike Dürfner (2014) Et Atlası 2014, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, İstanbul
- Ulusal Kırmızı Et Konseyi (2016), Üye Bülteni, Ekim 2016, Ankara
- Ünlüsoy K. , İnce E. , Güler F. (2010) Türkiye Kırmızı Et Sektörü Ve Rekabet Politikası, Rekabet Kurumu, Ankara

AYDIN İLİ BESİCİLİK RAPORU

Aydın İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği

Fatih Mahallesi 1101 Sokak no:7 Efeler/ AYDIN

Tel: 0 (266) 211 30 14 • Faks: 0 (266) 211 40 08 • E-posta: info@adaylb.org.tr
www.adaylb.org.tr • www.aydinadim.org